

Ympäristöystävällisen käyttäytymisen muutoksen edistäminen Korkeasaaren eläintarhassa

Eläintarhan vierailijoiden kannustaminen kestäviin elämäntapoihin
ympäristökasvatuksellisin keinoin

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
Kestävän kehityksen koulutusohjelma
kevät 2025
Camilla Lång

Koulutus	Kestävän kehityksen koulutusohjelma	
Tekijä	Camilla Lång	Vuosi 2025
Työn nimi	Ympäristöystävällisen käyttäytymisen muutoksen edistäminen Korkeasaaren eläintarhassa: Eläintarhan vierailijoiden kannustaminen kestäviin elämäntapoihin ympäristökasvatuksellisin keinoin	
Ohjaaja	Tero Ahvenharju	

Ihmiskunnan ylikuluttava elämäntapa uhkaa niin luonnon kuin ihmistenkin hyvinvointia aiheuttaen luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä ja kiihdyttäen ilmastonmuutosta. Meidän on välttämätöntä pyrkiä muuttamaan käyttäytymistämme vastuullisemmaksi ja elintapojamme kestävämmäksi, jotta voimme turvata nykyisten ja tulevien sukupolvien mahdollisuuden hyvään elämään. Luonnon suojeluun ja kestäviin elämäntapoihin tähtäävän kasvatuksellisen toiminnan, kuten ympäristökasvatuksen, kautta pyritään muuttamaan yksilöiden käyttäytymistä ympäristön huomioivammaksi. Tämän toiminnallisen, mutta tutkimuksellista otetta painottavan opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Korkeasaaren eläintarha. Tavoitteena oli selvittää, miten ympäristöystävällistä käyttäytymisen muutosta voitaisiin käytännön tasolla edistää eläintarhavierailun aikana. Työssä selvitettiin vierailijoiden esteitä ja ennakkoluuloja käyttäytymisen muutokselle, miten eläintarhan vierailijoita voidaan kannustaa osallistumaan luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan ja millaisin keinoin kestävään elämäntapaan kannustavia mahdollisuuksia tulisi tarjoilla eläintarhassa vierailijoille, jotta toivottu käyttäytymisen muutos olisi mahdollista. Selvitykseen perustuen luotiin uusia konkreettisia kestävään elämäntapaan ja ympäristöystävällisempään käyttäytymiseen kannustavia kasvatus- ja viestintäideoita Korkeasaaren ympäristökasvatustyön tueksi.

Työn teoriaosuudessa perehdyttiin kestävään kehitykseen, ympäristökasvatukseen ja käyttäytymisen muutokseen eläintarhan näkökulma huomioiden. Viestinnän osalta teoriassa perehdyttiin asioihin, joita tulisi ottaa huomioon ympäristökasvatusmenetelmiä suunniteltaessa. Tietoa teoriapohjaan kerättiin eläintieteellisten instituuttien erilaisista strategioista, aiheeseen liittyvistä tutkimuksista, artikkeleista ja kirjallisuudesta. Tutkimusaineistona käytettiin eläintarhavierailuja ja käyttäytymisen muutosta koskevia vertaisarvioituja artikkeleita ja lomakekyselyä. Lomakekyselyyn kerättiin vastauksia paikan päällä Korkeasaarella ja nettilinkkinä Korkeasaaren Facebook-sivuilla. Tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset analysoimalla tutkimusaineistot laadullisen sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla.

Eläintarhoilla on merkittävä rooli ympäristöystävällisen käyttäytymisen muutoksen edistämässä ja luontotietouden jakamisessa. Erilaiset psykologiset ja demografiset esteet vaikuttavat yksilön kykyyn muuttaa käyttäytymistään erilaiseksi kuin se jo on. Lisäksi yksilön kokemukset voivat vaikuttaa hänen innokkuuteensa muuttaa käyttäytymistään tai edistää muuten suojeluun tähtääviä toimia. Edistääkseen ympäristöystävällistä käyttäytymisen muutosta, eläintarhan kannattaa tähdätä luomaan vierailijakokemuksesta mahdollisimman positiivinen. Erityisesti tunteisiin vaikuttavien keinojen käyttäminen ja positiivisten tunnekokemusten vahvistaminen voivat lisätä vierailijoiden halua toimia luontoa suojellen. Vierailijoille tulee tarjoilla uskottavaa, samaistuttavaa ja merkityksellistä tietoa ja toimintaa, jotta pysyväluonteinen käyttäytymisen muutos olisi mahdollista.

Avainsanat Ympäristökasvatus, käyttäytymisen muutos, kestävä elämäntapa, eläintarha
Sivut 55 sivua ja liitteitä 17 sivua

DP Degree Programme in Sustainable Development
Author Camilla Lång Year 2025
Subject Promoting Environmentally Friendly Behaviour Change at Korkeasaari Zoo through Conservation Education
Supervisor Tero Ahvenharju

Overconsumption threatens well-being of nature and people, causing biodiversity loss and climate change. It is necessary to change humans' behaviour to more responsible and sustainable lifestyle so that the opportunity for good life for present and future generations can be secured. Through conservation education, zoos aim to get their visitors to protect nature, approve sustainable lifestyle and change their behaviour to be more environmentally friendly. The commissioner of the thesis was Korkeasaari Zoo. The aim of this practise-based but research-oriented thesis was to find out how the zoo can promote environmentally friendly behaviour change during the zoo visits. The study examined visitors' obstacles and prejudices to behaviour change, how zoo visitors can be encouraged to participate in activities aimed at nature conservation and what kind of opportunities can be used to encourage visitors to the desired behaviour change.

The knowledge base of the thesis consisted of sustainable development, environmental education and behaviour change from the zoo's perspective. In addition, the role of communication in environmental education and behaviour change was discussed. Background information was collected from various strategies of zoological institutes, related studies, articles and literature. Research methods used included reviewed articles and a survey that investigated barriers and prejudices of behaviour change and visitors wishes. Responses to the survey were collected on site in Korkeasaari and as on online link on Korkeasaari's Facebook page. Survey was opened 150 times, but response rate was only 28 %. The research materials were analysed using qualitative content analysis.

In conclusion, zoos play a significant role in promoting environmentally friendly behaviour change and sharing knowledge about nature. In the thesis, new concrete educational and communication ideas encouraging sustainable lifestyles and more environmentally friendly behaviour were created to support Korkeasaari's conservation education work. Based on the collected information, various psychological and demographic barriers affect an individual's ability to change their behaviour. In addition, an individual's experiences may also influence their enthusiasm to change their behaviour or promote conservation actions. To promote environmentally friendly behaviour change, zoos should create positive visitor experiences. Using methods that affect emotions and strengthen positive emotional experiences can increase visitors' desire to protect nature. Visitors must be provided with credible, relatable, and meaningful information and activities to enable permanent behaviour change.

Keywords Conservation education, behaviour change, sustainable lifestyle, zoo
Pages 55 pages and appendices 17 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kestävä kehitys, ympäristökasvatus ja käyttäytymisen muutoksen edistäminen osana eläintarhan toimintaa	3
2.1	Kestävä kehitys eläintarhatyön taustalla.....	4
2.1.1	Kestävän kehityksen tavoitteet WAZA:n strategiassa	6
2.1.2	Kestävä kehitys Korkeasaarella	7
2.2	Ympäristökasvatus.....	8
2.2.1	Kokonaisvaltainen ympäristökasvatuksen polkupyörämalli	10
2.2.2	Viestintä osana ympäristökasvatusta	13
2.2.3	Ympäristökasvatuksen rooli eläintarhoissa	15
2.2.4	Korkeasaaren ympäristökasvatuksen nykytila.....	16
2.3	Eläintarhat ympäristöystävällisemmän käyttäytymisen muutoksen edistäjänä.....	18
2.3.1	Suunnitellun käyttäytymisen teoria.....	19
2.3.2	Käyttäytymisen muutoksen edistäminen eläintarhassa	21
3	Kehittämistyön tarkoitus ja tavoite	22
4	Aineisto ja menetelmät	24
4.1	Vertaisarvioidut artikkelit aineistona	24
4.2	Lomakekysely aineistona	25
4.3	Aineistojen analysoiminen laadullisen sisällönanalyysin avulla	26
5	Tulokset	27
5.1	Valmiisiin aineistoihin perustuvat tulokset	27
5.2	Kyselytutkimukseen perustuvat tulokset.....	31
6	Idealistan suunnittelu ja toteutus	39
6.1	Kasvatus- ja viestintäideoiden kehittämisen lähtökohdat.....	41
6.2	Ideointi	42
6.3	Ideoiden kehittäminen	43
6.4	Lopputuote	45
7	Johtopäätökset ja pohdinta	49
	Lähteet.....	53

Kuvat

Kuva 1. Agenda2030-toimintaohjelman päätavoitteet (Suomen kestävän kehityksen toimikunta, n.d.-b)	5
Kuva 2. Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli (Tolppanen ym., 2017a, s. 459).....	11
Kuva 3. Esimerkki Korkeasaarella käytössä olevasta infotaulusta.....	18
Kuva 4. Suunnitellun käyttäytymisen teoria suomennettuna (mukaillen Ajzen, 1991).....	21
Kuva 5. Lomakekyselyn kolmannen kysymyksen vastausten jakautuminen.....	33
Kuva 6. Lomakekyselyn viidennen kysymyksen vastausvaihtoehdot ja vastausten jakaantuminen.....	34
Kuva 7. Lomakekyselyn kuudennen kysymyksen vastausvaihtoehdot ja vastausten jakaantuminen prosentuaalisesti.....	35
Kuva 8. Lomakekyselyn kahdeksannen kysymyksen vastausvaihtoehdot ja vastausprosentit.....	36
Kuva 9. Lomakekyselyn viimeisen kysymyksen vastausten jakaantuminen.....	38
Kuva 10. Opinnäytetyöprosessin aikajana.....	41
Kuva 11. Alustava ajatus ideoiden esittämistävasta.....	43
Kuva 12: Canvan avulla tehty visuaalisesti havainnollistava esimerkki bingosta.....	46

Liitteet

Liite 1.	Opinnäytetyön aineistohallintasuunnitelma
Liite 2.	Tutkimuksellisen osan aineistona käytetyt vertaisarvioidut artikkelit
Liite 3.	Lomakekyselyn kysymykset ja vastausvaihtoehdot
Liite 4.	Kasvatus- ja viestintäideat perheille
Liite 5.	Kasvatus- ja viestintäideat aikuisille

1 Johdanto

Ihmiskunnan ylikuluttava elämäntapa uhkaa luonnon ja ihmisten hyvinvointia, aiheuttaa luontokatoa ja kiihdyttää ilmastonmuutosta. Sen vuoksi on välttämätöntä pyrkiä muuttamaan kulutustamme ja käyttäytymistämme vastuullisemmaksi ja kestävämmäksi niin ympäristön, yhteiskunnan kuin yksilönkin kannalta. (WWF, n.d.-a., s. 3).

Ympäristöystävälliset valinnat ja kestävien elämäntapojen omaksuminen ovat yksilön näkökulmasta katsottuna keskeisimpiä avaimia muutokseen. Yksilöt tarvitsevat kuitenkin tietoa, tukea ja ohjausta valintojen omaksumiseen, jonka vuoksi erilaiset toimijat, kuten eläintarhat, haluavat olla osaltaan tarjoamassa kuluttajille mahdollisuuksia muuttaa omia tapojaan.

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Korkeasaaren eläintarha (myöhemmin Korkeasaari), joka on vuonna 1889 perustettu, Helsingissä sijaitseva eläintarha. Korkeasaarta on hallinnoinut vuodesta 2018 lähtien Korkeasaaren eläintarhan säätiö, joka on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen säätiö. (Korkeasaari, n.d.-a) Korkeasaari on Helsingin kaupungin vetovoimaisuutta osaltaan edistävä toimija, tarjoten kaupunkilaisille ja matkailijoille mahdollisuuksia virkistäytymiseen ainutlaatuisessa ympäristössään. (Korkeasaari, 2023, s. 4).

Maailman ensimmäiset eläintarhat olivat varakkaiden henkilöiden yksityiskokoelmia, joiden myötä korostettiin omaa statusta. Ensimmäinen julkinen, yleisölle avoin eläintarha rakennettiin Ranskaan vuonna 1793. Eläintarhojen roolit ja tehtävät ovat muuttuneet ajan saatossa, jonka myötä eläimiä on pidetty tarhattuina muun muassa viihteellisten, tutkimuksellisten ja opetuksellisten tarkoitusten vuoksi. Viimeisen reilun sadan vuoden aikana lajeja on tarhattu myös suojelullisissa tarkoituksissa. (Stanley, n.d.) Nykypäivän eläintarhojen tehtäviä ovat suojelu, tutkimus, opetus ja virkistys (Kleiman, 1985, s. 93). Korkeasaaren tehtävä on luonnon monimuotoisuuden suojelu lajiensuojelun ja luonto- ja ympäristötietouden välittämisen kautta. Korkeasaari edistää luonnon monimuotoisuutta ylläpitämällä eläinten tarhakantoja, tekemällä luontoon palautuksia, tukemalla luonnossa tehtävää suojelua, edistämällä eläinten suojeluun liittyvää tutkimustyötä ja tekemällä johdonmukaista ja tavoitteellista kasvatustyötä ympäristöasioihin liittyen. (Korkeasaari, n.d.-b).

Eläintarhojen tekemän eläinlajien suojeluun ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen keskittyvän kasvatuksen englanninkielinen termi on conservation education, joka vapaasti

suomennettuna kääntyy suojelukasvatukseksi. Tässä opinnäytetyössä eläintarhojen suojelukasvatuksesta, luonto- ja ympäristötietoisuuden välittämisestä käytetään kuitenkin termiä ympäristökasvatus. Ympäristökasvatus on elinikäistä oppimista tukevaa kasvatuksellista toimintaa, joka tavoittelee yksilöiden ja yhteisöjen ympäristötietoisuuden lisäämistä, luontosuhteen vahvistamista ja kasvamista aktiiviseen ympäristökansalaisuuteen (Cantell ym., 2020, s. 13).

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda uusia konkreettisia kasvatus- ja viestintäideoita Korkeasaaren ympäristökasvatuksen tueksi. Opinnäytetyö on toiminnallinen, mutta siihen kuuluu vahva tutkimuksellinen ote. Työn on ajankohtainen, sillä se keskittyy tarjoamaan keinoja, joilla voitaisiin lisätä ihmisten tietoutta ja mahdollisuuksia elää kestävämmiin globaalien kriisien ja ihmisten toiminnan horjuttamassa maailmassa.

Aihe kiinnostaa minua sen ympäristökasvatuksellisesta näkökulmasta. Minulla on kokemusta ympäristökasvatuksesta varhaiskasvatuksen puolelta, mutta eläintarhamaailma on itselleni vieras alue kasvatuksellisesta näkökulmasta. Oman osaamisen kehittäminen eri ympäristöissä tuntuu luonteelta ja tärkeältä ammattitaidon ylläpitämiseksi, mutta lisäksi luovana ihmisenä minua kiinnostaa kehitellä jotain uutta. Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen ja kestävät elämäntavat osana omaa arkeani tukevat työn tekemistä ja kannustavat jakamaan tietoutta eteenpäin.

Tutkimusongelmana selvitetään, miten ympäristöystävällistä käyttäytymisen muutosta voitaisiin käytännön tasolla edistää eläintarhavierailun aikana. Asetin työlleni kolme tutkimuskysymystä, jotka ovat:

1. Mitkä ovat eläintarhan vierailijoiden esteet tai ennakkoluulot käyttäytymisen muutoksessa?
2. Miten eläintarhan vierailijoita voidaan kannustaa osallistumaan luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan?
3. Millaisin keinoin kestävään elämäntapaan kannustavia mahdollisuuksia tulisi tarjolla eläintarhassa vierailijoille, jotta toivottu käyttäytymisen muutos olisi mahdollista?

2 Kestävä kehitys, ympäristökasvatus ja käyttäytymisen muutoksen edistäminen osana eläintarhan toimintaa

Ihmisten asenteet, toiminta ja elämäntapavalinnat uhkaavat maapallon kestävyiden rajoja ja aiheuttavat kuormitusta elinympäristöllemme luonnon monimuotoisuutta heikentäen (WWF, n.d.-b). Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa elinympäristöjen monimuotoisuutta, lajien lukumäärää ja geneettistä vaihtelua sekä ekosysteemien toimintaa tietyssä luontotyypissä tai koko maailmassa mitattuna (Hanski ym., 1998, s. 524). Luonnon monimuotoisuus tuottaa lukuisia erilaisia ekosysteemipalveluita eli luonnon tarjoamia aineellisia ja aineettomia palveluja, kuten ravintoa, vettä ja ilmaston säätelyä, jotka ovat välttämättömiä niin eliöiden kuin ihmistenkin hyvinvoinnin kannalta. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen aiheuttaa muun muassa luontokatoa, kiihdyttää ilmastomuutosta ja heikentää elämän edellytyksiä. (EEA, 2020) Jotta luontokato ei kasvaisi, ilmastomuutosta saataisiin hillittyä ja ihmisten, eläinlajien ja maapallon tilaa saataisiin kohennettua, tulisi ihmisten muuttaa elintapojaan kestävämmiksi (WWF, n.d.-b).

Kestävien elämäntapojen edistäminen on koko yhteiskunnan velvollisuus, jolloin niin valtion, yritysten, yhteisöjen kuin yksilöidenkin panostusta asian edistämiseksi tarvitaan. Yhteiskunnan kestävän elämäntavan omaksumista kutsutaan kestävyysmurrokseksi, mutta sen rinnalla ja päällekkäin käytetään myös muita termejä, kuten kestävyys siirtymä, ekologinen siirtymä ja uudistava muutos. Tavoitteena kestävyysmurroksessa on kulutukseen pohjautuvan elämäntavan muuttaminen. Eri toimijoiden osallistumisen murrokseen on tärkeää, sillä sen katsotaan edistävän niin murroksen ymmärtämistä kuin sen saavuttamistakin. (Soininen ym., 2022, ss. 121–123)

Eri toimijoiden kautta myös eläintarhoilla on oma roolissa murroksessa. Eläintarhavierailun tulisi kannustaa ihmisiä luonnon- ja lajiensuojeluun, tukien samalla ihmisten mahdollisuuksia ja kiinnostusta tehdä ympäristöystävällisempiä valintoja. (Thomas, 2020, s. 6) Korkeasaaren eläintarha on jäsenenä Kansainvälisessä luonnonsuojeluliitossa (The International Union for Conservation of Nature, IUCN), jonka tavoite on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja varmistaa luonnonvarojen kestävä käyttö. Lisäksi Korkeasaaren eläintarha on Maailman eläintarha- ja akvaariojärjestön (World Association of Zoos and Aquariums, WAZA) ja Euroopan eläintarha- ja akvaariojärjestön (European Association of Zoos and Aquariums, EAZA) jäsen, sekä yksi EAZA:n perustajajäsenistä. WAZA:n tavoitteet liittyvät lajien- ja luonnonsuojeluun sekä kestävään kehitykseen. EAZA:n tavoitteena puolestaan on pelastaa eläinlajeja sukupuutolta suojelutoimien, tutkimuksen ja

ympäristökasvatuksen keinoin. Järjestöjen jäsenyys velvoittaa noudattamaan niiden eettisiä periaatteita ja osallistumaan luonnonsuojelutyöhön. Korkeasaaren eläintarha osallistuu niin kotimaisiin kuin kansainvälisiinkin suojeluhankkeisiin. (Korkeasaari, n.d.-c; Korkeasaari, 2023, ss. 7, 17–30)

2.1 Kestävä kehitys eläintarhatyön taustalla

Nykyisten ja tulevien sukupolvien hyvän elämän mahdollisuuksien turvaamiseen ja maapallon kantokyvyn rajoissa tapahtuvaan elämiseen tähtäävää ohjattua, jatkuvaa ja tavoitteellista yhteiskunnallista muutosta kutsutaan kestäväksi kehitykseksi. Se pitää sisällään ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden ulottuvuuden. (Ympäristöministeriö, 2023) Kestävyuden ulottuvuudet ovat keskinäisriippuvaisia toisistaan, ollen monin eri tavoin kytkeytyneenä toisiinsa. Yksittäisen osa-alueen vahvistamisen ei tulisi aiheuttaa haittaa muille osa-alueille, jonka vuoksi osa-alueita ja niihin liittyviä toimia tulee tarkastella kokonaisuutena. (Suomen kestävä kehityksen toimikunta, n.d.-a)

Ekologinen kestävyys on kestävä kehityksen perusta, sillä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, ekosysteemien säilyttäminen, maapallon kantokyvyn rajoissa toimiminen ja ilmastonmuutoksen hillitseminen ovat tärkeässä roolissa elämän perusedellytyksien turvaamiseksi. Toteutuessaan ekologinen kestävyys mahdollistaa myös muiden kestävyuden ulottuvuuksien toteutumisen. (Ympäristöministeriö, 2023)

Taloudellinen kestävyys tähtää tasapainoiseen talouskasvuun, jonka turvin voidaan ylläpitää ja lisätä kansallista hyvinvointia, sekä luoda perusta sosiaaliselle kestävyydelle. Kestävä talouden avulla voidaan ylläpitää yhteiskunnallisia toimia, ja kohdata ja ratkaista helpommin yhteiskunnallisia haasteita. Taloudellinen kestävyys ei perustu velkaantumiseen, varantojen häviämiseen, saati luonnonvarojen tuhlaamiseen. (Ympäristöministeriö, 2023)

Sosiaalinen kestävyys pyrkii takaamaan hyvinvoinnin edellytysten kehittymisen ja siirtymisen sukupolvelta toiselle. Sen tavoitteena on huomioida ihmiskunnan monimuotoisuus ja kaventaa yksilöiden välistä eriarvoisuutta perusoikeuksien, hyvinvoinnin, tasa-arvon, osallisuuden ja elämän mahdollisuuksien osalta. Maailmanlaajuiset sosiaalisen kestävyuden haasteet, kuten jatkuva väestönkasvu, köyhyys ja epätasa-arvo vaikuttavat osaltaan muihinkin kestävyuden osa-alueisiin. (Ympäristöministeriö, 2023)

Kulttuurinen kestävyys tarkoittaa kulttuuriin liittyvien asioiden, kuten kielen, tapojen ja perinteiden vaalimisen mahdollistamisen, säilyttämisen ja siirtämisen sukupolvelta toiselle. Kulttuuriperinnön vaalimisen lisäksi kulttuurisessa kestävydessä on tärkeää edistää eri kulttuurien välistä yhteiseloja ja rauhan säilymistä, arvostaa monimuotoisuutta sekä kunnioittaa ja edistää ihmisoikeuksia. (OPH, 2022)

Kestävää kehitystä ja sen toteutumista edistetään niin paikallisessa, alueellisessa kuin globaalissakin ympäristössä (Ympäristöministeriö, 2023). Kestävän kehityksen työtä ohjaa Agenda2030, joka on kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma. Agenda2030-toimintaohjelma on hyväksytty vuonna 2015 Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen huippukokouksessa ja se pitää sisällään 17 päätavoitetta, jotka käyvät ilmi kuvasta 1 (s. 5).

Kuva 1. Agenda2030-toimintaohjelman päätavoitteet (Suomen kestävän kehityksen toimikunta, n.d.-b)

Päätavoitteiden lisäksi toimintaohjelmassa on 169 alatavoitetta. Tavoitteet ovat kaikille maille samat, mutta niiden painottuminen voi olla maakohtaista, esimerkiksi maan kehitystasoon tai valmiuksiin perustuen. Periaatteena on, ettei ketään jätetä kehityksestä jälkeen, joten käytännössä kehittyneet teollisuusmaat ovat velvollisia antamaan panoksensa myös kehitysmaiden kehityksen mahdollistamiseksi. (UN, n.d.) Kestävän kehityksen edistäminen on kaikkien velvollisuus, valtiotasolta niin organisaatio- kuin yksilötasollekin asti. Kestävän kehityksen tavoitteiden mukaiseen toimintaan tähdätään myös eläintarhamaailmassa (WAZA, 2020, s. 2).

2.1.1 Kestävän kehityksen tavoitteet WAZA:n strategiassa

WAZA on julkaissut useita suojeluun liittyviä strategioita. Vuonna 2020 julkaistu Protecting our Planet -strategia on kestävän kehityksen strategia, joka tuo esiin erityisesti ekologisen kestävyuden merkityksellisyyden eläintieteellisessä toiminnassa. Strategiassa on käyty läpi jokainen kestävän kehityksen päätavoite ja annettu niihin liittyen eläintarhoille suosituksia toimintansa muuttamiseksi ja tavoitteisiin tähtäämiseksi. (WAZA, 2020, s. 8) Köyhyyttä vastaan taistellessa WAZA suosittelee eläintarhoja muun muassa alentamaan heikommassa asemassa olevien pääsymaksuja ja järjestämään saavutettavia tapahtumia paikallisille yhteisöille (WAZA, 2020, ss. 10–11). Tavoite 2, ei nälkää, suositellaan otettavan huomioon esimerkiksi puhumalla terveellisestä ruuasta, myymällä siemeniä ja taimia, käyttämällä ravintoloissa kasvipohjaisia elintarvikkeita tai eläinperäisiä käyttäessä varmistamalla niiden kestävä ja vastuullinen hankinta (WAZA, 2020, s. 12). Terveyttä ja hyvinvointia tavoitellessa suositellaan lisättävän tietoisuutta kestävien elämäntapojen tärkeydestä niin henkilökunnalle kuin vierailijoillekin ja tukemaan ekosysteemien ennallistamishankkeita. Hyvä koulutus suositellaan saavutettavaksi kehittämällä osallistavia mahdollisuuksia kaikille vierailijoille taustoista ja heidän ominaisuuksistaan riippumatta, ja kehittämällä kestävän kehityksen kysymyksiä käsitteleviä koulutusohjelmia. (WAZA, 2020, ss. 15, 17)

WAZA:n kestävän kehityksen strategian mukaan sukupuolten tasa-arvoa edistetään muun muassa sisällyttämällä tasa-arvo ja monimuotoisuus organisaation arvoihin ja strategiaan suunnitelmiin. Puhdas vesi ja sanitaatio suositellaan otettavan huomioon esimerkiksi varmistamalla, että eläimillä, henkilökunnalla ja vierailijoilla on pysyvä pääsy puhtaaseen juomaveteen. Edullista ja puhdasta energiaa suositellaan tavoiteltavan ottamalla käyttöön uusiutuvaa energiaa ja hiilineutraaleja tuotteita, sekä tiedottamalla vierailijoille kestäväan energiaan siirtymisen eduista. (WAZA, 2020, ss. 19, 21, 23) Ihmisarvoinen työ ja talouskasvu tulee varmistaa oikeudenmukaisten ja taloudellisesti vastuullisten käytäntöjen kautta. Kestävä teollisuus, innovaatiot ja infrastruktuuri suositellaan huomioitavan tukemalla ja toteuttamalla paikallisia kiertotalousaloitteita ja tukemalla eläintarhan toimintaa edistävien teknologisten innovaatioiden tutkimustyötä. Eriarvoisuuden vähentämiseksi suositellaan muun muassa laatimaan kattava esteettömyysaloite eläintarhaan pääsyn takaamiseksi. (WAZA, 2020, ss. 25–26, 29)

Tavoite 11, kestävät kaupungit ja yhteisöt suositellaan saavutettavaksi eläintarhoissa ryhtymällä kestäviä mahdollisuuksia esitteleväksi toimijaksi ja kannustamalla kävijöitä käyttämään kestäviä liikkumisvaihtoehtoja saapuessaan eläintarhaan (WAZA, 2020, s. 31).

Vastuullinen kuluttaminen tulisi huomioida esimerkiksi kestävän, tuotteen koko elinkaaren huomioivan hankintapolitiikan kautta ja poistamalla kertakäyttömuovi kaikesta eläintarhan toiminnasta. Ilmastotekoja puolestaan suositellaan tehtävän lisäämällä vierailijoiden tietoisuutta toimista, joita he voisivat tehdä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja vaikutusten vähentämiseksi, sekä lisäämällä tietoisuutta siitä, mitä eläintarha toimijana jo tekee tai aikoo tehdä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. (WAZA, 2020, ss. 35–36)

Vedenalaisen elämän huomioimiseksi ja tavoitteen edistämiseksi vierailijoita tulisi muun muassa informoida merien ja makeiden vesien ekosysteemien suojelun tärkeydestä. Maanpäällisen elämän edistämiseksi suositellaan puolestaan tarjoamaan elinympäristöjä kotoperäisille lajeille sekä tekemään yhteistyötä muiden luonnonsuojelujärjestöjen kanssa. (WAZA, 2020, ss. 40, 44) Rauhaa, oikeudenmukaisuutta ja hyvää hallintoa edistetään esimerkiksi osallistumalla aktiivisesti laittoman eläinkaupan vähentämiseen. Yhteistyötä ja kumppanuutta tehostetaan lisäämällä kansainvälistä yhteistyötä. (WAZA, 2020, ss. 49–51)

2.1.2 Kestävä kehitys Korkeasaarella

Eläintarhojen suojelutehtävään liittyvät toimenpiteet on kirjattu Suomen lakiin. Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) luku 8 § 51 määrää, että eläintarhojen tulee omalta osaltaan edistää luonnonvaraisen eläinten suojelua ja biologisen monimuotoisuuden säilymistä. Vierailijoille ja laajemmalle yleisölle tulee esimerkiksi antaa tietoa näytillä olevista lajeista ja niiden luonnollisista elinolosuhteista.

Korkeasaaren suojelutyö perustuu erilaisiin isompien kattojärjestöjen strategioihin, jolloin myös WAZA:n kestävän kehityksen strategia on tärkeä työtä ohjaava asiakirja. WAZA:n kestävän kehityksen strategiassa mainittujen tavoitteisiin tähtäävien suositusten myötä Korkeasaaren tulee suhtauttaa sieltä itselleen tärkeimmät ja mahdolliset toimenpiteet omaan työhönsä. Korkeasaaren suojelutyö kohdistuu eläimiin ja niiden elinympäristöihin, jonka lisäksi Korkeasaari haluaa omilla toimillaan olla mukana hillitsemässä ilmastonmuutosta (Korkeasaari, n.d.-d). Korkeasaaren tekemässä työssä korostuukin erityisesti kestävyuden ekologinen ulottuvuus. Agenda2030 tavoitteista Korkeasaarta ja tätä opinnäytetyötä koskettaa erityisesti tavoitteet vedenalainen elämä, maanpäällinen elämä ja ilmastotekoja. Kyseisten tavoitteiden lisäksi myös hyvä koulutus ja vastuullinen kuluttaminen, ovat tärkeitä tavoitteita, joilla puolestaan edistetään sosiaalista kestävyttä.

Korkeasaari ohjaa ja kannustaa vierailijoitaan vastuulliseen kuluttamiseen ja kestäviin elämäntapoihin, kuten uusiutumattomien luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseen, ja

energiaan, raaka-aineisiin ja materiaaleihin liittyvien kulutustottumusten muuttamiseen ympäristöystävällisimmiksi. Kestävien elämäntapojen omaksumisella tähdätään pysyvään ympäristöystävälliseen käyttäytymisen muutokseen. Vierailijoiden kestäviin elämäntapoihin ohjaamisessa ja kannustamisessa Korkeasaari käyttää apunaan suunnitelmallista ja tavoitteellista ympäristökasvatustyötänsä.

2.2 Ympäristökasvatus

Kasvatukselliset ja opetukselliset toimet ovat hyvä keino jakaa kestävään kehitykseen ja sen osa-alueisiin liittyvää tietoutta. Ne vahvistavat ihmisten taitoja ja ymmärrystä aiheeseen liittyen ja lisäävät yksilöiden valmiuksia toimia omalta osaltaan kestävästi. (Karvonen & Uotinen, 2024) Kasvatuksellista toimista esimerkiksi ympäristökasvatuksen katsotaan olevan tiiviisti kytköksissä kestävä kehityksen tavoitteisiin ja sen mukaisten toimien, kuten kestävien elämäntapojen toteuttamiseen (Cantell ym., 2020, s. 9). Ympäristökasvatus tavoittelee ympäristötietoisuuden lisäämistä, tähtää luonnossa tapahtuvaan opetukseen ja luontoyhteyden luomiseen sekä kasvattaa ja ohjaa yksilöitä ja yhteisöjä toimimaan ympäristön hyväksi (Cantell ym., 2020, ss. 13). Ympäristökasvatustermin rinnalla käytetään lukuisia muitakin termejä, kuten ilmastokasvatus ja globaalikasvatus. Termejä voidaan käyttää toistensa synonyymeina tai toisistaan erillisinä kasvatuksen suuntauksina. Globaaleihin kysymyksiin keskittyvissä kasvatuksellisissa toimissa ei tarvitse sitoutua käyttämään vain yhtä termiä, vaan termiä voidaan vaihtaa tilanteen mukaan. (Cantell ym., 2020, ss. 14–17)

Ympäristökasvatus on ollut tavoitteellista toimintaa 1970-luvulta lähtien, jolloin sen sisältöjä ja tavoitteita ryhdyttiin linjaamaan Yhdistyneiden kansakuntien ja sen alajärjestönä toimivan Unescon toimesta. Ympäristökasvatukselle linjatut päätavoitteet hyväksyttiin vuonna 1977 järjestetyssä Tbilisin ympäristökonferenssissa. Tbilisin julistusta pidetään ensimmäisenä perusteellisena ympäristökasvatuksen tavoitteet ja sisällöt määrittelevänä asiakirjana. (Wolff, 2004, ss. 18–21) Unescon asettamat tavoitteet ympäristökasvatukselle liittyivät tietoisuuteen, tietoon, asenteisiin, taitoihin ja osallistumiseen. Tavoitteena oli auttaa yksilöitä ja ryhmiä tiedostamaan ympäristö kokonaisuutena, herkistymään sen ongelmille, hankkimaan tietoa ympäristöstä ja sen ongelmista, selkiyttämään arvoja ja tunteita suhteessa ympäristöön, motivoida osallistumaan ympäristön parantamiseen ja suojeluun, hankkimaan taitoja ympäristöongelmien tunnistamiseen ja ratkaisemiseen sekä tarjota heille mahdollisuus aktiiviseen ja vastuulliseen ympäristöongelmien ratkaisemiseen tähtäävään työskentelyyn. (Cantell ym., 2020, ss. 114–115)

Ympäristökasvatuksen tärkeänä lähtökohtana on yksilöiden suhtautuminen ympäristöönsä, sillä ympäristösuhteella on katsottu olevan merkitystä aktiiviseksi ympäristökansalaiseksi kasvamisessa (Cantell ym., 2020, ss. 57, 59). Yksilön henkilökohtaisen ympäristösuhteen muodostumiseen vaikuttavat hänen arvonsa, asenteensa, maailmankatsomuksensa ja tunteensa. Lisäksi muun muassa lapsuuden luontokokemukset, sosiaaliset suhteet ja mielikuvitus vaikuttavat ympäristösuhteen muodostumiseen. (Cantell ym., 2020, ss. 53, 63, 87, 186) Monille myös eläimet voivat olla merkittävässä roolissa positiivisen ympäristösuhteen muodostumisessa. Eläimien positiivinen vaikutus luontosuhteeseen tavoitetaan usein lemmikkien tai eläinten parissa toteutettavan harrastuksen kautta. (Cantell ym., 2020, ss. 63–69) Toisaalta eläimiin voi tutustua ja niiden positiivisen vaikutuksen kokea ilman omaa lemmikkiä tai eläinharrastustakin. Hyviä paikkoja eläimiin tutustumiseksi ovat esimerkiksi kotieläinpihat, akvaariot tai eläintarhat, kuten Korkeasaari.

Ympäristökasvatuksessa on tärkeää pystyä huomioimaan erilaisia ympäristöön liittyviä tunteita, sillä ihminen ei pysty toimimaan ilman tunnekokemuksiensa huomioimista. Tämän vuoksi nykypäivän ympäristökasvatuksessa onkin tärkeää pystyä luomaan toivoa ja vahvistamaan positiivista tulevaisuusajattelua. Lisäksi ympäristökasvatuksen tulisi ohjata ihmisiä kuuntelemaan ja ymmärtämään erilaisia näkemyksiä, jotta voidaan hahmottaa, mikä on tärkeää ja millaista tulevaisuutta halutaan tavoitella. (Cantell ym., 2020, ss. 187, 194)

Ympäristökasvatustyötä tehdään monien eri tahojen, kuten päiväkotien, koulujen ja kansalaisjärjestöjen toimesta. Niiden rooli erityisesti lapsille ja nuorille suunnatun ympäristökasvatustyön toteuttamisessa on merkittävä. (Cantell ym., 2020, s. 67) Ympäristökasvatus on ollut oleellisena osana suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelmaa vuodesta 1985 lähtien (Wolff, 2004, s. 23). Nykyään se kulkee perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa nimellä kestävä elämäntapa ja sen välttämättömyys. Se on liitetty myös osaksi perusopetuksen arvoperustaa. (OPH, 2014, s. 16) Ympäristökasvatuksen määrää eri koulutusasteilla tulisi lisätä, mutta lasten ja nuorten lisäksi sitä tulisi kohdentaa muihinkin ikäluokkiin ja viedä käytäntöön myös kouluasteiden ulkopuolelle. Ympäristökasvatuksen määrää lisäämällä ja kohderyhmää laajentamalla ihmisten mahdollisuuksia muodostaa ympäristön kannalta vastuullista luontosuhdetta voitaisiin tukea järjestelmällisemmin. (Cantell ym., 2020, ss. 67–69)

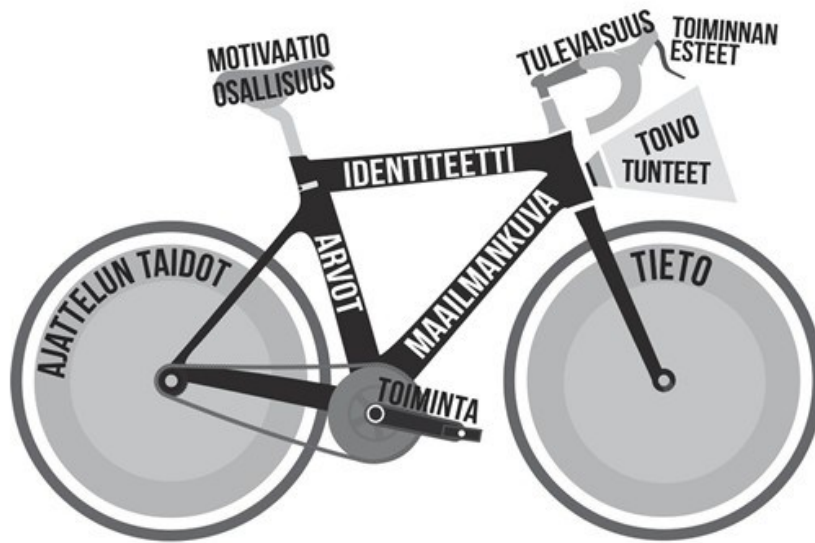
2.2.1 Kokonaisvaltainen ympäristökasvatuksen polkupyörämalli

Ympäristökasvatusta varten on tuotettu useita visuaalisia malleja, jotka auttavat jäsentämään ympäristökasvatuksen tavoitteita, sisältöjä ja keskinäisiä suhteita. Lisäksi ne toimivat apuvälineinä suunnitellessa ja arvioidessa opetusta, toimintaa ja tutkimusta. Mallien avulla voidaan pilkkoa suunniteltu sisältö pienempiin osiin, miettiä aiheiden käsittelyyn sopivaa työtapaa ja tarkistaa, että kaikki oleelliset ympäristökasvatuksen elementit tulee huomioida ja käsitellä. Jotta ilmiöiden käsittelyyn tarvittavia työkaluja ja ymmärrystä voidaan lisätä, on tärkeää osata huomioida aihe kokonaisvaltaisesti. (Cantell ym., 2020, s. 129)

Nykypäivän ympäristökasvatusta, sen tavoitteiden laaja-alaisempaa ymmärrystä ja erilaisia ilmiöitä, kuten kestävä kehitys ja ilmastonmuutosta tarkastellessa mallintamisessa tulee käyttää aikaansa sopivaa mallia. Muuttuva ilmasto tuo mukanaan globaaleja ongelmia ja luo paineita erityisesti ilmastonmuutosta käsittelevään oppimiseen ja opetukseen (Cantell ym., 2020, s. 16). Sakari Tolppanen, Essi Aarnio-Linnanvuori, Hannele Cantell ja Anna Lehtonen ovat luoneet kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämallin, jossa on huomioitu ilmastokasvatuksen uudet tarpeet, kuten tunteet ja tulevaisuusnäkökulma. Malli lisää ymmärrystä ilmastokasvatuksen moniulotteisuudesta ja tarjoaa työkalut erilaisten ilmiöiden laaja-alaisempaan opettamiseen ja käsittelyyn. Malli sopii ympäristökasvatukseen ja sitä voi soveltaa myös muuhun kasvatukselliseen toimintaan. (Cantell ym., 2020, ss. 122, 129) Mallin ajankohtaisuus ja kokonaisvaltaisuus, kuten tunteet ja toimijan huomioiva ajattelutapa ovat syitä sille, miksi mallin katsottiin sopivan tämän työn aiheeseen parhaiten ja otettiin sen myötä tarkempaan käsittelyyn.

Kokonaisvaltainen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli ja sen eri osien merkitykset käyvät ilmi kuvasta 2 (s. 11). Mallissa ilmastokasvatuksen kokonaisuus rinnastetaan polkupyörän muotoon, sillä pyörässä kaikki sen osat ovat tärkeitä toiminnan kannalta. Liikkuakseen ja eteenpäin päästäkseen pyörä tarvitsee myös käyttäjän. Polkupyörämalli korostaa ilmastokasvatuksen kokonaisvaltaisuutta, mutta polkupyörän osia tulee tarkastella myös erillisinä toisistaan. (Cantell ym., 2020, s. 122)

Kuva 2. Kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen polkupyörämalli (Tolppanen ym., 2017a, s. 459).

Ilmastokasvatuksen polkupyörämallissa pyörät kuvaavat ilmastonmuutokseen liittyvää tietoa ja ajattelun taitoja, joiden avulla päästään liikkeelle. Tiedon tulisi olla moninaista, jotta ilmastonmuutokseen liittyviä epävarmuuksia voitaisiin ymmärtää paremmin. Lisäksi on tärkeää pystyä ymmärtämään ihmisten elämäntyylin linkittyvän ilmastonmuutokseen ja ilmastonmuutoksen vaikutusten kohdistuvan eritavoin niin ihmisiin kuin alueisiin. Tiedon käsittelemiseksi tarvitaan systeemistä ajattelua, jossa tehdään kytkentöjä käsitteiden ja ilmiöiden ympärille, ja rakennetaan uutta ymmärrystä aiheeseen liittyen. Tietoa tulee käyttää ja analysoida kriittisesti, jotta se ei olisi arvotonta. Ajattelun taidot mahdollistavat kriittisen suhtautumisen tietoon, antavat mahdollisuuden reflektoida omaa ja muiden ajattelua, auttavat tulevaisuuden epävarmuuden hyväksymisessä ja auttavat ratkaisujen kehittämisessä ja niiden toimivuuden tarkastelussa. (Tolppanen ym., 2017b, ss. 459–461)

Pyörän runko kuvaa ilmastokasvatuksen perustaa, joka rakentuu ihmisen arvoista, identiteetistä ja maailmankuvasta. Ne määrittelevät sen, kuinka tiedot ja ajattelun taidot kiinnittyvät runkoon. Jokaisen yksilön oma arvomaailma, identiteetti ja maailmankuva vaikuttavat siihen, miten tarjottu tieto koetaan ja kuinka se suhteutetaan omaan elämään. Arvoristiriidat ovat usein yleisin syy sille, miksi ihmiset kokevat ilmastonmuutoksen eritavoin, mikä tekee aiheen käsittelystä haasteellista. Ihmisten ympäristövastuullisen toiminnan lisääminen ja kestävyuden vahvistaminen edellyttävät henkilökohtaisen maailmankuvan muuttamista ja yhteisöllistä vastuunkantamista. (Tolppanen ym., 2017b, s. 461)

Polkupyörän ketjut ja polkimet kuvaavat toimintaa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Käytettävissä olevat tiedot ja taidot saatetaan käytäntöön toiminnan avulla, jotta päästäisiin eteenpäin. Itse toiminnan lisäksi sitä täytyy arvioida ja kehittää jatkuvasti, jotta pysyvä toiminnanmuutos olisi mahdollista. (Tolppanen ym., 2017b, s. 462) Toimintaan ja ympäristötekoihin vaikuttaa tiedon lisäksi muun muassa yhteiskunnan normit, muiden mielipiteet, empatiakyky ja toiminnan helppous sekä halu toimia ympäristön hyväksi, jos se ei vaadi itseltä taloudellisia, ajallisia tai sosiaalisia uhrauksia (Kollmuss & Agyeman, 2002, s. 242). Toimintaan osallistuakseen ihminen tarvitsee ohjausta ja kannustusta. Ympäristökasvatuksen näkökulmaa tulisi laajentaa arjen tekoihin keskittyvän kasvatuksen sijaan vaihtoehtoisten toimintamallien ymmärtämisen mahdollistamiseen ja uusien toimintatapojen käytännönharjoitteluun. Toisinaan tämä voi olla haastavaa, sillä muutostarpeet ovat eri yhteisöissä ja eri alueilla erilaisia, jolloin käytännön ympäristötekojen tekeminen vaatii paljon suunnittelua ja pitkäjänteisyyttä. Vaikka ympäristötekojen lisääminen voikin olla hitaasti etenevää ja monimutkaista työtä, se kuitenkin kannattaa, sillä yhdessä tekeminen mallintaa ympäristömyönteisyyttä ja vahvistaa osallistujien identiteettiä ympäristövastuullisena toimijana. (Tolppanen ym., 2017b, s. 462)

Polkupyörän satula kuvastaa motivaatiota ja osallisuutta, sillä pyörä ei kulje ilman polkijaa. Jos satulassa on vaikea istua, se ei motivoi pyöräilemään. Muiden mielipiteet voivat vaikuttaa yksilön motivaatioon, jonka vuoksi on tärkeää vahvistaa yhteisöllisyyttä, tarjota positiivisia kokemuksia, tukea ja kannustaa toisia osallistumaan. Motivoivan ilmastokasvatuksen kannalta on tärkeää käsitellä aihetta helposti ymmärrettävällä tavalla ja tuoda sen vaikuttavuus esiin meille etäisten ongelmien lisäksi myös lähellä vaikuttavina ongelmina. Olennaisinta on korostaa, että ihmiset voivat muuttaa itse rakentamaansa yhteiskuntaa. (Tolppanen ym., 2017b, s. 463)

Polkupyörän jarrut kuvaavat toiminnan esteitä. Ympäristövastuullista toimintaa edistääkseen täytyy ymmärtää toiminnan hidasteita ja esteitä ihmisten toiminnalle. Toiminnan esteenä voi olla esimerkiksi laiskuus, kiire, mukavuudenhalu, tiedon puute, yhteiskunnalliset ja rakenteelliset syyt tai erilaiset psykologiset esteet, kuten epävarmuus oman toiminnan vaikuttavuudesta. Ilmastokasvatuksen kautta tavoitellaan tunnistamaan sekä yksilölliset että yhteiskunnalliset toiminnan esteet ja niiden syyt. (Tolppanen ym., 2017b, s. 463)

Polkupyörän lamppu kuvastaa toivoa ja muita tunteita, jotka ohjaavat etenemistä. Monet ihmiset kokevat ilmastonmuutokseen liittyen negatiivisia tunteita, kuten pelkoa, toivottomuutta ja huolta, jotka saattavat näyttäytyä ulospäin jopa välinpitämättömytenä.

Ilmastokasvatuksen polkupyörämallin mukaan lamppu ei valaise kulkua, jos liian suurena koettu negatiivinen tunne saa ihmisen sivuuttamaan asioita. Ilmastokasvatuksen tulisi negatiivisten tunteiden sijasta herättää ihmisissä toivoa ja myötätuntoa, joten toivon merkityksellisyys on korostettu mainitsemalla se erikseen. Toivon katsotaan vahvistavan hyvinvointia, ohjaavan muita tunteita ja edistävän luottamusta ongelmien ratkaisemisen mahdollisuuteen liittyen. Toivon kokemiseksi on tärkeää, että ihminen kykenee uskomaan omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. (Cantell ym., 2020, s. 125)

Polkupyörän ohjaustanko kuvastaa tulevaisuutta. Kyky pohtia ja visioida tulevaisuutta on keskeinen osa ilmastokasvatusta, jolloin ohjaustangon kääntäminen eri suuntiin tarjoaa eri polkuja tulevaisuuteen suuntaamiselle. Tulevaisuuteen suuntaaminen herättää monenlaisia tunteita ja edellyttää kykyä ajatella luovasti. Ilmastokasvatuksen polkupyörämalliin pohjautuvan kasvatuksen avulla tarjotaan keinoja tulevaisuuden kriittiseen tarkasteluun, mutta se tehdään myönteisessä valossa. Keinoja päätösten tekemiseen tarjotaan vaikka niiden oikeellisuus olisi epävarmaa ja aiheeseen liittyvät skenaariot synkkiä ja monimutkaisia. (Cantell ym., 2020, s. 126)

2.2.2 Viestintä osana ympäristökasvatusta

Viestintä on olennainen osa ympäristökasvatuksen hankkeita ja ympäristökasvatuksellista toimintaa (Cantell ym., 2020, s. 236). Tässä alaluvussa käsitellään viestintään liittyvää aihepiiriä, koska Korkeasaaren ympäristökasvatustyötä tulee tarkastella kokonaisuutena kaikki siihen liittyvät toimenpiteet huomioiden. Viestinnän näkökulma huomioitiin myös siitä syystä, että tutkimuksen lopputuotteena oli tarkoitus syntyä kasvatuksellisia ja viestinnällisiä ideoita sisältävä listaus uusista keinoista, joilla edistää kävijöiden ympäristöstävällisempää käyttäytymisen muutosta.

Viestintä on sanallista tai sanatonta vuorovaikutusta, jossa välitetty viesti siirtyy viestin tuottajalta sen vastaanottajalle. Se on arkinen, osa elämäämme oleva asia, jota tapahtuu käytännössä kaikkialla, kuten kotona, työpaikoilla ja vapaa-ajan vietossa. Viestintä voi tarkoittaa esimerkiksi uutista, tietoa tai sanomaa, mutta vaihtoehtoisesti sillä voidaan viitata myös käytettyyn viestintävälineeseen. (Juholin, 2013, ss. 22–24)

Organisaatioiden viestinnän tehtävinä on muun muassa informoida ja jakaa tietoa, rakentaa yhteisöllisyyttä, tukea työhyvinvointia, osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, vaikuttaa erilaisten tuotteiden tai palveluiden kiinnostavuuteen ja käydä sidosryhmädialogia eli olla vuorovaikutuksessa eri sidosryhmiensä kanssa. (Juholin, 2013,

ss. 70, 248). Sidosryhmien viestintätarpeet voivat vaihdella perinteisestä tiedon saannin tarpeesta jopa osallisuuteen ja strategiseen vaikuttamiseen saakka. Toisille sidosryhmille riittää harvemmin tapahtuva tiedotusmainen viestintä, kun toiset sidosryhmät puolestaan kaipaavat tiheämpää tietovirtaa, mahdollisuuksia vaikuttaa tai tuoda omia ajatuksiaan esiin. (Juholin, 2013, s. 250) Viestinnän sidosryhmät on tärkeää tunnistaa ja tuntea, jotta viestintä voidaan suunnitella kohderyhmälle sopivaksi ja heihin voidaan vaikuttaa mahdollisimman tehokkaasti (Juholin, 2013, s. 249).

Viestinnän suunnittelun lähtökohtana on pohjata viestintä organisaation perustehtävään, tavoitteisiin, arvoihin ja tulevaisuuden tahtotilaan (Juholin, 2013, s. 86). Suunnittelussa on kaksi tasoa, jotka erotetaan toisistaan. Nämä tasot ovat strateginen ja operatiivinen taso. (Juholin, 2013, s. 92) Tämä työ keskittyi erilaisten toimenpiteiden ideointiin ja painottui viestinnän osalta operatiivisen suunnittelun puolelle. Operatiivinen suunnittelu tarkoittaa erilaisten viestintään liittyvien toimenpiteiden ideointia, aikataulutusta ja muita järjestelyjä. Tuotosten luomiseksi on tärkeää tietää tekemisen tavoite, kohderyhmä, aikataulu ja käytettävissä olevat resurssit. (Juholin, 2013, ss. 92–93) Operatiivisen suunnittelun kautta luotavien viestinnän tuotosten esilläoloaika voi vaihdella pienistä hetkistä jopa todella pitkälle, riippuen suunnitellusta tuotoksesta. Esimerkiksi tapahtuma voi olla vain päivän mittainen, mutta julkaisu voi olla jopa pysyvä. (Juholin, 2013, s. 24)

Eläintarhan tavoitellessa vierailijoidensa käyttäytymisen muutosta voitaisiin viestintäkeinona käyttää esimerkiksi kampanjointin tai yhteisöllisen prosessiviestinnän keinoja. Kampanjointi on viestintäkeino, jossa viestinnän tavoitteena on suostuttelun avulla muuttaa vastaanottajan mielipiteitä, asenteita tai käyttäytymistä (Juholin, 2013, s. 156). Yhteisöllinen prosessiviestintä on viestintää, jonka tavoitteena on tarjota ihmisille tietoa pohdittavaksi ja saada heidät sitä kautta toimimaan tietyn käyttäytymismallin mukaisesti, kannattamaan tai vastustamaan jotakin (Juholin, 2013, s. 159).

Kampanja on tavoitteellinen, laajempi ja usein pidempikestoinen tehtäväkokonaisuus, jossa kampanjaviestintä on ajallisesti rajattu ja suunnitelmallinen erilaisten viestintätoimenpiteiden sarja. Kampanjat erotellaan niiden tavoitteeseen perustuen kaupallisiin, sosiaalisiin, yhteiskunnallisiin ja poliittisiin. (Juholin, 2013, ss. 156–157) Korkeasaaren viestinnässä, joka tavoittelee käyttäytymisen muutosta, soveltuvien kampanjointitapa olisi sosiaalinen kampanja. Juholinin (2013, s. 157) mukaan sosiaalisen kampanjan avulla esimerkiksi suositellaan muuttamaan elintapoja tai voidaan kerätä varoja hyvään tarkoitukseen, kuten Korkeasaaren tapauksessa luonnonsuojeluun. Yhteisöllisessä viestintäprosessissa puolestaan päämäärään pyritään yhdessä eri osapuolten näkemyksiä

kuunnellen tai heiltä jopa ideoita pyytäen, jolloin kohderyhmälle tarjotaan mahdollisuus löytää itse ratkaisut haluttuun asiaan (Juholin, 2013, s. 159).

Eläintarhojen viestintä, suunnitellut vierailijakokemukset ja oppimateriaalit tulisi olla innovatiivisia ja edistää kestävästä kehityksen tavoitteita (WAZA, 2020, s. 16). Eläintarhojen tehtäviin, suojelutoimiin ja itse luontoon aiheena liittyy paljon erilaisia termejä, joita käytetään sekä yksittäin että rinnakkain. Erilaisten käsitteiden paljous ja päällekkäisyys voi hämmäntää viestin kuulijaa. Siksi viestintää suunniteltaessa on tärkeää organisaatiossa määritellä ja sopia, mitä käsitteitä käytetään ja miten ne itse määritellään. (Juholin, 2013, ss. 228–229) Yksinkertaisten avainsanojen ja kuvakkeiden johdonmukainen käyttö auttaa välittämään merkityksellisiä viestejä, joihin kävijät voivat samaistua ja sitoutua (Thomas, 2020, s. 20).

2.2.3 Ympäristökasvatuksen rooli eläintarhoissa

Maailmanlaajuisesti eläintarhat ja akvaariot tavoittavat vuosittain yli 700 miljoonaa vierailijaa (Barong ym., 2015, s. 17). Suuren kävijämäärän tavoittaminen luo eläintieteellisille instituuteille valtavan potentiaalin edistää ympäristöystävällistä ja kestävästä elämäntapaa. Eläintarhojen merkittävä rooli ympäristökasvatuksessa ja sitä myötä kestävästä ja monimuotoisen tulevaisuuden rakentamisessa onkin tunnistettu kunnolla vasta viime vuosina. (Greenwell ym., 2023, s. 53) Ihmisen toiminnasta johtuva luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen, ilmastonmuutos ja sen aiheuttamat seuraukset sekä meneillään oleva kuudes sukupuutto korostavat roolin tärkeyttä ja ohjaavat toimintaan, jolla edistetään suojeluun liittyviä sosiaalisia toimia (Thomas, 2020, s. 6).

Yhtenä WAZA:n määrittelemänä eläintarhojen tehtävänä on opetus. Kansainvälinen eläintarhakasvattajien järjestö (International Zoo Educators Association, IZE) julkaisi vuonna 2020 yhteistyössä WAZA:n kanssa ensimmäisen maailmanlaajuisen eläintarhojen ja akvaarioiden suojeluun tähtäävää ympäristökasvatusta määrittävän Social Change for Conservation-strategian, jonka tarkoituksena on ohjata eläintarhoja ja akvaarioita organisaationsa toiminnan ja tehtävien kannalta ratkaisevien koulutuksellisten ja sosiaalisten tuloksien saavuttamisessa. Strategia kehottaa eläintarhoja ja akvaarioita muun muassa rakentamaan organisaationsa ympäristökasvatuskulttuuria, luomaan strategisia ympäristökasvatussuunnitelmia, viestimään selkeästi, luomaan innovatiivisia ja mukaansatempaavia sisältöjä, luomaan yhteyksiä luontoon, edistämään villieläimiä kohtaan koettua empatiaa ja motivoimaan vierailijoitaan ympäristöystävälliseen käyttäytymiseen. (IZEA, n.d.)

Eläintarhojen ympäristökasvatus tukee lajien suojelutyötä luonnossa ja eläintarhoissa, lisää ihmisten tietoutta uhanalaisista lajeista, niiden elinympäristöistä ja eläinten hyvinvoinnista, sekä kannustaa kävijöitä vastuulliseen toimintaan luonnon ja eläinten hyväksi. Lisäksi eläintarhojen tulee edistää kestävästä elämäntapaa ja lisätä muuta luontoon liittyvää tietoisuutta muun muassa kertomalla ihmiskunnan erilaisten valintojen ja kulutustottumusten vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen, ja ilmastonmuutoksen vaikutuksista eläimiin ja ekosysteemeihin. Vierailijoille tulee tarjota monipuolisia oppimistapoja, kuten opastettuja kierroksia, työpajoja ja kohdennettua opetussisältöä. (Thomas, 2020, ss. 26–27)

Eläintarhan tähdätessä suojelun merkitystä korostavaan ja luonnon huomioivaan laadukkaaseen ympäristökasvatukseen, tulisi heidän huomioida myös käytössä olevien tilojensa asianmukaisuus ja infrastruktuuri, ja tarvittaessa panostaa niiden kehittämiseen. Usein eläintarhoilla on käytössään monia opetukseen sopivia tiloja, kuten luokkahuoneita ja erilaisia ulko-oppimistiloja luontopoluista leikkipaikkoihin. Niiden lisäksi myös erilaiset verkkopohjaiset tilat, kuten nettisivustot, sosiaalisen median kanavat, markkinointimateriaalit ja digitaaliset oppimisportaalit tulee huomioida tärkeinä oppimispaikkoina. (Thomas, 2020, s. 23)

Vastuullisten, suojeluun kannustavaa ympäristökasvatusta tarjoavien eläintarhojen tulisi toimia niin kuin opettavat. Heidän tulee sitoutua samoihin toimiin ja käyttäytymiseen, joihin he kannustavat kävijöitään ja joita he pyytävät yleisöltään. Esimerkiksi pyytäessä vierailijoiltaan ympäristöystävällisiä valintoja kulutukseen liittyen, tulisi eläintarhojen kiinnittää yhtä paljon huomiota kyseisten valintojen omaan hankintaan ja käyttöön, aivan kuten WAZA:n Protecting our Planet -strategia heitä ohjaa. (Thomas, 2020, s. 21)

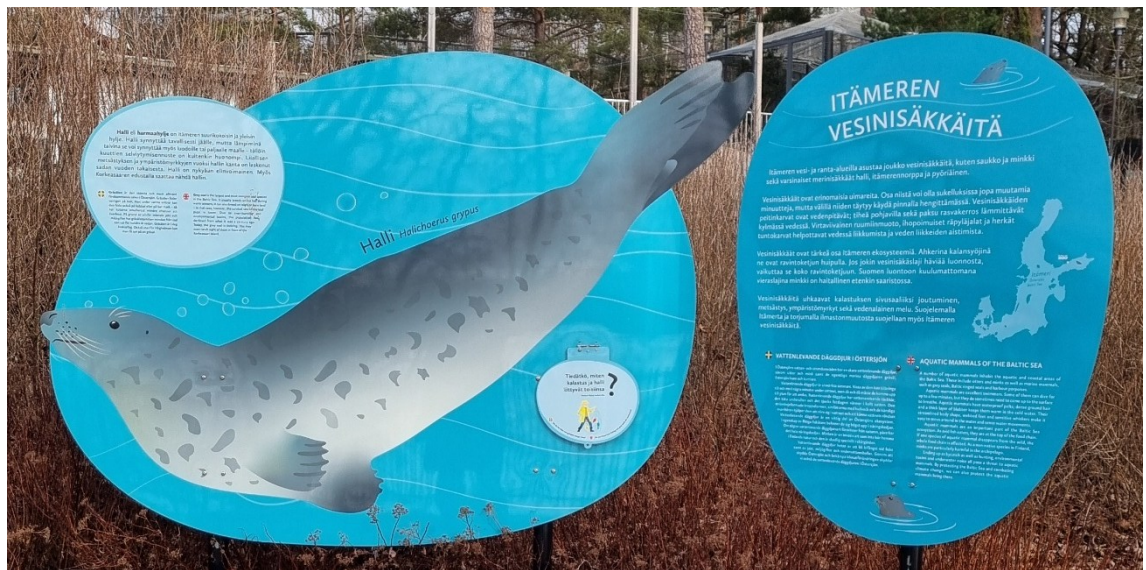
2.2.4 Korkeasaaren ympäristökasvatuksen nykytila

Korkeasaaren johdonmukaisen ja tavoitteellisen ympäristökasvatustyön tarkoituksena on lisätä kävijöidensä tietoutta luonnon monimuotoisuuden suojeluun liittyen (Korkeasaari, n.d.-b). Korkeasaarella on käytössään useita erilaisia ympäristökasvatuksellisia menetelmiä ja keinoja, joiden avulla lisätään luontotietoutta, vahvistetaan luontosuhdetta sekä kannustetaan aktiiviseen luonnon puolesta toimimiseen ja vastuuseen ympäristöstä. Korkeasaarella toimii muun muassa luontokoulu Arkki, jonka toiminta on sertifioitu Suomen luonto- ja ympäristökoulun liiton LYKEN toimesta. Luontokoulu Arkki tarjoaa eläinlajeihin, niiden elinympäristöihin ja luonnon suojeluun liittyvää opetusta 3.–6.-luokkalaisille paikan päällä Korkeasaarella. (Korkeasaari, n.d.-d) Luontokoulu Arkin

opetustoiminnan lisäksi Korkeasaari tarjoaa myös esimerkiksi kesäleiritoimintaa alakouluikäisille, opastettuja kierroksia erilaisille ryhmille, kuten yrityksille, koululaisille ja varhaiskasvatusryhmille sekä mahdollisuuden viettää erilaisia juhlia, kuten synttäreitä tai polttareita Korkeasaaren ympäristössä (Korkeasaari, n.d.-g). Varhaiskasvatus- ja koululaisryhmille Korkeasaari on suosittu retkipaikka opastettujen kierrosten lisäksi myös omatoimikohteenä. Sen myötä Korkeasaari tarjoaa kyseisille ryhmille oppimisen tueksi erilaisia omatoimimateriaaleja, kuten tehtäviä, tarinoita, leikkejä ja värityskuvia, joita voi ladata käyttöönsä Korkeasaaren nettisivuilta. Ryhmien kasvattajille on tarjolla erilaisia kursseja ja mahdollisuus tilata heille kohdennettua uutiskirjettä. (Korkeasaari, n.d.-f)

16.1.2025 Korkeasaarella paikan päällä pidetyssä palaverissa käytiin läpi Korkeasaaren eläintarhan menneitä ja nykyisiä ympäristökasvatusmenetelmiä. Palaverissa oli läsnä opinnäytetyöntekijä ja kaksi tilaajan edustajaa. Monet aiemmat ympäristökasvatukselliset toimenpiteet ovat olleet pääsääntöisesti tapahtuma- tai kampanjaluonteisia, kuten Kissojen yö ja Pääsiäissaari, jotka ovat tiettyyn vuodenaikaan sidottuja kertaluonteisia vuosittaisia tapahtumia. Erilaisista menneistä kampanjoista palaverissa mainittiin energiayhtiö Helenin kanssa tehty Energiaeläimet-kampanja, Korkeasaaren ravintoloissa pidetyt Vältä roskakalaa ja Ruokahävikki -kampanjat, sekä Itämeri-päivään osallistuminen. Yleisimmin käytetyimmiksi kävijöiden suojelutietoutta lisääviksi ympäristökasvatusmenetelmiksi kerrottiin erilaiset visailut ja reitit, kuten Suojelusankarit-reitti, joka on pysyväluonteinen ja käytössä myös keväällä 2025. (Marjo Priha, ympäristökasvattaja, henkilökohtainen tiedonanto, 16.1.2025) Korkeasaaren eläintarhan alueen kiertämällä ja paikan päällä aikaa viettämällä käy ilmi, että keväällä 2025 Korkeasaarella käytettäviä ympäristökasvatusmenetelmiä ovat muun muassa maksullinen pakopelityyppinen Maailmanpelastajat-peli, jonka kohderyhmä vaikuttaa olevan aikuiset, eläinten ruokintatilanteiden yhteydessä tapahtuva sanallinen opastus, eri ryhmille tarkoitetut opastetut kierrokset ja interaktiiviset oppimispisteet. Nähtävillä on myös lukuisia erilaisia eläinlajeista ja luonnonsuojelusta kertovia infotauluja ja opasteita, joista yksi esimerkki käy ilmi kuvasta 3 (s. 18). Lisäksi eläintarhan evästiloissa on mahdollisuus ottaa mukaansa tai paikan päällä tehtäväksi pieni A5-kokoinen, kahdeksan sivuinen Seikkaile sademetsässä -puuhavikko. Puuhavikko on suomenkielinen, siinä on erilaisia tehtäviä ja sen etusivulta käy ilmi, että tehtävät ovat tarkoitettu kaikenikäisille. Vihkoa selailemalla käy kuitenkin ilmi, että perheen pienimmät, lukutaidottomat tarvitsisivat moneen tehtävään aikuisen apua.

Kuva 3. Esimerkki Korkeasaarella käytössä olevasta infotaulusta.

Tiedottaminen ja viestintä ovat osa Korkeasaaren tekemää ympäristökasvatustyötä (Korkeasaari, n.d.-b). Korkeasaaren eläintarhalla on oma tv-sarja, jossa tutustutaan eläintarhan työhön ja saaren asukkaiden elämään (Korkeasaari, n.d.-c). TV-sarjan lisäksi Korkeasaaren eläintarhan elämää pystyy seuraamaan sosiaalisen median kanavista TikTokissa, Instagramissa, Facebookissa, LinkedInissä ja YouTubessa. Näiden medioiden lisäksi Korkeasaari jakaa tietoa työstään ja sen merkityksestä, sekä omista vastuullisuusteioistaan esimerkiksi uutiskirjeissään, vuosikertomuksissaan ja nettisivuillaan. Nettisivut ovat laajat ja niitä selaillemalla käy ilmi, että Korkeasaari jakaa sen kautta kävijöilleen tietoutta niin eläimistä, niihin kohdistuvista suojelutoimista, tutkimustyöstä, ympäristövastuutavoitteistaan kuin lähiluonnon monimuotoisuuden suojelustakin. Nettisivuilta löytyy lisäksi esimerkiksi vinkkejä siihen, kuinka vierailija voisi lisätä luonnon monimuotoisuutta omassa lähiympäristössään (Korkeasaari, n.d.-e).

2.3 Eläintarhat ympäristöystävällisemmän käyttäytymisen muutoksen edistäjänä

Käyttäytymisen muutos tarkoittaa yleensä ihmisten käyttäytymisen muuttamista jollain tapaa erilaiseksi kuin se sillä hetkellä on (Kelly, 2016, The politics of 'behaviour change' - luku). Ympäristöystävällisellä käyttäytymisen muutoksella tarkoitetaan tässä työssä sitä, että eläintarhan vierailija oppisi tunnistamaan luonnon monimuotoisuuden merkityksen ja kestäväen elämäntavan välttämättömyyden, jonka myötä hän pystyisi muuttamaan omia tapojaan luonnon kannalta kestävämmiksi.

Yksilön käyttäytymiseen vaikuttaa samanaikaisesti useampi tekijä, kuten asenne, aikomus tehdä jotakin, täsmällisempi tavoite tekemiselle, kontrolli, motivaatio ja ympäristö. Lisäksi henkilöön liittyvät sisäiset tekijät, kuten fyysiset ominaisuudet tai kielitaito voivat vaikuttaa mahdollisuuteen käyttäytyä tietyllä tavalla. (Helkama ym., 2020, ss. 209, 217)

Asenne muodostuu käyttäytymiseen yleisesti ja pysyväluonteisesti vaikuttavista tunteista, ajatuksista, aikomuksista ja toiminnasta. Asenteiden kohteet rakentuvat sosiaalisen maailman ilmiöstä ja ne muodostuvat vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Helkama ym., 2020, s. 190) Asenteen kohteeseen liittyvä tietomäärä vaikuttaa siihen, kuinka voimakkaasti kyseinen asenne koetaan. Mitä enemmän yksilöllä on tietoa asenteen kohteesta, sitä enemmän se vaikuttaa asenteen vahvaan kokemiseen ja johtaa todennäköisemmin toimintaan. (Helkama ym., 2020, s. 196)

Aikomukseen tehdä jotakin vaikuttaa yksilön kokema käyttäytymisen kontrolli eli se, mitä hän uskoo voivansa tehdä asian suhteen. Käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin vaikuttaa olennaisesti puolestaan erilaisten toimintavaihtoehtojen ja niiden seurauksien pohtiminen. Usko omaan kyvykkyyteen luo pohjan eli motivaation tavoitteisiin pyrkimiselle. (Helkama ym., 2020, ss. 207–209) Motivaatio on yksilön syy tehdä jotakin toimintaa. Motivaation syy voi olla ulkoinen tai yksilöstä itsestään lähtevä, eli sisäinen. Sisäinen motivaatio kantaa usein yksilöä päätöksenteossa ja tietäntyyppisessä käyttäytymisessään ulkoista motivaatiota pidemmälle. Ulkoista motivaatiota ohjaa usein jokin toimintaan liittymätön tavoite, joka ohjaa yksilön käyttäytymään tietyllä tavalla, jotta pääsisi omaan tavoitteeseensa. Ulkoisena motivaatitekijänä voi olla esimerkiksi taloudellinen hyöty tai jonkun toisen tahdon noudattaminen. Sisäisenä motivaattorina toimii yksilön oma halu tehdä jotakin asian itsensä vuoksi ja tekemisen ilosta. Aina sisäisesti motivoitunut ei välttämättä nauti itse toiminnasta, mutta mieltää toiminnan seurauksineen olennaiseksi osaksi omaa arvojärjestelmäänsä. Sisäsyntyistä ja omaehtoista motivaatiota tukee sosiaaliset ympäristöt, joissa yksilöllä on mahdollisuus tehdä valintoja, perustella toimintansa merkityksellisyyttä, minimoida kokemansa suorituspainet ja huomioida omat henkilökohtaiset tunteensa ja näkemyksensä toimintaan liittyen. (Helkama ym., 2020, ss. 209–212)

2.3.1 Suunnitellun käyttäytymisen teoria

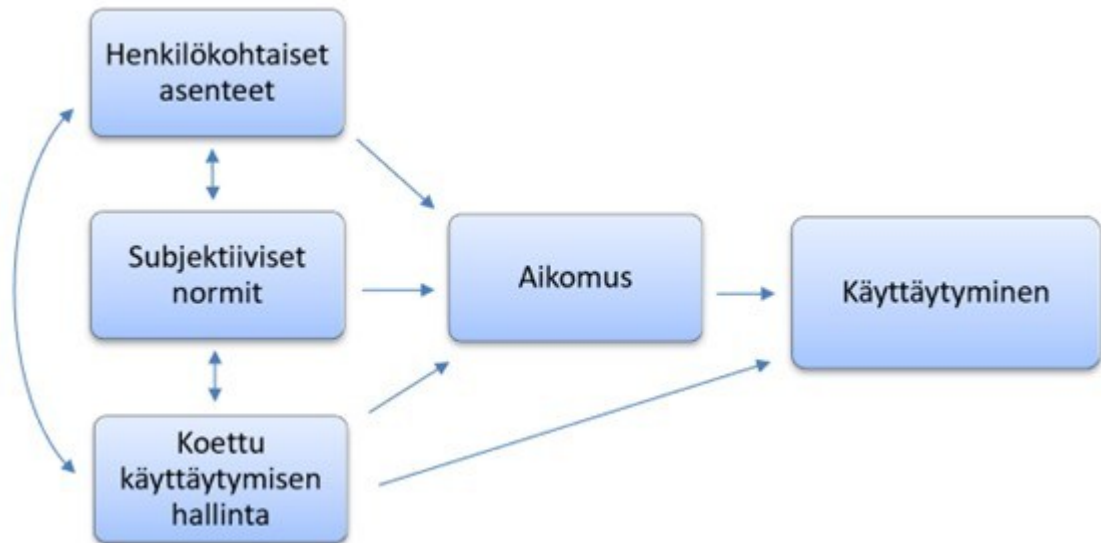
Käyttäytymisen muutokseen liittyviä teorioita on olemassa lukuisia. Niitä käytetään ihmisten motivointiin, houkutteluun, vakuutteluun ja tiedonjakamiseen siitä, että tietäntyyppiset käyttäytymisen mallit ovat toivottuja ja toisenlaiset taas ei-toivottuja. (Kelly, 2016, The

politics of 'behaviour change' -luku) Jana Schilbertin ja Annette Scheersoin (2023, s. 3) mukaan eläintarhojen suojelukasvatuksen tavoitteet ovat yhteydessä ympäristönlukutaitoon ja käyttäytymisenmuutosteorioihin. Erityisesti suunnitellun käyttäytymisen teoria on laajalti tunnettu ja eläintarhojenkin opetukselliseen toimintaan sovellettu.

Suunnitellun käyttäytymisen teoria on teoria, joka esittää, että yksilön päätös osallistua johonkin tiettyyn käyttäytymiseen voi perustua hänen aikomuksiinsa osallistua kyseiseen käyttäytymiseen. Keskeisenä tekijänä on siis yksilön aikomus käyttäytyä tietyllä tavalla. Aikomukset lukitsevat käyttäytymiseen vaikuttavat motivaatiotekijät, ohjaten sitä, kuinka suurella volyyymilla käyttäytymiseen aikoo osallistua ja miten paljon vaivannäköä käyttäytymisen suorittamiseen aikoo käyttää. Mitä vahvempi aikomus käyttäytymiselle on, sitä todennäköisempi suoriutuminen siihen liittyy. Suunnitellun käyttäytymisen teorian mukaan aikomukset käyttäytymiselle määräytyvät kolmen eri muuttujan perusteella, joita ovat henkilökohtaiset asenteet, subjektiiviset normit ja koettu käyttäytymisen hallinta. (Ajzen, 1991, ss. 181–185)

Henkilökohtaiset asenteet tiettyä käyttäytymistä kohtaan muovautuvat jokaisen omiin tietoihin, asenteisiin ja ennakkoluuloihin perustuen. Tämä sisältää sekä positiiviset että negatiiviset käyttäytymiseen liittyvät ajatukset ja asenteet. Subjektiiviset normit vaikuttavat siihen, miten yksilö suhtautuu muiden ihmisten käsityksiin ja asenteisiin tiettyyn käyttäytymiseen liittyen. Koettu käyttäytymisen hallinta on kokemus siitä, missä määrin yksilö itse uskoo pystyvänsä hallitsemaan käyttäytymistään. Tähän vaikuttavat niin sisäiset kuin ulkoisetkin tekijät. Sisäisiä tekijöitä voi olla esimerkiksi päättäväisyys ja luotto omiin kykyihinsä, kun taas ulkoisia tekijöitä voi olla muun muassa käytettävissä olevien resurssien määrä tai muilta ihmisiltä saatu tuki. Suunnitellun käyttäytymisen teorian mukaan yksilön omalla käsityksellä käyttäytymisen hallintaan liittyen on kaksi eri vaikutusta. Se vaikuttaa aikomukseen käyttäytyä tietyllä tavalla ja suoraan itse käyttäytymiseen. (Ajzen, 1991, ss. 181–185) Suunnitellun käyttäytymisen teorian elementit, kuten aikomukset ja vaikutukset ja niiden välinen suhde toisiinsa käy ilmi kuvasta 4 (s. 21).

Kuva 4. Suunnitellun käyttäytymisen teoria suomennettuna (mukaillen Ajzen, 1991).

2.3.2 Käyttäytymisen muutoksen edistäminen eläintarhassa

Eläintieteellisten instituuttien, kuten eläintarhojen, on tehtävä johdonmukaista työtä edistääkseen ympäristöystävällistä käyttäytymisen muutosta (Barongi ym., 2015, s. 12). Tähän saakka on ollut kuitenkin vielä varsin heikosti todennettavissa, että vierailijoiden luonnon monimuotoisuuteen ja luonnon suojeluun liittyvä oppiminen on johtanut käyttäytymisen muutokseen (Nygren & Ojalampi, 2017, s. 64; Schilbert & Scheersoi, 2023, s. 19; McNally ym., 2024, s. 2).

Voimallisimmat ja yksinkertaisimmat keinot vaikuttaa käyttäytymiseen ovat lainsäätely ja yhteiskunnalliset rajoitukset (Helkama ym., 2020, s. 223). Lain säätäminen tai rajoitusten antaminen eivät kuitenkaan ole eläintarhojen tehtäviä, joten heidän tulee löytää toisenlaisia tapoja edistääkseen käyttäytymisen muutosta.

WAZA on havainnut, että eläintarhan kävijöiden tuki eläintarhoille paranee, kun he ymmärtävät eläintarhojen työskentelevän luonnossa elävien eläinten pelastamiseksi. Tämän vuoksi on tärkeää, että eläintarha pystyy näyttämään toteen sitoutumisensa laadukkaaseen eläintenhoitoon, luonnonvaraisten eläinten suojelutoimiin ja vierailijakokemuksen parantamiseen. Eläintarhojen tehtävien ja niiden tekemän ympäristökasvatuksen tavoitteiden täyttymiseksi onkin oleellista pystyä muuttamaan ihmisten asenteita ja käyttäytymistä ympäristöystävällisemmäksi. (Barongi ym., 2015, s. 12)

Keskeisiä asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikuttavia keinoja ovat suostuttelu, rajoittaminen ja kannustimien käyttö. Käyttäytymiseen voidaan vaikuttaa myös kasvatuksellisin keinoin, kouluttamalla erilaisia taitoja, mallintamalla, muuttamalla fyysisiä ympäristöjä ja asettamalla palkintoja. (Helkama ym., 2020, s. 217) Yhtenä vaikuttamisen keinona voidaan käyttää hienovaraista vaikuttamista eli tuoppausta. Tuoppauksessa ihmisten valintavaihtoehtoja ei rajoiteta, mutta heitä pyritään ohjaamaan hellävaraisesti haluttuun suuntaan tekemällä pieniä muokkauksia ympäristöön ja itse valintatilanteeseen. (Helkama ym., 2020, s. 223) Vaikuttamistoimenpiteeksi sopivien oikeiden keinojen suunnittelussa on tärkeää tunnistaa haluttu kohderyhmä ja käytös, jota halutaan muuttaa (Helkama ym., 2020, s. 217).

Tietynlaisen käytöksen syntyminen edellyttää henkilökohtaista kokemusta siitä, että pystyy suorittamaan kyseistä toimintaa (Helkama ym., 2020, s. 223). Tolppanen, Aarnio-Linnanvuori, Cantell ja Lehtonen (2017b, s. 462) toteavat, että ympäristötekojen lisääntyminen edellyttää, että tekemiseen on matala kynnyks, tekojen tekeminen on edullista, tekoja arvostetaan ja niitä tehdään osana yhteisöä, eri mahdollisuuksista muistutetaan tarpeeksi usein ja omia tottumuksiaan muutetaan tietoisesti. Koska vaihtelevat muutostarpeet aiheuttavat hidasteensa toiminnalle, on tärkeää pystyä tunnistamaan keskeiset muutostarpeen kohteet, arvioimaan, mitä muutokseen vaaditaan ja pohtimaan, miten yleiseen ilmapiiriin voidaan vaikuttaa. Lisäksi ihmisiä tulee kannustaa toimimaan muutoksen edistämiseksi.

Kestävämpien elämäntapojen tavoittelussa tietojen ja taitojen suhteuttaminen osaksi toimintaa edistää ympäristömyönteisyyttä ja lisää ympäristöystävällisempää käyttäytymistä (Siivonen ym., 2020, s. 213). Schultz (2011, ss. 1080–1081) toteaa, että useiden psykologisten tutkimusten perusteella pelkkä tiedon lisääminen ei johda käyttäytymisen muutokseen. Käyttäytymisen muuttamiseksi oleellista on motivaation lisääminen. Yleisön valistamiseksi ja tietoisuuden lisäämiseksi jokaisen toimen tulisi sisältää vierailijaa motivoiva elementti, eli syy toimia toisin.

3 Kehittämistyön tarkoitus ja tavoite

Korkeasaarella on käytössään paljon erilaisia ympäristökasvatusmenetelmiä, joiden avulla he tavoittelevat ympäristötiedon lisäämisen ohella muun muassa lajikadon ja ilmastonmuutoksen hillintää. Tämän työn tavoitteena oli ideoida vanhojen menetelmien rinnalle uusia kasvatuksellisia ja viestinnällisiä keinoja, joiden avulla Korkeasaari voi kannustaa vierailijoitaan kestäviin elämäntapoihin ja ympäristöystävällisempään

käyttäytymisen muutokseen. Korkeasaari hyödyntää työssä tuotettua tietoa sekä luotuja kasvatuksellisia ja viestinnällisiä ideoita kehittäessään ympäristökasvatusmenetelmiään.

Eläintarhojen tekemän ympäristökasvatustyön sisäistämiseksi perehdyttiin aiheen kannalta oleelliseen tietoperustaan, kuten eläintarhojen tekemän työn lähtökohtiin, tavoiteltuun käyttäytymisen muutokseen ja ympäristökasvatukseen. Toiminnallisen osuuden toteuttamiseksi työssä tehtiin ensin tutkimuksellinen osuus, jossa tuotettiin tietoa ympäristöystävälliseen käyttäytymisen muutokseen liittyen ja vastattiin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksellinen selvitys osana toiminnallista opinnäytetyötä kuuluu toiminnallisen osuuden toteutustapaan. Selvitys on aiheellinen muun muassa silloin, jos opinnäytetyön aiheesta on vain vähän julkaistua tietoa tai halutaan toteuttaa lopputuote kohderyhmälähtöisesti, mutta kohderyhmän tarpeita ei vielä tunneta. Osaksi toteutustapaa kuuluu menetelmät, joilla sisällöksi suunniteltu materiaali hankitaan ja keinot, jolla toiminnallinen osuus toteutetaan. (Vilka & Airaksinen, 2003, ss. 56–57) Tutkimuksellisen osuuden tarkoituksena oli tuottaa tietoa eläintarhan kävijöiden käyttäytymisen muutoksen esteistä ja ennakkoluuloista, miten eläintarhan vierailijoita voidaan kannustaa osallistumaan luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan ja kuinka ympäristöystävällisiä ja kestäviä valintoja tulisi eläintarhan ympäristössä tarjoilla. Tutkimuksellisen osuuden aineistona käytettiin vertaisarvioituja artikkeleita.

Lisäaineistona käytettiin lomakekyselyä, jotta olemassa olevaa tutkimustietoa voitaisiin verrata Korkeasaaren kävijöiden käyttäytymiseen. Lomakekyselyn avulla tuotettiin lisäksi tietoa, jonka avulla helpotettiin kasvatus- ja viestintäideoiden luomista ja kehittämistä. Aineistot käsiteltiin laadullisen sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla, koska tutkittua ilmiötä haluttiin tarkastella yleisessä muodossa, jättäen tutkimuskysymysten kannalta muun epäoleellisen analyysin ulkopuolelle.

Uusien kasvatus- ja viestintäideoiden luomisessa ja kehittämisessä käytettiin apuna itsenäisesti tapahtuvaa ideointia, koska tarkoituksena oli luovan ajattelun keinoin tuoda esiin uusia näkökulmia haluttuun aiheeseen. Ideoinnin avulla tuotettiin useita potentiaalisia ratkaisuideoita, joista lopulta valittiin kehityskelpoisimmat. (Harisalo, 2011, s. 25) Ideoinnissa inspiraation lähteenä hyödynnettiin Instagramia ja Pinterestiä, joista inspiraatiota haettiin muun muassa hakusanoilla ”conservation education” ja ”zoo education”. Inspiraation haun lisäksi samalla saatiin kartoitettua jo olemassa olevia menetelmiä luonnon suojeluun ja kestäviin elämäntapoihin tähtäävän ympäristökasvatuksen tiimoilta. Syntyneet ideat haluttiin viedä taulukkomuotoiseen havainnollistavaan listaan, joten idealistan työstössä hyödynnettiin Canvaa, joka on

eräänlainen graafisen suunnittelun ohjelmakokoelma. Canvan tuttuus sekä monipuoliset ja helppokäyttöiset toiminnot mahdollistivat ideoiden yksinkertaisen, mutta selkeän esitystavan.

4 Aineisto ja menetelmät

Tutkimuskysymyksiin etsittiin vastauksia pääsääntöisesti aihepiiriin liittyvistä vertaisarvioituista artikkeleista, jotka toimivat työn yhtenä aineistona. Toisena aineistona käytettiin strukturoitua lomakekyselyä, jonka tarkoituksena oli toimia lisäaineistona ensimmäisen aineiston ohessa. Lisäaineiston avulla oli tarkoitus vertailla aiempaan tutkimustietoon perustuvien havaintojen samankaltaisuuksia ja yleistettävyyttä Korkeasaaren vierailijoiden ajatuksiin, asenteisiin ja kokemuksiin liittyen. Aineistot analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin avulla. Analysoinnissa käytettiin apuna teemoittelua.

Lisäaineiston avulla toivottiin saatavan vinkkejä siihen, millaista tietoa tai tukea Korkeasaaren vierailijat kaipaavat ympäristöystävällisten valintojen tekemisen helpottamiseksi, sekä mitä kautta tietoa ympäristöystävällisistä valinnoista ja luonnonsuojelusta haluttaisiin vastaanottaa Korkeasaarella vieraillessa. Näihin kysymyksiin oli oleellista saada vastauksia, jotta saataisiin suuntaviivoja kasvatusta- ja viestintäideoiden kehittämiseksi.

Ennen kuin aineistoa alettiin keräämään, sitä varten tehtiin opinnäytetyön aineistohallintasuunnitelma (liite 1). Aineistohallintasuunnitelmaan kuvattiin suunniteltu aineisto, sen tallennukseen ja säilytykseen liittyvät tiedot, henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittelyyn liittyvät tiedot, sekä aineiston omistajuus ja jatkokäyttö opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Aineistohallintasuunnitelmaa päivitettiin työn edetessä.

4.1 Vertaisarvioidut artikkelit aineistona

Ensisijaisena aineistona toimi vertaisarvioidut artikkelit 2020-luvulta, sillä työn toimeksiantaja toivoi tuoreinta tietoa aiheeseen liittyen. Aineistoksi sopivia artikkeleita ja tutkimuksia etsittiin Google Scholarista sekä Hämeen ammattikorkeakoulun verkkokirjastosta HAMK Finnasta. Hakusanoina käytettiin englanninkielisiä termejä, kuten zoo, education, conservation education ja behavior change, sekä näiden erilaisia yhdistelmiä. Hakuehtoina oli ajallinen sijoittuminen vuosien 2020–2025 välille ja

vertaisarviointi. Artikkeleita löytyi useita, mutta osa niistä rajautui aineistosta pois, koska ne käsittelivät vierailijoiden vaikutusta eläinten käyttäytymiseen tai olivat saatavilla maksumuurin takana.

Lopulliseksi aineistoksi valikoitui seitsemän vertaisarvioitua artikkelia, joiden tarkemmat tiedot käyvät ilmi liitteestä 2. Liitteessä ensimmäisenä esitetty artikkeli käsitteli yleisesti biologisen monimuotoisuuden säilyttämiskäyttämisen psykologisia esteitä, ja loput kuusi käsittelivät suojeluun liittyvän käyttäytymisen muutoksen kytkeytymistä eläintarhamaailmaan.

4.2 Lomakekysely aineistona

Toisena, lisäaineistoksi ajateltuna aineistona toimi sähköinen lomakekysely, jonka avulla pyrittiin saamaan yleistettävissä oleva ja edustava otanta aiheeseen liittyen. Kysymiseen perustuva aineistonkeruumenetelmä on tarkoituksen mukaisin silloin, kun tutkitaan esimerkiksi erilaisia aikomuksia käyttäytyä jollakin tavalla (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 3.1). Kyselyä varten tehtiin tietosuojailmoitus, jonka tarkoituksena oli antaa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämät tiedot opinnäytetyön tutkimuksessa käsiteltävistä henkilötiedoista, mistä henkilötiedot ovat peräisin ja miten niitä käytetään tutkimuksessa ja sen jälkeen. Keskeisenä sisältönä oli, että tutkimuksen vastaukset kerätään anonyyminä, jolloin ei kerätä henkilötietoja tai muita arkaluontoisia tietoja. Lisäksi tietosuojailoituksessa kerrottiin, että tarvittaessa aineisto anonymisoidisiin poistamalla mahdolliset suorat ja epäsuorat tunnisteet, kuten nimet, jos kyselyn avovastaukset sisältäisivät tietoja, joiden kautta henkilöt saattaisivat olla tunnistettavissa. Tietosuojailmoitus sisälsi tiedon siitä, että opinnäytetyön tekijä säilyttää tutkimusaineiston vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä, jotta opinnäytetyön tulokset voidaan tarvittaessa varmistaa ja tämän jälkeen aineisto tultaisiin hävittämään. Lisäksi tietosuojailmoitus sisälsi tiedon siitä, että tutkimuksen tulokset luovutetaan tarvittaessa opinnäytetyön valmistumisen jälkeen Korkeasaaren eläintarhalle mahdollista jatkohyödyntämistä varten.

Kyselylomake luotiin Webropol-työkalulla ja se sisälsi alussa kysymyksen tietosuojaselosteen lukemisesta ja vastausten käyttämisestä sen mukaisesti, sekä sen jälkeen yhdeksän strukturoidusti etenevää kysymystä. Lomakekysely suunniteltiin vastaajan näkökulmasta, joten sen mukana oli saateteksti, jonka tarkoitus oli motivoida vastaamaan. Hanna Vilkan ja Tiina Airaksisen (2003, s. 59) teoksen ”Toiminnallinen opinnäytetyö” ohjeiden mukaisesti saatetekstissä kerrottiin mitä varten tutkimusta tehdään,

mihin kerättyjä tietoja käytetään, selvityksen tekijä, opinnäytetyötä ohjaava oppilaitos ja tilaaja. Lisäksi saatetekstissä tuotiin esiin tietosuojalomakkeen keskeisimmät kohdat.

Lomakkeen kysymysten muodostuksessa huomioitiin kysymysasettelu suhteessa tulevan tiedon käyttötarkoitukseen. Johdonmukaisuus, sanavalinnat ja kieliasu ovat kysymyksen asettelun ja vastaajan ymmärryksen kannalta tärkeitä asioita, joten niihin kiinnitettiin huomiota. Kyselyn jokaiseen kohtaan pyrittiin saamaan vain yksi selkeä kysymys. Lomakkeen kysymyksiä vertailtiin asetettuihin tutkimuskysymyksen. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, ss. 60–62) Lomakekyselyn kysymyksen hyväksyttiin sekä opinnäytetyön ohjaajalla että tilaajan edustajalla. Tilaajan edustajan toiveesta alkuperäiseen kyselyyn lisättiin kysymys vierailutiheydestä sekä viimeiseen kysymykseen kaksi vastausvaihtoehtoa lisää. Lomakekyselyyn kerättiin vastauksia maaliskuussa 2025 paikan päällä Korkeasaarella sekä nettilinkin kautta.

4.3 Aineistojen analysoiminen laadullisen sisällönanalyysin avulla

Molemmat tutkimuksessa käytetyt aineistot analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Laadulliseen tutkimukseen perustuvalla sisällönanalyysimenetelmällä kuvataan tutkittua ilmiötä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sen avulla voidaan analysoida dokumentteja, kuten artikkeleita, raportteja tai keskusteluita systemaattisesti ja objektiivisesti tarkastellen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.4) Tutkija Timo Laine on esittänyt eräänlaisen rungon laadullisen tutkimuksen analyysin etenemisen kuvaamiseksi, jota Tuomi ja Sarajärvi (2018, luku 4.1.) ovat omaan teokseensa hieman muokanneet. Heidän mukaansa laadullisen tutkimuksen analyysi alkaa päätöksestä sen suhteen, mikä aineistossa kiinnostaa. Sen jälkeen aineisto käydään läpi erotellen ja merkiten ylös ne asiat, jotka ovat kiinnostuksen kannalta oleellisia. Kaikki epäoleellinen tieto tulee jättää tutkimuksen ulkopuolelle. Sitten merkityt asiat kerätään yhteen ja erilleen muusta aineistosta. Seuraavassa vaiheessa aineisto käsitellään luokittelun, teemoittelun tai tyypittelyn avulla ja viimeisessä vaiheessa kerätystä tiedosta tehdään yhteenveto.

Aineiston rajaus, eli päätös sen suhteen, mikä aineistossa kiinnostaa, tehdään tarkasti ja harkiten. Näin tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimusongelmaan liittyen saadaan kerättyä ylös se kaikista oleellisin tieto, eikä tutkimus lähde rönsyilemään. Aineiston läpikäyntivaiheessa aineisto koodataan, mikä toimii esimerkiksi muistiinpanona ja auttaa tutkijaa jäsentämään aineistossa käsiteltyä tietoa tai palaamaan alkuperäisen tekstin eri

kohtiin uudelleen. Varsinaisen analyysin voidaan katsoa tapahtuvan siinä vaiheessa, kun aineisto käsitellään. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.1.)

Tässä tutkimuksessa aineistona käytetyt valmiit asiakirjat sekä kyselytutkimus on käsitelty teemoittelun avulla. Teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä haluttujen aihepiirien mukaan ja siinä painottuu kustakin teemasta se, mitä niistä on sanottu, jolloin niiden vertailu keskenään on helpompaa. (Tuomi & Sarajärvi, luku 4.1) Aineistot teemoiteltiin kolmen teeman avulla, jotka liittyivät tutkimuskysymyksiin. Teemat olivat vierailijoiden esteet ja ennakkoluulot, keinot kestävien elämäntapojen mahdollisuuksien tarjoiluun, ja osallistumiseen kannustavat toimenpiteet.

5 Tulokset

Opinnäytetyön tutkimuksellisen osan tarkoituksena oli selvittää, miten ympäristöystävällistä käyttäytymisen muutosta voitaisiin käytännön tasolla edistää eläintarhavierailun aikana. Tulokset esitetään molempien aineistojen osalta erikseen. Pääaineisto, vertaisarvioidut artikkelit, tarjosivat vastaukset tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin. Lisäaineistona toiminut lomakekysely tarjosi mahdollisuuden verrata Korkeasaaren vierailijoiden kokemuksia pääaineistoon liittyviin havaintoihin. Lisäksi lomakekyselyn vastauksista saatiin tärkeää pohjatietoa kasvatus- ja viestintäideoiden kehittämiseksi.

5.1 Valmiisiin aineistoihin perustuvat tulokset

Tässä alaluvussa käsitellään ensisijaiseen aineistoon eli vertaisarvioitujen artikkeleiden analysoimiseen perustuvia tuloksia. Huomioitavaa on, että yksittäisistä artikkeleista ei välttämättä noussut suoria vastauksia jokaiseen teemaan, joten yhteenveto teemasta on tehty sen perusteella, mitä koko aineistoista saatiin selville. Tulokset esitetään tutkimuskysymyksittäin.

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli, mitkä ovat vierailijoiden esteet tai ennakkoluulot käyttäytymisen muutoksessa. Biologisen monimuotoisuuden säilyttämiskäyttäjämisen psykologisia esteitä käsittelevän artikkelin perusteella käyttäytymisen muutokselle on viisi yleisesti tunnistettua estettä. Ensimmäinen este on se, ettei käyttäytymisen muutoksen tarpeeseen uskota. Toinen este on ihmisten henkilökohtaiset, keskenään ristiriitaiset tavat ja tavoitteet, joissa he huomaavat jonkun asian olevan heille tärkeää, mutta eivät pysty muuttamaan tapojaan asian hyväksi. Kolmas este on sosiaalisten suhteiden vaikutus

yksilön käyttäytymiseen. Sen myötä yksilöt pelkäävät, ettei omat tavat toimia ole hyväksytyjä tai toivottuja esimerkiksi lähipiirin tai oman ikäistensä keskuudessa. Neljäs este on tiedon puute, jolloin yksilö ei yksinkertaisesti tiedä, mitä voisi tehdä tai miten toimia esimerkiksi edistääkseen luonnon monimuotoisuutta tai hillitäkseen sen köyhtymistä. Viidentenä esteenä on yksilön taipumus ajatella, että hän itse tekee jo tarpeeksi, eikä täten voi tehdä enempää. (Bosone ym., 2022, ss. 316–317)

Muista artikkeleista käyttäytymisen esteiksi nousseet seikat myötäilevät psykologisia esteitä. Eläintarhaan kohdentuvista artikkeleista esteinä nousivat esiin muun muassa heikko käsitys minäpystyvyydestä, asenteet, aikomukset ja sosiaaliset normit (McNally ym., 2024, s. 3). Tärkeänä seikkana mainittiin, että jos yksilöltä puuttuu asianmukainen ja tarvittava tieto, koulutus ja materiaali siihen, miten toivottu käyttäytyminen olisi mahdollista eläintarhavierailun ulkopuolella tapahtuvassa jokapäiväisessä elämässä, ei käyttäytymisen muutos ole mahdollista. Lisäksi esteinä käyttäytymisen muutokselle mainittiin biologiseen monimuotoisuuteen ja ekosysteemien toimintaan liittyvät väärinkäsitykset, yksilöiden henkilökohtaiset demografiset tekijät, kuten asuinpaikka ja sosioekonominen asema, sekä yksilöiden epävarmuus siitä, millä muulla keinoin kuin rahaa lahjoittamalla suojeluun tulisi osallistua. (Learmonth ym., 2021, ss. 637–639)

Varsinaisia ennakkoluuloja käyttäytymisen muutokselle ei noussut esiin, mutta vierailijoiden eläimiin liittyvät kokemukset eläintarhavierailun aikana voivat vaikuttaa negatiivisesti heidän innokkuuteensa muuttamalla käyttäytymistään tai edistää muuten suojeluun tähtääviä toimia. Esimerkiksi eläinten tietyn tyyppinen käyttäytyminen voidaan stereotypisoida niiden huonoksi hyvinvoinniksi, tilanpuute tai ahtaus eläinten aitauksien välittömässä läheisyydessä voi vaikuttaa kielteisesti vierailijoiden mieltymyksiin tiettyjä eläimiä kohtaan, eikä passiiviset tai piilossa viihtyvät eläimet herätä vierailijoissa kiinnostusta, myötätuntoa tai suojeluhalukkuutta. (Learmonth ym., 2021, s. 639)

Toinen tutkimuskysymys oli, miten eläintarhan vierailijoita voidaan kannustaa osallistumaan luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan. Eläintarhan tulee huomioida oman ympäristönsä potentiaali kannustaessa vierailijoita osallistumaan luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan (Schilbert & Scheerso, 2023, s. 10). Aineistosta kävi ilmi, että toistuvat eläintarhavierailut lisäävät todennäköisemmin suojeluun liittyvän käyttäytymisen edistämistä (Learmonth ym., 2021, s. 638), joten vierailijoita tulee kannustaa vierailemaan eläintarhassa useasti luomalla heille mahdollisimman positiivinen vierailijakokemus. Vierailijoita voidaan kannustaa osallistumaan luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan lisäämällä tietoa niin luontoon, lajeihin, luonnonsuojeluun kuin kestäviin elämäntapoihinkin

liittyen. Jotta tuotettu tieto olisi tehokkaampaa, sen pitää olla samaistuttavaa ja kannattaa linkittää vierailijoiden jokapäiväistä elämää koskevaksi. Lisäksi tuotetun tiedon yhteyteen kannattaa lisätä helppokäyttöisiä vinkkejä vastuullisempien valintojen tekemiseen liittyen. (Learmonth ym., 2021, s. 638) Oman ympäristönsä potentiaalın huomioimiseksi pelkkien vinkkien tarjoamisen lisäksi myös vastuullisempien valintojen tarjoaminen ja mahdollistaminen paikan päällä eläintarhassa voisivat kannustaa osallistumaan luonnon suojeluun. Valintojen tekemiseen liittyvät toiminnalliset esteet kannattaa minimoida, jotta ne eivät vaikuta vierailukokemukseen negatiivisesti (McNally ym., 2024, s. 2).

Aineistona olleet artikkelit nostivat osallisuuteen kannustavana keinona tiedon jakamisen lisäksi esiin myös tunteisiin vetoamisen ja positiivisten tunnekokemusten vahvistamisen. Emotionaalinen yhteys eläimiin ja eläimien kanssa vuorovaikutuksessa oleminen lisäävät positiivisia tunnekokemuksia, jotka puolestaan edistävät suojeluhaluutta (Collins ym., 2021, s. 473). Usein vierailijalle voi olla mielekkäämpää tukea pelkästään eläinlajeja, johon hän on luonut yhteyden kuin osallistua suojeluun yleisessä mittakaavassa. Erityisesti karismaattiset lajit innostavat kävijöitä toimimaan tietyn lajin puolesta. (Greenwell ym., 2023, s. 56)

Kolmas tutkimuskysymys oli, millaisin keinoin kestävään elämäntapaan kannustavia mahdollisuuksia tulisi tarjoilla eläintarhassa vierailijoille, jotta toivottu käyttäytymisen muutos olisi mahdollista. Vierailijoille tulee tarjoilla uskottavaa, samaistuttavaa ja merkityksellistä tietoa ja toimintaa, jotta pysyväluonteinen käyttäytymisen muutos olisi mahdollista (Greenwell ym., 2023, s. 64). Tärkeää käytettävien keinojen suunnittelussa, käytössä ja niihin liittyvässä viestinnässä on, että ne ovat johdonmukaisia kokonaisuuksia. Vierailijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua sekä ohjattuun että vapaaseen oppimiseen, jonka vuoksi oppimisen tueksi onkin syytä tarjoilla useampia erilaisia keinoja ja menetelmiä. (Greenwell ym., 2023, ss. 56–57). Aineistoon perustuen kävi ilmi useita keinoja, joilla vierailijoita voitaisiin kannustaa kestävään elämäntapaan tietoa jakamalla ja toimintaan osallistamalla. Esiin nousseita keinoja olivat oppitunnit, retket, työpajat, käytännön koulutukset, opastetut kierrokset ja harrastusvälitteisyys (Greenwell, 2023, ss. 56–58). Lisäksi keinoina mainittiin visuaaliset viestintätavat, kuten opasteet, näyttelyt ja muut erilaiset materiaalit (Learmonth ym., 2021, s. 638) sekä interaktiivinen materiaali ja muu ympäristön rikastaminen (Collins ym., 2021, s.474). Esimerkiksi lajikohtaiset, kiinnostavia ja vuorovaikutteisia elementtejä sisältävät näyttelyt voivat lisätä sekä tietoutta kyseisestä lajista että vierailijoiden halukkuutta suojella sitä (Learmonth ym., 2021, s. 638).

Konkreettisten keinojen lisäksi esiin nousi myös erilaisia näkökulmia, joiden kautta jakaa tietoa vierailijoille. Oleellisena seikkana nousi esiin, että eläintarhan kannattaa viestinnässään ja markkinoinnissaan korostaa eläintarhan muita rooleja, kuten oppimiskokemuksia luonnon monimuotoisuudesta, viihteen mainostamisen sijaan. (Greenwell ym., 2023, s. 60) Tietoa jakaessa vierailijoihin vetoamiseen voi käyttää esimerkiksi antroposentristä eli ihmiskeskeistä näkökulmaa, jossa havainnollistetaan ja korostetaan johonkin aiheeseen, kuten ilmastonmuutokseen, liittyvien vaikutusta yhteiskuntaan ja yksilöön eläinten lisäksi. Tämä näkökulma voisi toimia etenkin vierailijoihin, jotka eivät koe luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen horjuttavan omaa arkeaan tai jotka näkevät ilmastonmuutoksen riskit kaukaisina. (Greenwell ym., 2023, s. 56)

Muita mainittuja näkökulmia jakaa tietoa olivat valistus kestävämpään tuotantoon liittyen, kohdennettu tieto käyttäytymisen sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista sekä tietoisuuden lisääminen kestävästä valinnoista (McNally ym., 2024, s. 2). Mainittuna oli myös lajien ahdingosta kertominen (Collins ym., 2021, s. 475) ja eläintarhan tavoitteiden tuominen näkyväksi, lisäarvoa antavaksi osaksi viestintää (Greenwell ym., 2023, s. 64). Yllättävänä näkökulmana nousi esiin eläintarhan viheralueiden terveysvaikutusten esiintuominen houkuteltaessa ihmisiä vierailemaan eläintarhassa. Viheralueisiin liittyvien terveys- ja hyvinvointivaikutusten trendaaminen ja luonnon terveyshyötyjen tunteminen voisi nostaa eläintarhan kävijämäärää ja lisätä suojeluun osallistuvien määrää. (Greenwell ym., 2023, s. 61)

Tutkimusongelma oli, miten ympäristöystävällistä käyttäytymisen muutosta voitaisiin käytännön tasolla edistää eläintarhavierailun aikana. Yhteenvedona tutkimuskysymyksiin saatuihin vastauksiin perustuen, ympäristöystävällistä käyttäytymisen muutosta voitaisiin käytännön tasolla edistää luomalla vierailijoille positiivinen vierailijakokemus, tarjoamalla heille monipuolisesti erilaista tietoutta ja helppoja käytännön vinkkejä, jotka koskettavat jollain tapaa heidän omaa elämäänsä ja ovat mahdollisia toteuttaa, sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tunnepuolen oppimiseen ja osallisuuteen. Keinoja edistää ympäristöystävällistä käyttäytymisen muutosta oli useita, esimerkiksi erilaiset visuaaliset tuotokset, harrastusväilteisyys, työpajat ja koulutuksellinen toiminta. Yhtä aikaa kannattaa käyttää useita erilaisia keinoja ja eri näkökulmista esitettynä, jotta vierailijoilla olisi mahdollisuus oppia sekä ohjatusti että omatoimisesti.

5.2 Kyselytutkimukseen perustuvat tulokset

Tässä alaluvussa käydään läpi lomakekyselyn lähtötiedot sekä kysymykset ja niihin saadut vastaukset järjestyksessä. Lopuksi esitetään yhteenveto tuloksista. Huomioitavaa on, että lomakekyselyn vastaukset eivät juuri antaneet aiheesta lisäarvoa artikkeleista etsittyyn tietoon verraten. Sen sijaan lomakekyselyn vastaukset tarjosivat pääasiassa suuntaviivoja uusien kasvatus- ja viestintäideoiden kehittämiseen. Vastauksien visualisoinnissa käytettiin Webropolilla luodun kyselyn perusraportista saatuja tietoja.

Lomakekyselyyn kerättiin vastauksia paikan päällä Korkeasaarella perjantaina 7.3. ja lauantaina 8.3. Apuna vastausten keräämisessä oli käytössä Korkeasaaren tabletti. Kyselyllä haluttiin tavoittaa pääsääntöisesti Korkeasaaren pääkäyttäjiä, eli perheellisiä ihmisiä. Lasten kanssa vierailevia aikuisia lähestyttiin kysyen halukkuudesta osallistua kyselyyn, kertoen kyselyn taustat ja tarjoamalla mahdollisuutta vastata kyselyyn Korkeasaaren tabletilla tai vaihtoehtoisesti omalla puhelimella skannaamalla kyselyn QR-koodin. Vastaaminen Korkeasaaren tabletilla osoittautui perjantapäivän aikana kuitenkin haastavaksi, sillä kyseisessä laitteessa ei toiminut nettiyhteys kaikkialla Korkeasaaren alueella, jolloin vastaajan vastaaminen saattoi keskeytyä yllättäen. Useampi vastaaja otti kuitenkin omalle laitteelleen talteen QR-koodin, jotta voisi vastata kyselyyn myöhemmin. Perjantain vastoinkäymisistä oppineena lauantaksi otettiin mukaan useampi QR-koodin ja kyselyn saatetekstin sisältämä lappu, jotka teipattiin evästilöjen pöytiin päivän ajaksi siinä toivossa, että kysely tavoittaisi useampia vierailijoita. Lauantaina tabletilla kerättiin vastauksia vain evästilöjen läheisyydessä, jossa laitteen nettiyhteyden oli huomattu toimivan edes vähän. Lisäksi kyselyyn kerättiin vastauksia nettilinkin kautta, joka oli jaossa Korkeasaaren Facebook-sivuilla. Nettilinkki oli avoinna vastaajille 12.-28.3.2025.

Kyselyyn saatiin 42 vastausta, joka oli varsin vähän kyselyn mahdolliseen potentiaaliin nähden, sillä kysely oli avattu 150 kertaa. Vastausprosentti oli 28 % ja se laskettiin jakamalla vastausten määrä kyselyn avaamisen määrällä. 51 vastaajaa oli aloittanut kyselyn, mutta heistä yhdeksän ei ollut jostain syystä päässyt loppuun saakka. Näihin kesken jääneisiin vastauksiin voi sisältyä niitä vastauksia, jossa vastaaminen aloitettiin Korkeasaaren tabletilla, mutta nettiyhteyden katkeamisen vuoksi kysely keskeytyi. Ennen varsinaiseen kyselyyn siirtymistä kyselyn etusivulla oli pakollinen kysymys, joka koski tietosuojaselosteen lukemista ja hyväksymistä käyttäen vastauksia siinä kuvatulla tavalla. Edetäkseen kyselyssä tähän kysymykseen täytyi vastata kyllä, joka on voinut laskea vastausinnostusta, eikä kyselyssä ole edetty avaamista pidemmälle.

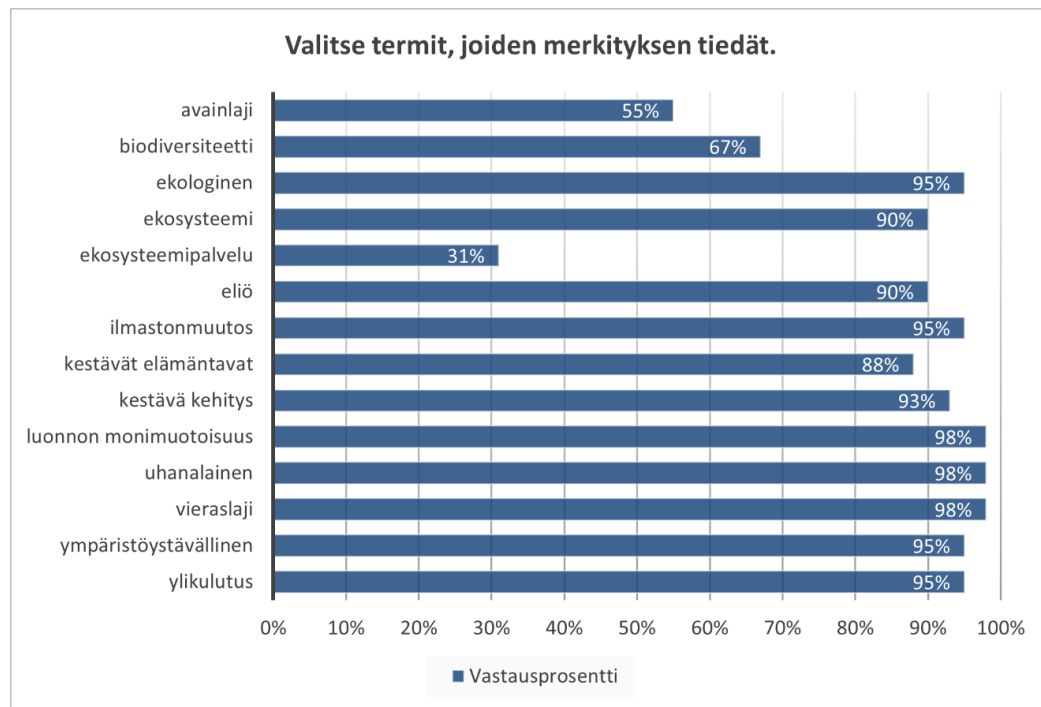
Etusivun pakollisen kysymyksen lisäksi muita kysymyksiä ei ollut merkattu pakollisiksi, joten niiden vastaajamäärät poikkesivat toisistaan sen mukaan, mihin vastaaja on katsonut relevantiksi vastata. Kyselyn kaksi ensimmäistä kysymystä olivat taustatietokysymyksiä. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, mihin vierailijaryhmään vastaaja tunsi kuuluvansa. Vastausvaihtoehtoja oli neljä, joista ensimmäinen oli ”perheellinen, vierailen omien lasteni kanssa”, toinen oli ”päiväkoti- tai kouluvierailijaryhmän aikuinen”, kolmas oli ”lainalapsen kanssa vieraileva (sukulaislapsi, kummilapsi, ystävän lapsi)” ja neljäs oli ”joku muu (en vieraile lapsivieraan kanssa, vaan yksin tai jollakin muulla kokoonpanolla)”. Vastausvaihtoehdoissa korostettiin lasten kanssa vierailevia sen vuoksi, että erityisesti heiltä toivottiin ajatuksia aiheeseen liittyen, jotta ne voitaisiin ottaa huomioon kasvatus- ja viestintäideoita luodessa ja perustellessa. Ensimmäiseen kysymykseen vastasi 42 vastaajaa, joista 24 % oli perheellisiä vierailijoita, 14 % oli lainalapsen kanssa vierailevia ja 62 % jollain muulla kokoonpanolla vierailevia. Haluttua kohderyhmää, eli lasten kanssa vierailevia tavoitettiin siis toivottua vähemmän.

Toinen kysymys oli, kuinka usein vieraillet Korkeasaassa. Tämä kysymys ja vastausvaihtoehdot lisättiin kyselyyn tilaajan toimesta. Vastausvaihtoehdot olivat kerran kuukaudessa tai useammin, kerran vuodessa, ja harvemmin kuin kerran vuodessa. Tämän kysymyksen kohdalla huomattiin paikan päällä Korkeasaassa, että vastaajat harmittelivat, etteivät tunteneet kuuluvansa mihinkään kyseisistä vaihtoehdoista ja kokivat, että kysymys olisi tarvinnut myös neljännen vastausvaihtoehdon: useamman kerran vuodessa. Vastauksia tuli 42 kappaletta. Vastaajista 41 % vastasi vierailevansa kerran vuodessa, 33 % vastasi vierailevansa kerran kuukaudessa tai useammin ja 26 % vastasi vierailevansa harvemmin kuin kerran vuodessa.

Kolmas kysymys oli monivalintakysymys ja siinä pyydettiin valitsemaan termit, joiden merkityksen vastaaja tiesi. Termejä oli 14 kappaletta ja ne olivat avainlaji, biodiversiteetti, ekologinen, ekosysteemi, ekosysteemipalvelu, eliö, ilmastonmuutos, kestävät elämäntavat, kestävä kehitys, luonnon monimuotoisuus, uhanalainen, vieraslaji, ympäristöystävällinen ja ylikulutus. Kysymyksellä haettiin varmistusta siihen, ettei tutkimuksen tietoperustan mukaan vierailijoille ole selvää joidenkin termien tarkoitus. Vastausvaihtoehdoissa oli tarkoituksella kaksi eri termiä joillekin samaa tarkoittaville asioille, kuten biodiversiteetti ja luonnon monimuotoisuus, jolla pyrittiin havainnoimaan sitä, onko vierasperäinen termi yhtä tunnettu kuin kotoperäinen. Kysymykseen vastaajia oli 42 kappaletta ja termeihin liittyviä valintoja tehtiin yhteensä 499. Vastausten jakaantuminen käy ilmi kuvasta 5 (s. 33). Pääsääntöisesti termeistä suurin osa vaikutti olevan merkitykseltään vastaajien hallussa, sillä yhdentoista termin vastausprosentti oli välillä 88–98 %. Huonoiten tiedetyt termit olivat

avainlaji, biodiversiteetti ja ekosysteemipalvelu. Avainlajin tiesi 55 % vastaajista, biodiversiteetin 67 % vastaajista ja ekosysteemipalvelun vain 31 % vastaajista. Biodiversiteetin synonyymi luonnon monimuotoisuus oli tuttu 98 % vastaajille, josta voidaan päätellä, että ainakin biodiversiteetti sanana on vieras, eikä sen merkitys ole vierailijoille täysin selvä.

Kuva 5. Lomakekyselyn kolmannen kysymyksen vastausten jakautuminen.

Neljäs kysymys oli, teetkö ympäristöystävällisiä valintoja arjessasi. Kysymyksellä haluttiin kartoittaa, kuinka moni vierailija tekee jo ympäristöystävällisiä valintoja. Kysymys myös pohjusti seuraavia kysymyksiä, joiden myötä haluttiin tietää, millaisia nämä valinnat mahdollisesti olivat, mikä estää tekemästä valintoja tai mitä valintoja voisi kuvitella tekevänsä arjessaan. Kysymykseen viisi vastasi 42 vastaajaa, joista 95 % vastasi kyllä ja 5 % ei. Kyllä-vastaajat ohjautuivat kysymykseen viisi ja ei-vastaajat ohjautuivat kysymykseen kuusi.

Viides kysymys kohdennettiin heille, jotka olivat vastanneet edelliseen kysymykseen tekevänsä ympäristöystävällisiä valintoja arjessaan. Viides kysymys oli, millaisia ympäristöystävällisiä valintoja teet arjessasi. Kysymys oli monivalintakysymys, jossa vastausvaihtoehtoja oli yhteensä 14. Kysymykseen vastasi 40 vastaajaa ja vastausvalintoja tehtiin yhteensä 307 kappaletta. Vastausvaihtoehdot ja vastausten jakaantuminen käyvät ilmi kuvasta 6 (s. 34).

Kuva 6. Lomakekyselyn viidennen kysymyksen vastausvaihtoehdot ja vastausten jakaantuminen.

	n	Prosentti
Ruokailuun liittyvät valinnat (esim. kasvisruuan lisääminen, lihankulutuksen vähentäminen, palmuöjyn välttäminen, hävikin minimointi).	26	65,0%
Ympäristöystävällinen liikkuminen (esim. pyöräily, kävely, joukkoliikenteen suosiminen).	26	65,0%
Kierrätys.	35	87,5%
Ostan vain tarpeeseen.	30	75,0%
Hankin tarvitsemiä asioita käytettynä.	20	50,0%
Suosin kertakäyttöisten tavaroiden sijaan kestäviä tuotteita.	32	80,0%
Huollan, korjaan, tuunaan tai pidennän muuten tavaroiden käyttöikä.	28	70,0%
Suosin lainaus- ja vuokrauspalveluja sekä yhteiskäyttöä.	13	32,5%
Kiinnitän huomiota vedenkulutukseen.	22	55,0%
Kiinnitän huomiota sähkönkulutukseen.	26	65,0%
Lahjoitan rahaa luonnonsuojeluun.	14	35,0%
Osallistun oman ympäristöni siistinä pitämiseen (esim. keräämällä roskia, osallistumalla vieraslajitalkoisiin).	14	35,0%
Pidän yllä pölyttäjätasavälistä pihaa tai parveketta.	17	42,5%
Jotain muuta, mitä?	4	10,0%

Viidennen kysymyksen yhtenä keskeisenä huomiona oli, että neljä eniten valittua arjessa tehtävää ympäristöystävällistä valintaa olivat kierrätys, kestävä tuotteen suosiminen, tarpeeseen ostaminen ja käyttöikänsä pidennys. Toinen keskeinen huomio oli, että kolme vähiten valittua annetuista teoista valittua valintaa olivat rahan lahjoitus luonnonsuojeluun, osallistuminen oman ympäristön siistinä pitämiseen ja lainaus- ja vuokrauspalveluiden sekä yhteiskäytön suosiminen. Vastausvaihtoehdon ”jotain muuta, mitä?” valitsi 10 % vastaajista ja vaihtoehdon lisätekstikenttään annetuista vastauksista muiksi ympäristöystävällisiksi valinnoiksi nousivat ympäristöystävällisemmän taiteen tekeminen, turhan muovipakkautuksen välttäminen, ympäristön parissa työskenteleminen ja ympäristöystävällisten kemikaalien, kuten pesuaineiden ja kosmetiikan käyttäminen.

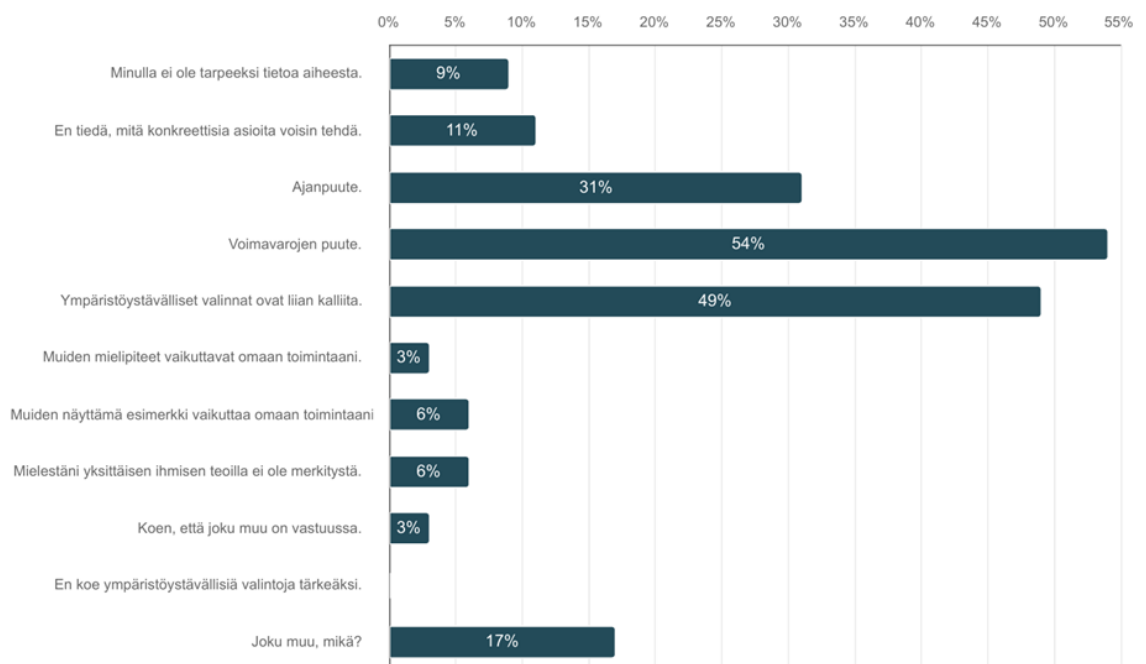
Kuudes kysymys oli, estääkö joku asia sinua tekemästä ympäristöystävällisiä valintoja arjessasi. Kysymykseen ohjautuivat kaikki vastaajat, joko kysymyksen neljä tai kysymyksen viisi jälkeen. Kysymys oli monivalintakysymys ja vastausvaihtoehtoja oli 11 kappaletta. Kysymykseen vastasi 35 vastaajaa ja valintoja tehtiin yhteensä 66 kappaletta. Vastausvaihtoehdot ja vastausprosentit käyvät ilmi kuvasta 7 (s. 35). Kolme selkeintä esteettä ympäristöystävällisten valintojen tekemiseksi olivat voimavarojen puute, ympäristöystävälliset valinnat ovat liian kalliita ja ajanpuute. 11 % vastaajista vastasi, ettei tiedä, mitä konkreettisia asioita voisi tehdä ja 9 % vastasi esteeksi sen, ettei heillä ole

tarpeeksi tietoa aiheesta. 6 % vastaajista vastasi muiden näyttämän esimerkin vaikuttavan omaan toimintaansa ja ettei koe yksittäisen ihmisen teoilla olevan merkitystä. Vastaajista 3 % vastasi esteeksi muiden mielipiteiden vaikuttavan omaan toimintaansa ja sen, että kokee jonkun muun olevan vastuussa. Kukaan ei vastannut esteeksi sitä, ettei kokisi ympäristöystävällisiä valintoja tärkeiksi. 17 % vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon ”joku muu, mikä?”. Vastausvaihtoehdon lisätekstikentästä esiin nousseita muita esteitä olivat terveydelliset syyt, joukkoliikennemahdollisuuksien huono saatavuus asuinalueella ja tarve omalle autolle työn puolesta. Myös omien ruokailuun liittyvien elintapojen kerrottiin olevan esteenä. Tekstikenttään oli vastattu lisäksi, että mikään ei estä tekemästä ympäristöystävällisiä valintoja.

Kuva 7. Lomakekyselyn kuudennen kysymyksen vastausvaihtoehdot ja vastausten jakaantuminen prosentuaalisesti.

Estääkö joku asia sinua tekemästä ympäristöystävällisiä valintoja arjessasi? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Vastaajien määrä: 35 , valittujen vastausten lukumäärä: 66

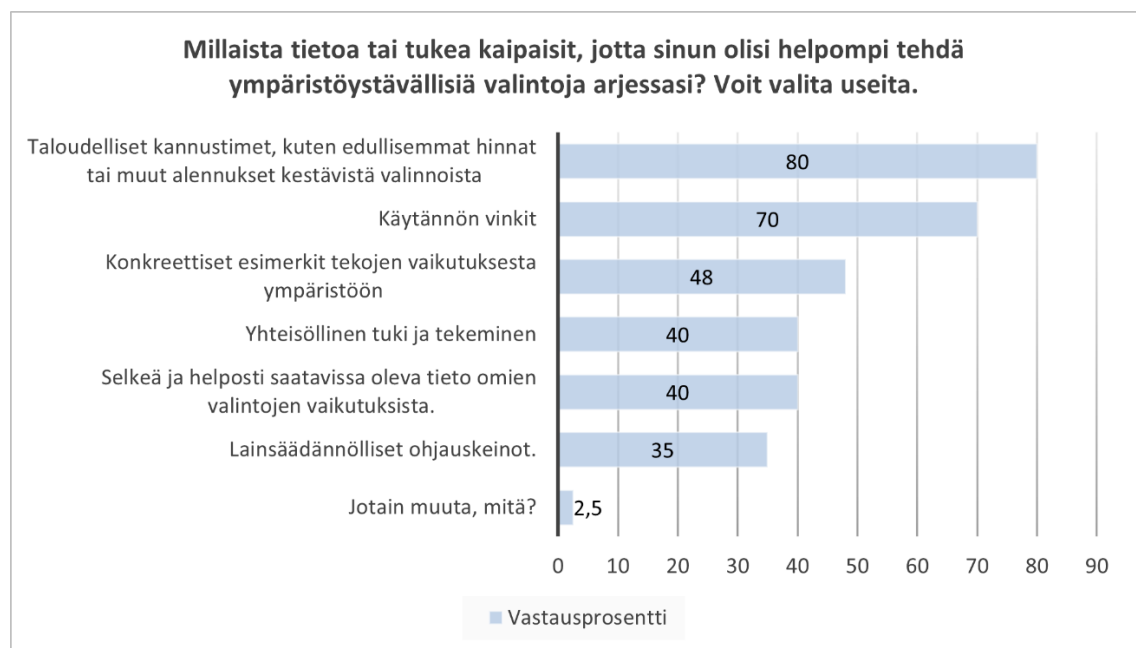

Seitsemäs kysymys oli, mitä ympäristöystävällisiä tekoja voisit kuvitella toteuttavasi arjessa? Tähän kysymykseen ohjautuivat vain he, jotka olivat vastanneet kysymyksessä neljä, että ei tee ympäristöystävällisiä valintoja arjessaan. Kysymyksellä haluttiin selvittää, millaisiin tekoihin kyseiset vierailijat voisivat olla valmiita, jotta tätä tietoa voitaisiin mahdollisesti hyödyntää kasvatus- ja viestintäideoiden kehittämisessä. Kysymys oli monivalintakysymys, jossa oli kymmenen vastausvaihtoehtoa. Kysymykseen vastasi vain

yksi vastaaja, joka oli valinnut itselleen viisi tekoa, joita voisi kuvitella toteuttavansa. Valitut teot olivat pölyttäjille sopivan pihan tai parvekkeen ylläpitäminen, eläimille tarkoitettujen suojien ja pesien rakentaminen ja sijoittaminen ympäristöön, vähäpäästöinen liikkuminen, ympäristön siistinä pitäminen esimerkiksi roskia keräämällä ja lahjoittaminen luonnonsuojeluun. Muut vastausvaihtoehdot olisivat olleet ruokailutottumusten muuttaminen kestävämmiksi, asumiseen liittyvät ympäristöystävällisemmät vaihtoehdot, kulutuksen vähentäminen, osallistuminen vapaaehtoistoimintaan ja jotain muuta, mitä. Kysymys ja vastausten muotoilu kyselylomakkeella käyvät ilmi liitteestä 3/4.

Kahdeksas kysymys, joka käy vastausprosentteineen ilmi kuvasta 8 (s. 36) oli, millaista tietoa tai tukea kaipaisit, jotta sinun olisi helpompi tehdä ympäristöystävällisempiä valintoja arjessasi? Tällä kysymyksellä haluttiin kartoittaa sitä, mihin suuntaan kasvatus- ja viestintäideoita voisi mahdollisesti lähteä kehittämään. Kysymys oli monivalintakysymys, jossa oli seitsemän vastausvaihtoehtoa. Kysymykseen vastasi 40 vastaajaa ja valintoja tehtiin yhteensä 126. 80 % vastaajista kaipasi taloudellisia kannustimia ja 70 % vastaajista käytännön vinkkejä. Konkreettisia esimerkkejä tekojen vaikutuksesta ympäristöön kaipasi 48 %, yhteisöllistä tukea ja tekemistä kaipasi 40 %, selkeää ja helposti saatavissa olevaa tietoa omien valintojen vaikutuksista kaipasi 40 % ja lainsäädännöllisiä ohjauskeinoja kaipasi 35 % vastaajista. 2,5 % vastaajista toivoi jotain muuta ja toiveeksi tämän vastausvaihtoehdon tekstikenttään oli kirjattu enemmän kierrätysastioita.

Kuva 8. Lomakekyselyn kahdeksannen kysymyksen vastausvaihtoehdot ja vastausprosentit.

Kyselyn viimeinen kysymys oli, mitä kautta haluaisit saada tietoa ympäristöystävällisimmistä valinnoista ja luonnonsuojelusta vieraillessasi Korkeasaarella? Kysymys oli monivalintakysymys, jossa vastaajaa pyydettiin valitsemaan 1–5 itselle mieluisinta vaihtoehtoa. Vastausvaihtoehtoja oli 18 kappaletta, joista vaihtoehdot ”yleisölle järjestetyllä luennolla” ja ”kuulumalla Korkeasaaren ekoklubiin tai muuhun vastaavaan yhteisöön” lisättiin tilaajan toiveesta. Kysymykseen vastasi 42 vastaajaa ja vaihtoehtoja valittiin yhteensä 186 kappaletta. Keskeisimpänä huomiona kysymykseen liittyen huomattiin, että toivotuimmat tavat saada tietoa olivat erilaiset tietoiskut ympäri saarta reittien varrella, lajikohtaiset infotaulut, osallistuminen Korkeasaaren tapahtumiin ja kannustimet ravintoloissa ja kahviloissa. Vastausvaihtoehdon ”jotenkin muuten, miten” valitsi 5 % vastaajista ja vastauksen avokenttään tuli lisätietona toivottuina tapoina kännykkäappi selostukseen, kartat ja maantieteen esiintuominen, kasvitieto ja enemmän tietoa suomalaisista lajeista. Avovastauksista jätettiin huomioimatta vastaukset, joissa ei vastattu kysymykseen. Tarkemmin viimeisen kysymyksen vastausvaihtoehdot ja vastausprosentit käyvät ilmi kuvasta 9 (s. 38).

Kuva 9. Lomakekyselyn viimeisen kysymyksen vastausten jakaantuminen.

Yhteenvetona kyselyn tuloksiin perustuen Korkeasaaren vierailijoiden suurimpia esteitä ja ennakkoluuloja käyttäytymisen muutokselle olivat voimavarojen puute, ympäristöystävällisten valintojen liian kalliiksi koettu hinta ja ajanpuute. Esteet eivät ole yhdenmukaisia artikkeleista esiin nousseisiin esteisiin verrattuna, vaan sen sijaan lähes päinvastaiset. Korkeasaaren vierailijat eivät juurikaan kokeneet esteekseen tiedonpuutetta tai sosiaalisten suhteiden vaikutusta. He eivät myöskään kokeneet, ettei ympäristöystävällinen toiminta olisi tärkeää, ettei yksilö voisi vaikuttaa omilla teoillaan tai että pelkästään joku muu olisi vastuussa. Yhtäläisenä esteenä tieteellisten artikkeleiden ja lomakekyselyn pohjalta nousivat demografiset tekijät, kuten asuinpaikan vaikutus.

Korkeasaaren vierailijat kaipasivat tietoa ja tukea ympäristöystävällisten valintojen tekemiseen käytännön vinkkien ja konkreettisten esimerkkien kautta. Tähän liittyen pääteltiin, että vaikka vierailijoilla olisi tarpeeksi tietoa aiheeseen liittyen, he kaipaavat kuitenkin syventävää tietoa ja konkreettisesti asioita havainnollistavaa materiaalia tuekseen, jotta ympäristöystävällisten tekojen tekeminen olisi jatkossa helpompaa. Tämä tukee aineistona olleista artikkeleista esiin nousutta huomiota, että vierailijoille tulee tarjoilla kestäviin valintoihin liittyvää tietoutta. Korkeasaaren vierailijat kaipasivat tuekseen myös taloudellisia kannustimia, kuten hinnanalennuksia ympäristöystävällisistä tuotteista ja valinnoista. Tämä huomio tukee sitä, että osallisuuden kannustavana toimenpiteenä eläintarhan kannattaa tarjota vierailijoilleen mahdollisuuksia tehdä vastuullisia valintoja paikan päällä eläintarhassa.

Vieraillessaan Korkeasaarella vierailijat halusivat saada tietoa ympäristöystävällisistä valinnoista ja luonnon suojelusta pääsääntöisesti erilaisten tietoiskujen kautta, lajikohtaisista infotauluista, osallistumalla Korkeasaaren tapahtumiin sekä kannustimina ravintoloissa ja kahviloissa. Etenkin siis nämä eniten kannatusta saaneet keinot voisivat olla kestävään elämäntapaan kannustavia toimia, joilla toivottua käyttäytymisen muutosta voitaisiin edistää.

6 Idealistan suunnittelu ja toteutus

Opinnäytetyöprosessi alkoi ottamalla tilaajaan yhteyttä elokuussa 2024, kun Hämeen ammattikorkeakoulun viestintäkanavaan oli tullut tieto tilaajan tarjolla olevista opinnäytetyöaiheista. Tilaajan edustajan kanssa pidettiin palaveri 5.9.2024, jossa opinnäytetyöntekijän kiinnostusta ja lähtökohtia aiheisiin liittyen kartoitettiin. Opinnäytetyön tekijä tuli valituksi työstämään tätä aihetta ja opinnäytetyön viralliseksi

työstämisaikajankohdaksi sovittiin kevät 2025. Tilaajan kanssa viestiteltiin sähköpostitse pari kertaa loppuvuoden 2024 aikana pitäen häntä ajan tasalla aiheen hyväksymisestä oppilaitoksen puolelta ja opinnäytetyön aloituksen ajankohdasta.

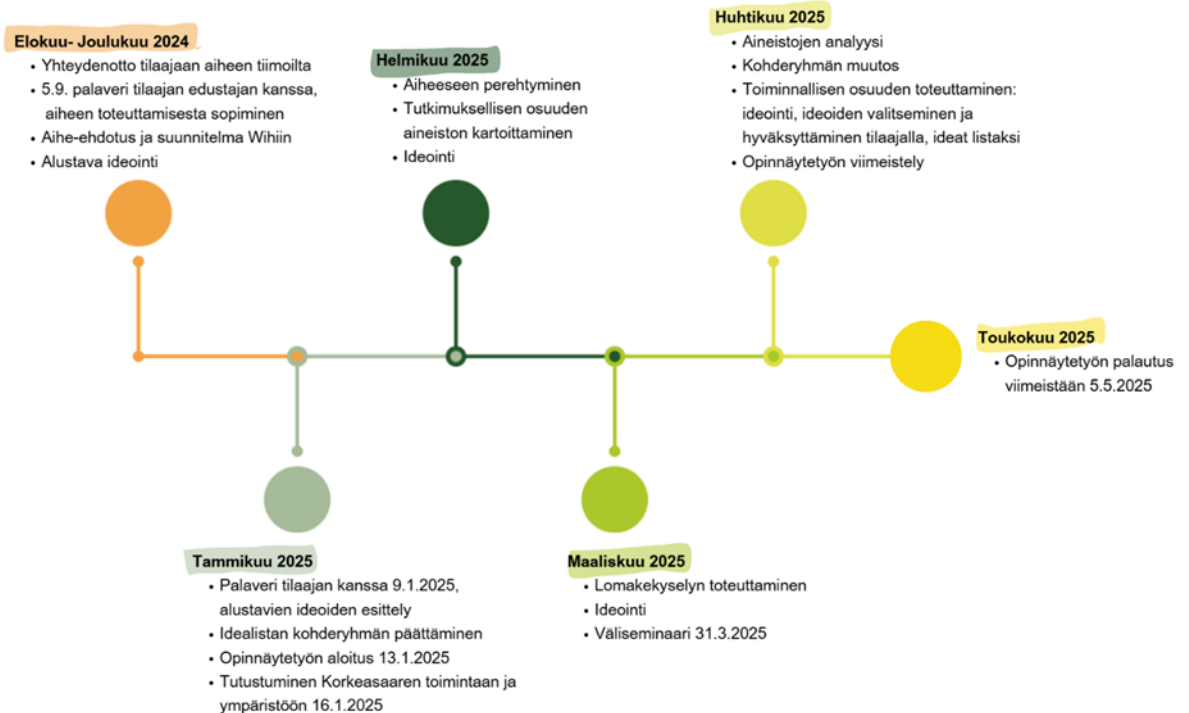
Opinnäytetyöstä sopimisen jälkeen kartoitettiin tilaajan toiveita aiheeseen liittyen. Tilaajan kanssa pidettiin toinen palaveri 9.1.2025, ennen varsinaista opinnäytetyön aloitusajankohtaa. Palaverissa tarkennettiin työn aihetta, rajausta ja tavoitteita, sekä tilaajan tarpeita, toiveita ja kriteereitä aiheeseen liittyen. Opinnäytetyön tuotoksena haluttiin syntyvän konkreettisia kasvatus- tai viestintäideoita, jotka tukisivat Korkeasaaren eläintarhan ympäristökasvatustyötä ja vastuullisuusviestintää, sekä kannustaisivat eläintarhan vierailijoita ekologisempiin elämäntapoihin.

Opinnäytetyön työstäminen alkoi tammikuussa 2025. Kolmas palaveri tilaajan kanssa pidettiin kasvotusten paikan päällä Korkeasaaren eläintarhassa 16.1.2025. Tähän palaveriin liittyvänä ennakkotehtävänä perehdyttiin joulukuussa 2024 valmistuneeseen Korkeasaaren kytkeytyvään opinnäytetyöhön, joka liittyi eläintarhan vierailukokemuksen kehittämiseen. Palaverissa käytiin läpi kyseiseen opinnäytetyöhön liittyen esiinnoitettuja ajatuksia ja ideoita. Lisäksi kartoitettiin Korkeasaaren eläintarhan ympäristökasvatuksen nykytilaa ja aiempia toimia, keskusteltiin tarkemmin kohderyhmän rajauksesta ja mahdollisista erilaisista tavoista, joilla kasvatus- ja viestintäideoita voisi luokitella esimerkiksi lyhyimpiin ja pidempiin tapoihin tai erottelemalla suorat ja epäsuorat linkit toisistaan. Työ rajattiin koskemaan Korkeasaaren sisällä tapahtuvaa kasvatus- ja viestintätoimenpiteitä ja lopputuotoksena toivottiin tähän liittyvää listausta ideoista. Tämän käynnin yhteydessä tutustuttiin myös Korkeasaaren ympäristöön ja kartoitettiin huomioita jo olemassa olevista kasvatus- ja viestintäkeinoista.

Opinnäytetyön seuraavana vaiheena tutustuttiin aiheen tietoperustaan ja kartoitettiin tutkimusaineistoksi sopivia artikkeleita, sillä tutkimuksellinen selvitys kuului toiminnallisen osuuden toteutustapaan. Kartoitukseen perustuen kirjattiin itselle muistiin mahdollisia kasvatus- ja viestintäideoita. Samalla työstettiin työn teoriaosuutta ja lomakekyselyä, jonka avulla oli tarkoitus kartoittaa Korkeasaaren vierailijoiden käyttäytymisen esteitä, ennakkoluuloja ja toiveita. Lomakekyselyyn käytiin keräämässä vastauksia Korkeasaarella maaliskuun 2025 alussa, jonka jälkeen lomakekysely jaettiin Korkeasaaren toimesta vastattavaksi nettivastaajille. Opinnäytetyön väliseminaari pidettiin 31. maaliskuuta, jonka jälkeen aineistoksi valituille artikkeleille ja lomakekyselyn vastauksille tehtiin sisällönanalyysi. Sisällönanalyysien jälkeen opinnäytetyössä keskityttiin

sen toiminnalliseen osuuteen, eli kasvat- ja viestintäideoiden lopulliseen kehittämiseen. Opinnäytetyöprosessi visualisoitiin kuvaan 10 (s. 41).

Kuva 10. Opinnäytetyöprosessin aikajana.

6.1 Kasvat- ja viestintäideoiden kehittämisen lähtökohdat

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda uusia konkreettisia kasvat- tai viestintäideoita, jotka tukisivat Korkeasaaren eläintarhan ympäristökasvatustyötä ja vastuullisuusviestintää, sekä kannustaisivat eläintarhan vierailijoita ekologisempiin elämäntapoihin. Lopputuotoksena haluttiin listaus uusista mahdollisista keinoista, joita voidaan toteuttaa paikan päällä Korkeasaarella. Tämän työn sidosryhmänä, joka haluttiin uusien kasvat- ja viestintäideoiden kautta tavoittaa, oli Korkeasaaren vierailijat. Alun perin ideoiden kohderyhmäksi sovittiin 16.1.2025 olleessa palaverissa erityisesti lapset, sekä varhaiskasvat- ja kouluryhmät. Kohderyhmät valikoituivat sillä perusteella, että lasten kautta luontotietoutta ja ympäristömyönteisyyttä haluttiin saada vietyä eteenpäin koteihin perheiden muille jäsenille saakka. Lisäksi kohderyhmän valintaan vaikutti se, että vuonna 2023 Korkeasaaren omatoimivierailijoista 55 % edusti lapsiperheitä ja ryhmävierailijoista puolestaan 36 % oli varhaiskasvatuksen ryhmiä ja 32 % alakouluikäisten ryhmiä (Korkeasaari, 2023, ss. 39, 44).

Väliseminaarin jälkeen tilaajan kanssa pidettiin palaveri 1.4.2025, jossa kohderyhmävalintaa pohdittiin uudelleen ja lopuksi sovittiin kohderyhmän muutoksista. Kohderyhmäksi valittiin lapsiperheet ja aikuiset. Tämä muutos perustui siihen, että lomakekyselyn avulla ei tavoitettu juurikaan alkuperäistä haluttua kyselyn kohderyhmää, vaan enemmän muulla tavoin kuin lasten kanssa vierailevia. Molemmille kohderyhmille toivottiin tämän palaverin tiimoilta noin puolikas A4 kokoinen listaus kasvatus- ja viestintäideoista.

6.2 Ideointi

Kasvatus- ja viestintäideoiden luomisessa ja kehittämisessä käytettiin apuna ideointia. Koska ideointia tehtiin yksin eikä ryhmässä, sitä varten ei käytetty mitään tiettyä ideointimenetelmää. Alustavien ideoiden ja niihin liittyvien, tausta-aineistoon perustuvien ajatusten ylös kirjaaminen aloitettiin syyskuussa 2024 pidetyn ensimmäisen palaverin jälkeen, eikä ideointia rajoitettu vain tiettyyn kategoriaan. Ideointi perustui täysin tekijän aiempaan ammatilliseen, varhaiskasvatuksen kautta saatuun osaamiseen ja kokemuksiin sekä jo olemassa olevaan tietotaitoon. Lisäksi ideoinnissa inspiraation lähteenä hyödynnettiin Instagramia ja Pinterestiä, joista kartoitettiin ideoita maailmalla käytössä olevista menetelmistä. Syntyneitä alustavia ideoita esiteltiin tilaajalle tammikuun 9. päivä pidetyssä palaverissa. Kyseisen palaverin perusteella alustavasta idealistasta karsittiin pois eläintarhan ulkopuolella tapahtuvat kasvatukselliset ja viestinnälliset keinot sekä jo heillä käytössä olleet keinot.

Kasvatus- ja viestintäideoita kirjattiin ylös kynän ja paperin avulla läpi opinnäytetyöprosessin, aina kun niitä nousi mieleen esimerkiksi aineistoon tai tuloksiin perustuen. Tilaaja halusi lopulliset kasvatus- ja viestintäideat listamuotoisena tuotoksena, joten prosessin aikana hahmoteltiin tuotoksen esittämistapaa Canvan avulla. Väliseminaarissa listasta esiteltiin pieni osa alustavana luonnoksena, joka käy ilmi kuvasta 11 (s. 43).

Kuva 11. Alustava ajatus ideoiden esittämistavasta.

KASVATUS- / VIESTINTÄIDEA	TARKOITUS	MOTIVOIVA TEKIJÄ	YHTEYS WAZAN KESTÄVÄN KEHITYKSEN STRATEGIAN SUOSITUKSIIN
Kuvallinen BINGO-lomake (alueen monimuotoisuus)	Osallistetaan lapsia ja heidän kanssaan vierailevia huomioimaan Korkeasaaren luonnon monimuotoisuuteen liittyviä elementtejä ja sitä myötä jaetaan tietoisuutta aiheesta	Hauskuus Leikkimielinen kisailu	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille taustoista riippumatta (kuvallinen lomake tavoittaa myös vieraskieliset)
Itämeren ekosysteemin toimintaan liittyvä näyttely	Ihmiskeskeisen näkökulman kautta tuodaan esiin ekosysteemimuutosten vaikutus sekä ihmisiin että eläimiin ja lisätään tietoisuutta ekosysteemien suojelun tärkeydestä		SDG 14, vedenalainen elämä: Informoi vierailijoita merien ja makeiden vesien ekosysteemien suojelun tärkeydestä
Tietoisku: Energiatehokkuus eläintarhassa, (esim. julisteen muodossa)	Jaetaan vierailijoille tietoa eläintarhan vastuullisuusteoista, jonka myötä tarjotaan voidaan saada aikaan muutoksia asenteissa ja aikomuksissa	Vierailijoille esitetyt aiheeseen liittyvät luvut ja esim. mahdollinen rahallisen säästön korostaminen voisi motivoida vierailijaa kiinnittämään huomiota omaan energiatehokkuuteensa	SDG 13, ilmastotekoja: lisätään tietoisuutta siitä, mitä eläintarha toimijana jo tekee tai aikoo tehdä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi

6.3 Ideoiden kehittäminen

Kasvatus- ja viestintäideoiden luomisessa pyrittiin huomioimaan aiheeseen liittyneet lähtökohdat, kuten WAZA:n kestävän kehityksen strategian suositukset, sidosryhmän tarpeet, ilmastokasvatuksen polkupyörämallin elementit, esteiden poistaminen, keinot ja toimenpiteet, jolla vierailijaa voi kannustaa osallisuuteen ja vierailijaa motivoiva tekijä. Suurin osa lomakekyselyn vastaajista kaipasi tueksi ympäristöystävällisempien tekojen tekemiseen taloudellisia kannustimia, käytännön vinkkejä ja konkreettisia esimerkkejä tekojen vaikutuksesta ympäristöön. Lisäksi suhteellisen iso osa kaipasi yhteisöllistä tukea ja tekemistä, sekä selkeää ja helposti saatavissa olevaa tietoa omien valintojen vaikutuksista. Lasten oppimisessa erityisesti positiivinen lähestymistapa, vuorovaikutteisuus ja konkreettinen tekeminen eli toiminnallisuus ovat tärkeässä roolissa. Nämä seikat pyrittiin huomioimaan lapsiperheille suunnattuja kasvatus- ja viestintäideoita suunniteltaessa.

Tutkimusaineistosta saatuihin vastauksiin perustuen, Korkeasaari voisi kannustaa vierailijoitaan ympäristöystävällisiin valintoihin vierailun aikana lisäämällä käytännön vinkkejä ja konkreettisia esimerkkejä kestävästä valinnoista luontotietouden yhteyteen. Luontotietoisuuden lisäämisen on katsottu lisäävän ihmisten hyvinvointia ja luontoystävällistä käyttäytymistä (Cantell ym., 2020, s. 59). Lisäksi Korkeasaari voisi

kannustaa vierailijoitaan kestäviin elämäntapoihin poistamalla niin sanottuja ympäristöön liittyviä toiminnan esteitä.

Vierailijoiden jokapäiväiseen elämään liittyvää tietoa ja helppokäyttöisiä vinkkejä voisi jakaa esimerkiksi erilaisten valistusmateriaalien kautta, kuten ravintoloissa vinkkeinä siitä, miten valita kestävämpää kalaa, syödä planeettaystävällisesti tai millaiset päästöt tietyillä ruoka-aineilla on ja miten se vaikuttaa ympäristöön. Toiminnan esteitä voi poistaa esimerkiksi tuuppauksen kautta alentamalla ympäristön kannalta kestävämpien tuotteiden hintaa tai poistamalla kokonaan ravintoloiden ja kauppojen yhteydestä kestävämpien tuotannon raaka-aineita sisältävät tuotteet, kuten palmuöljy. Vierailijoiden mahdollisuuksia osallistua kestäviin kuluttajakäytäntöihin voi tukea lisäämällä tarjolle tuotteita, jotka ovat ympäristöystävällisempiä tai kannustavat vierailijoita luonnon monimuotoisuutta lisäävien tekojen pariin.

Vierailijoille kannattaa tarjota erilaisia keinoja kokea yhteyttä eläimiin ja olla niiden kanssa vuorovaikutuksessa, jotta se kannustaisi heitä osallistumaan luonnon suojeluun, sillä myös eläinten myötä saatujen positiivisten luontokokemusten on katsottu lisäävän ihmisten hyvinvointia ja luontoystävällistä käyttäytymistä (Cantell ym., 2020, s. 60). Vaikka jokaisen eläinlajin suojeleminen on tärkeää, voi yhteyden luomisessa hyödyntää erityisesti karismaattisia, söpöjä ja aktiivisesti esillä viihtyviä lajeja. Eläimiin liittyviä positiivisia tunnekokemuksia ja emotionaalista yhteyttä voi lisätä esimerkiksi mahdollistamalla läheisiä kohtaamisia eläimen kanssa. Kohtaaminen voi olla suoraa, esimerkiksi koskettamista tai epäsuoraa, kuten rehujen ja heinien levittämistä eläimen aitaukseen. (Collins ym., 2021, ss. 473–474)

Ympäristökasvatuksessa ympäristön puolesta toimimiseen ja ympäristövastuulliseen toimintaan kannustetaan osallistumaan sekä yhteiskunnan jäsenenä että yksilönä (Cantell ym., 2020, s. 210). Ympäristövastuullisesti toimiva yksilö arvostaa ympäristöä, on tietoinen ympäristöasioista, kokee ympäristökysymykset merkityksellisiksi ja henkilökohtaisiksi sekä uskoo voivansa vaikuttaa niihin (Cantell ym., 2020, s. 89). Siksi vierailijoille on tärkeää pystyä tarjoamaan niin vaikuttamismahdollisuuksia kuin yhteisöllistä ja yksilöllistä tekemistäkin. Perustuen siihen, että tutkimusaineistossa puhuttiin paljon siitä, kuinka eläinten koettu hyvinvointi, aktiivisuus tai olosuhteet, kuten virikkeellistäminen, vaikuttavat vierailijoiden halukkuuteen osallistua suojelua edistäviin toimiin, voisi yhtenä keinona olla vierailijoiden ottaminen mukaan virikkeellistämiseen. Tämä voisi tapahtua eläimen epäsuoran kohtaamisen kautta, kuten osallistumalla virikkeiden tekemisen työpajaan tai lahjoittamalla vanhoja palloja eläinten käyttöön keräyskampanjan kautta.

6.4 Lopputuote

Opinnäytetyön toiminnallisen osion työstössä, eli kasvatus- ja viestintäideoiden suunnittelussa huomioitiin opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin kaksi ja kolme saadut vastaukset, joihin perustuen listasta löytyy keino eli idea, jolla vieraita kannustetaan kestävään elämäntapaan ja tapa, miten luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan kannustetaan. Lisäksi listalla on otettu huomioon vierailijaa motivoiva tekijä ja ideoiden yhteys WAZA:n kestävä kehityksen strategian mukaisiin suosituksiin. Listalta löytyy lyhyt selite jokaiselle idealle. Osassa ideoista otettiin huomioon myös mahdollinen toiminnan este, joka idean toteuttamisen myötä voisi hälventyä. Idealistoja syntyi kaksi, joista toinen on kohdennettu perheille (liite 4) ja toinen aikuisille (liite 5). Perheiden idealistauksesta löytyy 12 ideaa ja aikuisten listauksesta 16 ideaa. Ideat vietettiin visuaalisesti havainnollistavaksi listaukseksi Canvaa hyödyntäen.

Yleisesti ideoiden suunnittelussa otettiin huomioon esimerkiksi eläinten aiheuttamat tunteet ja niihin vetoaminen, toiminnallisuus, osallisuus ja tulevaisuusskenaariot. Lapsiperheiden listauksessa pyrittiin ottamaan huomioon leikkimielisyys, hauskuus, opettavaisuus ja positiivinen lähestymistapa, mutta myös eri-ikäiset lapset. Listoilta löytyy sekä arkikäytäntöjä, aktiivista oppimista tukevia keinoja, että yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoja. Koska pienin askelin eteneminen on tärkeää, on osa ideoista varsin pieniä tekoja, joilla vierailija pääsee alkuun oman tietoisuutensa kasvattamisessa ja jotka auttavat havainnoimaan luontoa konkreettisesti, kuten bingo.

Tiedonjakamiseen liittyvät ideat listoissa ovat esimerkiksi luontokarnevaalit, luontokerho, erilaiset posterit, julisteet, näyttelyt ja luennot. Harrastusvälikkeisyyden kautta tarjottavina keinoina listattiin luontokerho, luontouutisten kirjoitustyöpaja sekä valokuvauskerho. Tunteisiin vetoavina keinoina tuotiin listaan erilaisia virikkeellistämiseen osallistavia keinoja sekä eläimiin samaistuminen jumppaliikkeiden kautta. Lisäksi listalta löytyy myös muun muassa keinoja, joilla kannustetaan vierailemaan, tarjotaan helppokäyttöisiä ja samaistuttavissa olevia vinkkejä tai poistetaan toiminnan esteitä.

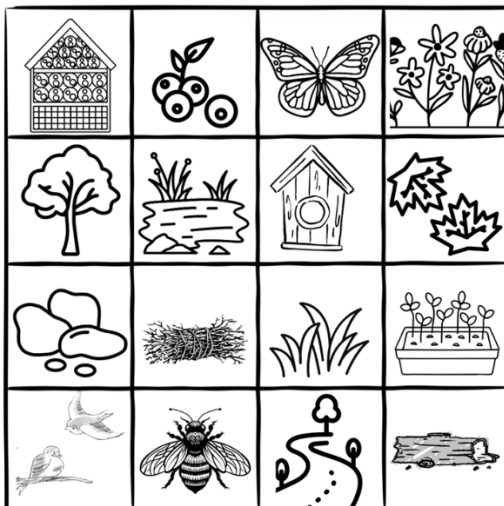
Moneen ideaan soveltuu käytettäväksi useampi eri tapa kannustaa luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan ja monessa ideassa voi olla myös kytkös useampaan WAZA:n kestävä kehityksen strategian suositukseen, vaikka listattuna olisi vain yksi. Ideoiden toteutustapoihin liittyen Korkeasaaren täytyy pohtia heille sopivin, kestävin ja resurssiviisain vaihtoehto, jonka vuoksi listattujen ideoiden toteutuksessa onkin paljon jouston varaa. Monesta ideasta tai aiheesta pystyisi luomaan niin julisteen, posterin, tietoisuuskun, infotaulun,

luennon, seminaarin kuin näyttelykin. Pelkät visuaaliset tuotokset voivat tuntua tylsältä ja liialliselta toistolta, mutta tosiasia on se, että visuaalisesti tarjolla oleva tuotos luultavasti tavoittaa paremmin ja suuremman joukon ihmisiä, kuin vaikka työpajat tai luennot.

Osa perheille listatuista keinoista soveltuu käytettäväksi myös aikuisille, kuten viriketyöpaja, eläimen virikkeellistämiseen osallistava kampanja, luontokarnevaalit tai valokuvauskerho. Toisaalta myös aikuisten listalta löytyy sellaisia asioita, joita voi soveltaa myös pienemmille oppijoille, kunhan niiden suunnittelussa huomioidaan ikätason ja ikätasonmukaiset kiinnostuksen kohteet. Tällä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi ihan pieniin lapsiin ei välttämättä vetoa esimerkiksi realistinen valokuva eläimestä tai hyönteisestä, vaan enemmän animoidun hahmon muotoon tuotu, hellyttäväksi koettu piirroskuva.

Koska listattuja ideoita on monta, ei niitä kaikkia ole oleellista kirjoittaa auki opinnäytetyössä, vaan niiden oleellisimmat tiedot löytyvät liitteinä olevista listauksista. Selvennyksen tai tarpeellisen lisätiedon esiintuomisen vuoksi tässä kuitenkin avataan muutamaa ideaa. Yksi listoilta löytyvistä ideoista on bingo, joka voisi mahdollisesti olla kuvallinen 4x4 ruudukko, jonka kautta havainnoitaisiin luonnon monimuotoisuutta paikan päällä Korkeasaarella ja opittaisiin samalla huomaamaan pieniäkin aiheeseen liittyviä tekoja ja niiden merkitystä. Kuvallisuus tekisi bingosta saavutettavan myös vieraskielisille vierailijoille ja toimisi osallistavana toimintana kaikille taustoista riippumatta. Bingo voisi olla joko mukaan otettava erillinen lappu tai sen voisi viedä esimerkiksi osaksi jo olemassa olevaa puuhavihkoa. Bingosta tehtiin Canvan avulla havainnollistava esimerkkikuva, joka on esitetty kuvassa 12 (s. 46).

Kuva 12: Canvan avulla tehty visuaalisesti havainnollistava esimerkki bingosta.

Kuva ei ole tarkoitettu käytettäväksi sellaisenaan, vaan sen on tarkoituksena toimia yhtä ideaa visuaalisesti havainnollistavana esimerkkinä, joten sitä ei liitetty osaksi lopputuotosta. Muille ideoille ei ole tehty vastaavaa visualisointia, koska se ei ollut osa tavoiteltua lopputuotosta ja lisäksi se olisi lisännyt huomattavasti työmäärää ja opinnäytetyön pituutta. Bingon lisäosana voisi olla esimerkiksi joihinkin bingon kuviin, kuten risuaitaan, lahopuuhun tai linnunpönttöön, liittyvät infotaulut joissakin paikoissa, joista kyseinen asia on löydettävissä. Lisäosan avulla selitettäisiin, kuinka kyseinen asia edistää konkreettisesti luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja syvennettäisiin oppimista. Tämä bingonkin lisäosana toimiva idea löytyy myös idealistasta, sillä Korkeasaaren nykyiset luonnon monimuotoisuutta lisäävistä teoista kertovat kyltit olivat alueella kiertelyn perusteella varsin pienet ja vähäeleiset, eikä niistä välttämättä selviä aiheesta ennestään tietämättömälle se, millä tavoin kyseinen asia konkreettisesti lisää monimuotoisuutta.

Perheiden listalta löytyvä eläinten liikkeisiin liittyvä idea ”jumppaliikeohjeet leikkipaikolla” auttaisi toiminnallisuutensa vuoksi lapsia luomaan tunneyhteyttä ja samaistumisen kokemuksia eläimiin, samalla kun he saavat purkaa omaa energiaansa kiertelyn lomassa. Jos jumppaliikeohjeita haluaa jatkojalostaa, ne voisi viedä myös toimintakortteina myyntiin eläintarhan kauppoihin. Perheiden listalta löytyvä ”Mehiläisten merkitys” -posterit voisi yhtä lailla käsitellä kastematoa, muurahaista tai muuta hyönteistä, eläintä, kasvia tai sientä, jonka rooli luonnon monimuotoisuuden kannalta on oleellinen. Korkeasaaresta löytyy paljon elementtejä, joissa nostetaan luokkua tauluissa ja saadaan luokun alta uutta tietoa asioihin, joten tämä aihe voisi hyvin myös toimia tällaisena hieman toiminnallisena lopputuotoksena. Seikkailureitti-idealle mahdollisesti luotava lomake ja kysymykset voisivat olla sellaisia, joihin pienikin lapsi voi keksiä vastauksen ilman aikuisen välttämätöntä tukea. Jos lomakkeella kysytään vaikka ”mitä villihevoset syövät?” ja siinä samassa yhteydessä esitetään kuvalliset vastausvaihtoehdot, voisi vastauksen löytöpaikassa eli eläinten aitausten yhteydessä olla vastaus kysymykseen esimerkiksi kuvana, jossa villihevoset ovat syömässä heinää.

Aikuisten listalta löytyvä ”Itämeren ekosysteemien toiminta -näyttely” voi yhtä hyvin käsitellä yleisestikin ekosysteemien toimintaa ja niiden heikkenemisen vaikutusta luontoon ja ihmisiin. Itämeri on nostettu ideassa esille, koska se on oleellinen osa Korkeasaaren sijaintia ja lähiluontoa. Konkreettisine vinkkeinä voi ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen hillitsemisen lisäksi tuoda erilaisia kestäviä elämäntapoja ja niiden merkitystä, tai jotain muuta. Kaikkia eri aiheita ei haluttu listata erillisinä ideoina, sillä ne tuntuivat toistolta. Korkeasaaren tuottamien vinkkien oheen kannattaa tuoda esiin vierailijoita yllättäviä faktoja valintoihin liittyen, kuten minkä verran

uuden vaatteen valmistus vaatii vettä ja mitä se vastaa esimerkiksi juomaveden tai suihkuveden määränä, tai esimerkiksi kuinka paljon energiaa vie lämpimän veden käyttö tietyllä ajalla ja mitä se voisi vastata rahallisena määränä.

Luennot tai seminaarit voivat käsitellä montaa eri aihetta, kuten ilmaston lämpenemistä, luonnon monimuotoisuutta, kestäviä elämäntapoja tai kestävä kehityksen muita oleellisia kysymyksiä. Näistä voi myös tehdä laajemman kokonaisuuden luentosarjoina, joita voitaisiin tarjota vierailijoiden lisäksi myös esimerkiksi ympäristö- ja kasvatusalojen työntekijöille osaamista syventävinä kursseina.

Ruoka-aineiden päästöjen vertailussa kannattaa huomioida ravintoloiden omat tarjonnat. Tarkoitus ei ole tuoda tietoa esiin syyllistävästi, vaan niin sanotusti kuivana, mutta visuaalisesti esitettynä faktana, joka kannustaa pohtimaan omia valintojaan. Yksinkertaisuudessaan tämä voi olla palkkikaavio, jossa on esitetty ruoka-aineesta kuva ja vieressä päästöt jollakin asteikolla, listaus suurimmasta pienimpään päästöön tai toisinpäin. Huomioitavaa on, että tämä idea listattiin ylös jo alkuvuodesta ajankohtaan liittyvien havaintojen ja Korkeasaaren ravintoloiden ruokalistojen perusteella, jolloin listalla oli kaksi erilaista burgeriateriaa, kasvis ja naudanliha, joiden päästöt toisiinsa verrattuna ovat varsin suuret. Huhtikuussa 2025 Korkeasaaren nettisivuilta löytyvistä ravintoloiden ruokalistoissa esimerkiksi Ravintola Karhussa vaikuttaa olevan tällä hetkellä tarjolla neljä erilaista pääruokaa eri proteiinin lähtein, mutta niihinkin liittyy hyvin erilaisia päästöjä, joita vierailijan voisi olla mielenkiintoista tarkastella.

Aikuisten idealistilta löytyy ”kasvisvaihtoehto alennettuun hintaan”, jonka tarkoituksena on, että alueen ravintolat ja kahvilat voisivat kestävämmän vaihtoehdon tuotetta halvemmalla, jolloin taloudellinen kannustin voisi toimia valintoja ohjaavana tekijänä. Kasvisvaihtoehtoja kannattaa tarjoilla tuntuvasti alempaan hintaan kuin lihavaihtoehtoja. Tällä hetkellä ravintoloiden listoilla kasvisvaihtoehdon hinta on noin nolasta kahteen euroa halvempi kuin lihavaihtoehdon. Luultavasti kaksi euroakaan ei ole vielä tuntuva taloudellinen kannustin siihen, että sekasyöjä valitsisi lihavaihtoehdon sijaan kasvisvaihtoehdon.

Idealistalla ”tapahtumapassi” tarkoittaa sisäänpääsyyn oikeuttavaa lippua Korkeasaaren tapahtumien, kuten Pääsiäissaaren ja Kissojen Yön aikana. Tämä mahdollistaa tapahtumien saavutettavuuden lisäämistä ja kannustaa vierailemaan useamman kerran, velvoittamatta kuitenkaan vuosikortin tai joka kerta erillisen sisäänpääsylipun ostoa.

Luontoon liittyvien ennallistamishankkeiden tai kiertotalousaloitteiden näkyväksi tuominen löytyy myös ideana listalta. Tätä voidaan toteuttaa niin, että eläintarhassa esitellään näitä erilaisia luonnon, kestävän kehityksen tai kiertotalouden kannalta tärkeitä hankkeita ja aloitteita kannustaen samalla vierailijoita tukemaan niitä. Näin vierailijoille tarjotaan mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Hankkeita ja aloitteita voi nostaa esiin esimerkiksi infonäyttöjen kautta tai printattuina versioina evästilöiden ja ravintoloiden yhteydessä. Oleellista on kertoa hankkeen tai aloitteen sisältö, kannustaa allekirjoittamaan ja jakaa samassa yhteydessä mahdollisesti QR-koodi, jonka kautta pääsee lisätietoihin ja allekirjoitusmahdollisuuteen.

7 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyön aihe oli haasteellinen, sillä tietoa ei ollut saatavilla kovinkaan kattavasti ja aiheeseen liittyvä tutkimus vaikutti olevan vielä varsin alkutekijöissään. Aiheen haasteellisuutta lisäsi myös se, että suurin osa aiheesta saatavilla olevasta tiedosta oli englanninkielistä, tieteellisessä muodossa esitettyä tekstiä. Teksteissä käytettiin paljon itselle vieraita aiheeseen liittyviä termejä, joten tekstin ymmärtämiseksi apuna jouduttiin käyttämään eri käännöstyökaluja. Termeissä ei ollut myöskään yksiselitteistä lähestymistapaa, vaan artikkeleissa puhuttiin esimerkiksi ympäristöystävällisestä käyttäytymisen muutoksesta eri termein, jonka myötä täytyi varmistua, että artikkelin sisältö vastasi haluttua tietoa. Lisäksi tekstien kokonaisvaltaiseksi ymmärtämiseksi täytyi perehtyä niissä viitattuihin aiempiin tutkimuksiin ja artikkeleihin, joka lisäsi työmäärää huomattavasti. Tieteellisissä ja vertaisarvioituissa artikkeleissa oli viitattu lähes joka lauseessa johonkin eri lähteeseen, jonka vuoksi täytyi olla tarkka siitä, että itse omassa työssään viittaa esitettyihin asioihin lähteellisesti oikein.

Opinnäytetyössä oli tarkoitus tutkimuksellisen osuuden avulla selvittää, miten ympäristöystävällistä käyttäytymisen muutosta voitaisiin käytännön tasolla edistää eläintarhavierailun aikana. Selvityksessä etsittiin vastauksia vierailijoiden ympäristöystävällisen käyttäytymisen esteisiin ja ennakkoluuloihin liittyen, miten heitä voidaan kannustaa osallistumaan luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan ja millä eri tavoin kestävään elämäntapaan kannustavia keinoja voidaan tarjota. Tutkimuskysymykset kaksi ja kolme olivat ehkä osittain hieman päällekkäisiä, joka osaltaan vaikeutti niihin liittyvien seikkojen erottelua. Kaikkiin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset vertaisarvioitujen artikkeleiden avulla, joten niiden luotettavuutta voidaan pitää pätevänä. Tärkeimpänä tuloksena voidaan sanoa, että vierailijoille tulee tarjoilla uskottavaa,

samaistuttavaa ja merkityksellistä tietoa ja toimintaa, jotta pysyväluonteinen käyttäytymisen muutos olisi mahdollista. Tietoa ja toimintaa voi tarjolla monin eri keinoin, joita on käyty läpi kehitysehdotuksena ja huomioon otettuina seikkoina luvuissa 6.3. ideoiden kehittäminen ja 6.4. lopputuote.

Lomakekyselyn vastauksista saatuja tuloksia tulee tarkastella kriittisesti, sillä vastaajien määrä oli varsin pieni siihen verrattuna, että Korkeasaarella vieraillee vuosittain noin puoli miljoonaa kävijää (Korkeasaari, 2023, s. 39). Täten saadut tulokset eivät todennäköisesti anna kovinkaan realistista kuvaa vierailijoiden esteisiin, ennakkoluuloihin tai toiveisiin liittyen, mutta niitä voidaan pitää alustavina lähtökohtina ja suuntaviivoina toiminnan kehittämiseksi. Lomakekyselyssä kysymykset olivat ehkä lopulta kuitenkin liian laajoja, tai ainakin vastausvaihtoehtoja oli liikaa ja niihin annetut esimerkit tarkoitetuista toimista ovat voineet ohjailla vastaajia vastauksissaan. Kysymykset ja vastausvaihtoehdot olisi voinut esittää lyhyemmin ja selkeämmin, mutta toisaalta aihe voi olla hankala ymmärtää ilman esimerkkillistämistä. Jos Korkeasaari haluaa selvittää kattavammin, suuremman otannan kautta vierailijoidensa ympäristöystävällisen käyttäytymisen muutokseen liittyviä esteitä ja ennakkoluuloja sekä elämäntapoja ylipäätään, se voisi ottaa käyttöönsä esimerkiksi heidän organisaatiolleen personoidun Sitran elämäntapatestin. Elämäntapatestin vastausten perusteella voisi kehittää paremmin keinoja ja menetelmiä kestävämpien elämäntapojen tarjoilemiseksi. Organisaatioiden mahdollisuudesta saada käyttöönsä personoitu elämäntapatesti, on saatu tieto osallistumalla 30.10.2024 Sitran webinaariin, jossa käsiteltiin suomalaisten luontojalanjälkeä ja kestäviä elämäntapoja teoriasta käytäntöön.

Työn toiminnallisena osuutena oli tarkoitus syntyä tutkimukselliseen osuuteen perustuen uusia konkreettisia kasvatus- ja viestintäideoita Korkeasaaren ympäristökasvatustyön tueksi. Kasvatus- ja viestintäideoiden luominen ja listaus onnistuivat hyvin, sille ne perustuivat työn tietoperustaan ja tutkimuksellisesta osuudesta saatuihin tuloksiin, mutta huomioivat myös Korkeasaaren vierailijoiden näkökulmia. Kohderyhmän vaihtuminen kesken opinnäytetyöprosessin ei haitannut, sillä olin alun perinkin listannut ylös myös asioita, jotka soveltuvat aikuisen kohderyhmän tavoittamiseen, joten tuntui luonnolliselta tehdä omat listat lapsiperheille ja aikuisille kävijöille kohdennettuna. Haasteena ideoinnissa sanoisin olleen sen, että moni idea tuntui päällekkäiseltä, eikä ollut mielekästä tuoda listaan asioita, jotka toistavat itseään. Myös rajaus sen suhteen, että toivottiin vain keinoja, joita voidaan toteuttaa paikan päällä oli hieman haasteellista, sillä olisin mielelläni listannut ylös myös ideoita, joita Korkeasaari voisi toteuttaa porttiansa ulkopuolella, kuten verkkopohjaisissa oppimiskanavissa tai erilaisissa tapahtumissa. Lopullisten listojen muodostamisessa ja esittämistavassa pystyin mielestäni huomioimaan niiden kannalta

oleellisia seikkoja. Työn tilaaja antoi väliseminaarissa kiitosta aiheeseen perehtyneisyyteen liittyen ja listan konkreettisiin tekoihin liittyen. Omana toiveenani on, että lista oikeasti hyödyttää Korkeasaarta kehittämään ympäristökasvatustyötään ja he mahdollisesti voisivat jonkun listan ideoista toteutukseen saakka.

Korkeasaarella on jo käytössään monipuolisesti erilaisia ympäristökasvatusmenetelmiä, joten sanoisin, että pyörää ei kannata kokonaan keksiä uudelleen. Kehitysehdotuksena sanoisin, että näitä jo olemassa olevia ympäristökasvatusmenetelmiä kannattaa tuoda esiin muun muassa kohdennetun markkinoinnin avulla. Korkeasaarelta löytyy esimerkiksi monipuolista materiaalia varhaiskasvatuksen käyttöön, joista en kuitenkaan itse varhaiskasvattajana ollut tietoinen. Materiaalien mainostaminen esimerkiksi sosiaalisen median kanavista löytyvissä erilaisissa varhaiskasvatusryhmissä voisi lisätä materiaalien olemassaoloon liittyvää tietoisuutta ja hyödyntämistä. Lisäksi materiaaleista löytyviä leikkejä voisi ottaa sisällöllisenä osana osaksi varhaiskasvatusryhmien vierailuja tai joistakin leikeistä voisi viedä leikkiohjeet opasteen muotoon ja ohjeita voisi sijoittaa esimerkiksi leikkipaikkojen läheisyyteen, jos leikkien leikkiminen ei aiheuta häiriötä eläimille. Värityskuvia voisi puolestaan olla saatavilla taukopaikkojen läheisyydessä samalla tavalla kuin puuhavikkoakin.

Asiakaskyselystä esiin nousseet muut keinot, joilla haluttiin saada tietoa ympäristöstävällisimmistä valinnoista ja luonnon suojelusta Korkeasaarella vieraillessa kannattaa ehdottomasti myös laittaa talteen ja hyödyntää niitä jatkossa ympäristökasvatuksen keinoja kehitellessä. Nämä mainitut toivotut keinot olivat kartat, maantieteen esiintuominen, kasvitiedon lisääminen ja suomalaisten lajien lajitiedon lisääminen. Koska ympäristökasvatuksen kautta halutaan lisätä aktiivista ympäristökansalaisuutta ja vahvistaa toimijuutta (Tolppanen ym., 2017b, s. 463), kannattaa vierailijoita osallistaa jatkossakin ideoimaan erilaisia tapoja ja keinoja, joilla tietoa halutaan vastaanottaa.

Eläintarhan omista vastuullista toimista ja luonnon monimuotoisuutta lisäävistä teoista tiedotetaan pääsääntöisesti Korkeasaaren verkkosivuilla. Näitä toimia ja tekoja kannattaisi tehdä näkyvämmäksi myös paikan päällä eläintarhan alueella. Alkuvuodesta 2025 luonnon monimuotoisuuteen liittyvistä teoista, kuten risuaitojen rakentamisesta ja niittyjen perustamisesta viestittiin Korkeasaarella vain pienin kyltein, joita saattoi olla vaikea havaita maastosta. Teoista kannattaa viestiä isommin ja niiden yhteyteen voisi lisätä enemmän konkretiaa, jotta vierailija ymmärtäisi paremmin, miksi juuri kyseinen teko on

tärkeä. Esimerkiksi, miksi juuri risuaidan rakentaminen on tärkeää ja miten se hyödyttää ja ketä.

Kaikkiaan opinnäytetyöprosessi oli opettavainen kokonaisuus, vaikkakin aihe oli haasteellinen ja sen suhteen joutui tekemään jonkin verran rajauksia. Tästä syystä tämä opinnäytetyö on lähinnä pintaraapaisu monipuolisesta aiheesta, joten suosittelen kaikkia aiheesta kiinnostuneita perehtymään itse myös esimerkiksi eläininstituutioiden strategioihin ja tässä työssä tietoperustana ja aineistona käytettyyn materiaaliin.

Opinnäytetyön tekeminen tarjosi mahdollisuuden perehtyä eläintarhamaailmaan ja siellä tehtävään ympäristökasvatustyöhön antaen itselleni uusia näkökulmia ympäristökasvatuksellisen toiminnan toteuttamiseen. Lisäksi se vahvisti omaa ammatillista osaamistani. Opinnäytetyötä tehdessä ymmärsin, että eläintarhat tekevät paljon työtä kestävyyden ja vastuullisuuden eteen niin paikallisesti kuin globaalistikin. Eläintarhat edistävät vastuullisuuttaan erityisesti ekologisesti, mutta myös taloudellisesti ja sosiaalisesti. Vastuullisuus näkyy eläintarhojen työssä tavoitteellisina, kestävän kehityksen tavoitteisiin yhdistettyinä toimenpiteinä. Jotkut toimet voidaan kuitenkin ymmärtää kyseenalaisina. Eläintarhojen täytyy esimerkiksi ohjata vierailijoita tietynlaiseen kuluttamiseen myymällä oheistuotteitaan sisäänpääsyjen lisäksi. Tämä on kuitenkin tärkeää, sillä tuotoilla ylläpidetään eläintarhan toimintaa ja rahoitetaan luonnonsuojelua. Vaikka eläintarha joutuukin ohjailemaan vierailijoitaan osittain turhaan kuluttamiseen, se kuitenkin edistää sosiaalista vastuutaan jakamalla vierailijoille tietoutta, osallistamalla heitä luonnon suojeluun ja tekemällä muutenkin tavoitteellista ympäristökasvatustyötä taatakseen hyvän elämän mahdollisuudet niin eläimille kuin ihmisillekin.

Lähteet

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 50(2), 179–211.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior [kuva]. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 50(2), 179–211.
- Barongi, R., Fischen, F. A., Parker, M. & Gusset, M. (eds) (2015) *Committing to Conservation: The World Zoo and Aquarium Conservation Strategy*. Gland: WAZA Executive Office, 69 pp.
- Bosone, L., Chaurand, N. & Chevrier, M. (2022). To change or not to change? Perceived psychological barriers to individuals' behavioural changes in favour of biodiversity conservation. *Ecosystems and people*, 18(1), 315-328. <https://doi.org/10.1080/26395916.2022.2071343>
- Cantell, H., Aarnio-Linnanvuori, E. & Tani, S. (2020). *Ympäristökasvatus, kestävän tulevaisuuden käsikirja*. PS-kustannus.
- EEA. (10.2.2020). *Luonnon monimuotoisuus – ekosysteemit*. European Environment Agency. <https://www.eea.europa.eu/fi/themes/biodiversity/intro>
- Greenwell, P. J., Riley, L. M., Lemos de Figueiredo, R., Brereton, J. E., Mooney, A., & Rose, P. E. (2023). The Societal Value of the Modern Zoo: A Commentary on How Zoos Can Positively Impact on Human Populations Locally and Globally. *Journal of zoological and botanical gardens*, 4(1), 53–69. <https://doi.org/10.3390/jzbg4010006>
- Hanski, I., Lindström, J., Niemelä, J., Pietiäinen, H. & Ranta, E. (1998). *Ekologia*. WSOY.
- Harisalo, R. (2011). *Luovuuden teknologia, Ideointimenetelmät organisaatioiden luovuuden vahvistajina*. Tampere University Press.
- Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvoori, J., Lönnqvist J., Hankonen, N., Renvik T. A., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J. (2020). *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. Edita.
- IZEA. (n.d.). *The World Zoo and Aquarium Conservation Education Strategy*. International Zoo Educators Association. <https://izea.net/the-waza-education-strategy/>
- Juholin, E. (2013). *Communicare! Kasva viestinnän ammattilaiseksi*. Management Institute of Finland.
- Karvonen, S. & Uotinen, J. (2024). *Sosiaalinen kestävyys*. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/sosiaalinen-kestavyys>
- Kelly, M. P. (2016). The politics of behaviour change. Teoksessa F., Spotswood (toim.), *Beyond Behaviour Change - Key Issues, Interdisciplinary Approaches and Future Directions* (The politics of 'behaviour change' -luku). Policy Press.
- Kleiman, D. G. (1985). Criteria for the evaluation of zoo research projects. *Zoo Biology* 4, 93–98.
- Kollmuss, A. & Agyeman, J. (2002). Mind the Gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? *Environmental Education Research*, 8(3), 239–260. <https://doi.org/10.1080/13504620220145401>

- Korkeasaari. (n.d.-a). *Eläintarhan historia*. Haettu 27.1.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/meista/korkeasaaren-elaintarhan-saatio/elaintarhan-historia/>
- Korkeasaari. (n.d.-b). Eläintarhojen tehtävät. Haettu 3.3.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/meista/vastuullisuus/elaintarhojen-tehtavat/>
- Korkeasaari. (n.d.-c). *Korkeasaaren TV-sarja*. Haettu 7.2.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/ajankohtaista/tv-sarja/>
- Korkeasaari. (n.d.-d). *Luontokoulu Arkki*. Haettu 18.3.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/palvelut/koulut-ja-vaka/luontokoulu-arkki/#ilmoittaudu>
- Korkeasaari. (n.d.-e). *Lähiluonto*. Haettu 18.3.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/meista/vastuullisuus/lahiluonto/>
- Korkeasaari. (n.d.-f). *Materiaalia ja tehtäviä*. Haettu 18.3.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/palvelut/>
- Korkeasaari. (n.d.-g). *Palvelut*. Haettu 18.3.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/palvelut/>
- Korkeasaari. (n.d.-h). *Suojelu on yhteistyötä*. Haettu 27.1.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/meista/korkeasaaren-elaintarhan-saatio/yhteistyokumppanit/>
- Korkeasaari. (n.d.-i). *Vastuu ympäristöstä*. Haettu 3.2.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/meista/vastuullisuus/vastuu-ymparistosta/>
- Korkeasaari. (2023). *Korkeasaaren vuosi 2023*. Haettu 14.1.2025 osoitteesta <https://korkeasaari.fi/meista/korkeasaaren-elaintarhan-saatio/vuosikertomukset/>
- Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2023/693>
- Learmonth, M. J., Chiew, S. J., Godinez, A., & Fernandez, E. J. (2021). Animal-Visitor Interactions and the Visitor Experience: Visitor Behaviors, Attitudes, Perceptions, and Learning in the Modern Zoo. *Animal behavior and cognition*, 8(4), 632-649. <https://doi.org/10.26451/abc.08.04.13.2021>
- McNally, X., Webb, T. L., Smith, C., Moss, A., & Gibson-Miller, J. (2024). A meta-analysis of the effect of visiting zoos and aquariums on visitors' conservation knowledge, beliefs, and behavior. *Conservation Biology*, e14237. <https://doi.org/10.1111/cobi.14237>
- Nygren, N. V., & Ojalampi, S. (2017). Conservation education in zoos: A literature review. *TRACE : Journal for Human-Animal Studies*, 4, 62–76. <https://doi.org/10.23984/fjhas.66540>
- OPH. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- OPH. (2022). *Kestävän kehityksen keskeiset käsitteet*. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestavan-kehityksen-keskeiset-kasitteet>
- Schilbert, J., & Scheersoi, A. (2023). Learning outcomes measured in zoo and aquarium conservation education. *Conservation Biology*, 37, e13891. <https://doi.org/10.1111/cobi.13891>
- Schultz, P. W. (2011). Conservation Means Behavior. *Conservation Biology*, 25(6), 1080–1083.

- Siivonen, K., Cantell, H., Ihanainen-Rokio, O., Kurenlahti, M., Laakso, S., Latvala-Harvilahti, P., Pietikäinen, J. & Salonen, A. O. (2022). Kestävyysemurroksen keinot. Teoksessa T., Halonen, K., Korhonen-Kurki, J. Niemelä & J. Pietikäinen (toim.), *Kestävyyden avaimet, kestävyystieteen keinoin ihmisen ja luonnon yhteiselo* (ss. 199–265). Gaudeamus.
- Soininen, N., Juhola, S., Kahiluoto, H., Korhonen-Kurki, K. & Salomaa, A. (2022). Kestävyystieteen muutosteorioiden. Teoksessa T., Halonen, K., Korhonen-Kurki, J. Niemelä & J. Pietikäinen (toim.), *Kestävyyden avaimet, kestävyystieteen keinoin ihmisen ja luonnon yhteiselo* (ss. 107–150). Gaudeamus.
- Stanley, M. (n.d.). Zoo. National Geographic Education.
<https://education.nationalgeographic.org/resource/zoo/>
- Suomen kestävän kehityksen toimikunta. (n.d.-a). *Mitä on kestävä kehitys?*
<https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys-ja-agenda2030>
- Suomen kestävän kehityksen toimikunta. (n.d.-b). *Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030* [kuva]. <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>
- Thomas, S (2020) Social Change for Conservation: The World Zoo and Aquarium Conservation Education Strategy; Barcelona, WAZA Executive Office, 89pp
- Tolppanen, S., Aarnio-Linnanvuori, E., Cantell, H. & Lehtonen, A. (2017a). Pirullisen ongelman äärellä: kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen malli [kuva]. *Kasvatus* 48(5), 456–468.
- Tolppanen, S., Aarnio-Linnanvuori, E., Cantell, H. & Lehtonen, A. (2017b). Pirullisen ongelman äärellä: kokonaisvaltaisen ilmastokasvatuksen malli. *Kasvatus* 48(5), 456–468.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- UN. (n.d.). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations.
<https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Vilkkä, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi.
- WAZA. (2020). *Protecting our Planet, Sustainability Strategy 2020-2030*. https://www.waza.org/wp-content/uploads/2020/11/F_WAZA-Sustainability-Strategy-2020.pdf
- Wolff, L. (2004). Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa H. Cantell (toim.), *Ympäristökasvatuksen käsikirja* (ss. 16–29). PS-kustannus.
- WWF. (n.d.-a). *Fair Finnish Footprint, Finland's pathway to consumption aligned with global sustainability boundaries*. <https://tinyurl.com/5ytbpe2s>
- WWF. (n.d.-b). *Ylikulutus*. Haettu 6.3.2025 osoitteesta <https://wwf.fi/uhat/ylikulutus/>
- Ympäristöministeriö. (2023). *Mitä on kestävä kehitys?*. <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Liite 1. Opinnäytetyön aineistonhallintasuunnitelma

Ympäristöystävällisen käyttäytymisen muutoksen edistäminen Korkeasaaren eläintarhassa, Eläintarhan vierailijoiden kannustaminen kestäviin elämäntapoihin ympäristökasvatuksellisin keinoin

Camilla Lång, 13.1.-5.5.2025

Opinnäytetyön aineiston kuvaus

Opinnäytetyön yhtenä aineistona käytetään jo olemassa olevia valmiita aineistoja, joita ovat erilaiset aiheeseen liittyvät tekstimuotoiset tieteelliset vertaisarvioidut artikkelit. Näitä valmiita aineistoja etsitään Google Scholarin ja HAMK Finnin avulla. Aineisto käsitellään teemoittelun myötä, etsien vastauksia tutkimuskysymyksiin pohjautuviin aiheisiin Excel- taulukon avulla. Aiemmin kerättyyn aineistoon liittyen opinnäytetyössä huomioidaan aineistojen käyttöehdot ja tekijänoikeudet, sekä aineistoon viittaaminen lähdeviittaussohjeiden mukaisesti.

Toisena aineistonkeruumenetelmänä käytetään sähköisen lomakekyselyn avulla kerättyä dataa. Kyselylomake laaditaan käyttäen Webropol-työkalua. Vastauksia kerätään paikan päällä Korkeasaarella 7.-8.3.2025 ja Korkeasaaren Facebook-sivuilla olleen nettilinkin kautta 12.-28.3.2025. Kyselyyn vastaaminen tulee olemaan täysin vapaaehtoista.

Aineiston tallennus ja säilytys

Opinnäytetyöntekijä tallentaa, säilyttää ja käsittelee kaikkea keräämäänsä aineistoa salasanalla varustetulla henkilökohtaisella tietokoneella, jonne pääsy on vain opinnäytetyöntekijällä. Aineiston varmuuskopiot tallennetaan erilliseen kansioon ja ne säilytetään erillään analysoitavasta aineistosta. Opinnäytetyötä varten tallennettu aineisto poistetaan tietokoneelta 12 kuukauden kuluttua opinnäytetyön hyväksymisestä.

Kyselylomakkeen tai haastattelun avulla kerätty tutkimusaineisto luovutetaan tilaajalle mahdollista jatkohyödyntämistä varten.

Henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittely

Valmiissa opinnäytetyössä on suostumus julkaista tilaajan edustajan henkilötietoja nimen ja ammattinimikkeen muodossa. Jos syystä tai toisesta tutkimukseen liitetään muiden tilaajan alaisuudessa työskentelevien työntekijöiden kanssa käytyä kommunikaatiota, on heidän henkilötietonsa anonymisoitava. Muilta osin tutkimuksessa ei kerätä tai käsitellä henkilötietoja, saati muita arkaluontoisia tietoja.

Aineiston omistajuus

Oikeudet opinnäytetyön omistajuuteen kuuluvat opinnäytetyöntekijälle, sillä opinnäytetyötä ei tehdä työsuhteessa tilaajaan. Tilaaja saa hyödyntää opinnäytetyötä toiminnassaan. Työn tuloksena syntyvä idealista luovutetaan Korkeasaaren eläintarhalle jatkohyödyntämistä varten.

Opinnäytetyöntekijä omistaa kyselytutkimuksensa aineiston ja tulokset opinnäytetyön hyväksymiseen saakka. Mahdollista jatkohyödyntämistä varten aineiston ja tulosten omistus- ja käyttöoikeudet voidaan siirtää Korkeasaaren eläintarhalle.

Opinnäytetyöntekijällä ei ole omistusoikeutta jo valmiiseen, olemassa olevaan aineistoon, joka ei ole hänen itsensä keräämää. Muiden aineistoa käyttäessään opinnäytetyöntekijä kiinnittää huomiota aineiston tekijänoikeuksiin ja viittausohjeisiin.

Aineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Opinnäytetyössä kerätty aineisto (lomakekysely) ei sisällä henkilötietoja tai muita arkaluonteisia tietoja. Jos jostain syystä tällaisia tietoja aineistossa esiintyy, aineisto anonymisoidaan. Opinnäytetyön valmistuttua anonymisoitu aineisto siirtyy tarvittaessa Korkeasaaren eläintarhan omistukseen mahdollista jatkotutkimusta ja kehittämistä varten. Aineiston jatkokäyttöoikeuksista informoidaan tutkimukseen osallistuja kyselylomakkeen saatetekstin yhteydessä. Jatkokäyttöoikeuksista tehdään asiaankuuluva kirjallinen sopimus. Sopimusosapuolet ovat opinnäytetyön tekijä ja työn toimeksiantaja.

Liite 2. Tutkimuksellisen osan aineistona käytetyt vertaisarvioidut artikkelit

Tekijät	Julkaisuvuosi	Artikkelin nimi
Bosone, L., Chaurand N. & Chevrier, M.	2022	To change or not to change? Perceived psychological barriers to individuals' behavioural changes in favour of biodiversity conservation
McNally, X., Webb, T.L., Smith, C., Moss, A. & Gibson-Miller, J.	2024	A meta-analysis of the effect of visiting zoos and aquariums on visitors' conservation knowledge, beliefs, and behavior
Greenwell, P.J., Riley, L.M., Lemos de Figueiredo, R., Brereton, J.E., Mooney, A. & Rose, P.E.	2023	The Societal Value of the Modern Zoo: A Commentary on How Zoos Can Positively Impact on Human Populations Locally and Globally
Kleespies, M. W., Feucht, V., Becker, M., & Dierkes, P. W.	2022	Environmental Education in Zoos - Exploring the Impact of Guided Zoo Tours on Connection to Nature and Attitudes towards Species Conservation
Schilbert, J. & Scheersoi, A.	2022	Learning outcomes measured in zoo and aquarium conservation education
Collins, C. K., McKeown, S., & O'Riordan, R.	2021	Does an Animal–Visitor Interactive Experience Drive Conservation Action?

Learmonth, M. J., Chiew, S. J., Godinez, A., & Fernandez, E. J.	2021	Animal-Visitor Interactions and the Visitor Experience: Visitor Behaviors, Attitudes, Perceptions, and Learning in the Modern Zoo
---	------	--

Liite 3. Lomakekyselyn kysymykset ja vastausvaihtoehdot**Korkeasaaren eläintarhan vierailijoiden kannustaminen käyttäytymisen muutokseen**

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää Korkeasaaren eläintarhan vierailijoiden tietopohjaa, toimia, esteitä ja toiveita liittyen ympäristöystävällisiin ja kestäviin elämäntapoihin.

Kyselyn toteuttaa Hämeen ammattikorkeakoulun Kestävän kehityksen -opintolinjan opiskelija osana opinnäytetyötään. Opinnäytetyön tilaajan toimii Korkeasaaren eläintarha. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten ympäristöystävällisempää käyttäytymisen muutosta voitaisiin edistää eläintarhavierailun aikana ja luoda selvitykseen perustuen uusia, konkreettisia, ekologiseen elämäntapaan kannustavia viestintä- ja/tai kasvatustavoitteita eläintarhan ympäristökasvatustyön tueksi.

Kysely on anonyymi, siinä ei kerätä henkilötietoja tai arkaluontoisia tietoja. Opinnäytetyöntekijä säilyttää kerättyjä vastauksia vuoden, jonka jälkeen kerätty aineisto poistetaan. Kyselyn vastaukset luovutetaan tarvittaessa opinnäytetyön valmistumisen jälkeen Korkeasaaren eläintarhalle mahdollista jatkohyödyntämistä varten. Voit lukea lisää tietojen tallentamisesta ja vastaustesi hyödyntämisestä tietosuojaselosteesta:

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Arvioitu vastaamisaika on noin 5–10 minuuttia. Kiitos yhteistyöstä!

Camilla Lång
Kestävän kehityksen opiskelija, HAMK

Olen tutustunut tietosuojaselosteeseen ja hyväksyn vastausteni käyttämisen siinä kuvatulla tavalla. *

Kyllä

Ei

Mihin vierailijaryhmään tunnet kuuluvasi?

- Perheellinen, vierailen omien lasteni kanssa.
- Päiväkoti- tai kouluvierailijaryhmän aikuinen.
- Lainalapsen kanssa vieraileva (sukulaislapsi, kummilapsi, ystävän lapsi).
- Joku muu (en vieraile lapsivieraan kanssa, vaan yksin tai jollakin muulla kokoonpanolla).

Kuinka usein vierailet Korkeasaarella?

- Kerran kuukaudessa tai useammin
- Kerran vuodessa
- Harvemmin kuin kerran vuodessa

Valitse termit, joiden merkityksen tiedät.

- avainlaji
- biodiversiteetti
- ekologinen
- ekosysteemi
- ekosysteemipalvelu
- eliö
- ilmastonmuutos
- kestävät elämäntavat
- kestävä kehitys
- luonnon monimuotoisuus
- uhanalainen
- vieraslaji
- ympäristöystävällinen
- ylikulutus

Teetkö ympäristöystävällisiä valintoja arjessasi?

- Kyllä
- Ei

Millaisia ympäristöystävällisiä valintoja teet arjessasi?

- Ruokailuun liittyvät valinnat (esim. kasvisruuan lisääminen, lihankulutuksen vähentäminen, palmuöljyn välttäminen, hävikin minimointi).
- Ympäristöystävällinen liikkuminen (esim. pyöräily, kävely, joukkoliikenteen suosiminen).
- Kierrätys.
- Ostan vain tarpeeseen.
- Hankin tarvitsemani asiat käytettynä.
- Suosin kertakäyttöisten tavaroiden sijaan kestopuotteita.
- Huollan, korjaan, tuunaan tai pidennän muuten tavaroiden käyttöikä.
- Suosin lainaus- ja vuokrauspalveluja sekä yhteiskäyttöä.
- Kiinnitän huomiota vedenkulutukseen.
- Kiinnitän huomiota sähkönkulutukseen.
- Lahjoitan rahaa luonnonsuojeluun.
- Osallistun oman ympäristöni siistinä pitämiseen (esim. keräämällä roskia, osallistumalla vierasrajatalkoisiin).
- Pidän yllä pölyttäjätystävällistä pihaa tai parveketta.
- Jotain muuta, mitä?

Estääkö joku asia sinua tekemästä ympäristöystävällisiä valintoja arjessasi? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Minulla ei ole tarpeeksi tietoa aiheesta.
- En tiedä, mitä konkreettisia asioita voisin tehdä.
- Ajanpuute.
- Voimavarojen puute.
- Ympäristöystävälliset valinnat ovat liian kalliita.
- Muiden mielipiteet vaikuttavat omaan toimintaani.
- Muiden näyttämä esimerkki vaikuttaa omaan toimintaani.
- Mielestäni yksittäisen ihmisen teoilla ei ole merkitystä.
- Koen, että joku muu on vastuussa.
- En koe ympäristöystävällisiä valintoja tärkeäksi.
- Joku muu, mikä?

Mitä ympäristöystävällisiä tekoja voisit kuvitella toteuttavasi arjessa? Voit valita useita.

- Pölyttäjäille sopivan pihan tai parvekkeen ylläpitäminen.
- Eläimille tarkoitettujen suojien ja pesien rakentaminen ja sijoittaminen ympäristöön (esim. linnunpöntöt, hyönteishotellit).
- Vähäpäästöinen liikkuminen (kävely, pyöräily, joukkoliikenne).
- Ruokailutottumusten muuttaminen kestävämmiksi.
- Asumiseen liittyvät ympäristöystävällisemmät vaihtoehdot (mm. kiinnittämällä huomiota sähkön- ja vedenkulutukseen).
- Kulutuksen vähentäminen (esim. ostaminen vain tarpeeseen, tavaroiden huolto ja korjaus, lainaaminen ja vuokraaminen).
- Ympäristön siistinä pitäminen, esimerkiksi roskia keräämällä.
- Osallistumalla vapaaehtoistoimintaan (esim. vieraslajitalkoisiin, rantojen siistimiseen).
- Lahjoittaminen luonnonsuojeluun.
- Jotain muuta, mitä?

Millaista tietoa tai tukea kaipaisit, jotta sinun olisi helpompi tehdä ympäristöystävällisempiä valintoja arjessasi? Voit valita useita.

- Selkeä ja helposti saatavissa oleva tieto omien valintojen vaikutuksista.
 - Konkreettiset esimerkit tekojen vaikutuksesta ympäristöön.
 - Käytännön vinkit.
 - Taloudelliset kannustimet, kuten edullisemmat hinnat tai muut alennukset kestävästä valinnoista.
 - Lainsäädännölliset ohjauskeinot.
 - Yhteisöllinen tuki ja tekeminen.
 - Jotain muuta, mitä?
-

Mitä kautta haluaisit saada tietoa ympäristöystävällisimmistä valinnoista ja luonnonsuojelusta vieraillessasi Korkeasaarella? Valitse 1-5 itsellesi mieluisinta vaihtoehtoa.

- Osallistumalla aiheeseen liittyville luennoille, opetustilaisuuksiin tai työpajoihin.
- Osallistumalla Korkeasaaren tapahtumiin.
- Osallistumalla ohjatulle kierrokselle.
- Oppaan kertomana eläinten tarhojen yhteydessä.
- Kuuntelemalla ääniopastuksen omasta älylaitteestani.
- Kuuntelemalla ääniopastuksen eläinten tarhojen yhteydessä muuten kuin omalla laitteella.
- Lajikohtaisista infotauluista.
- Erilaiset tietoiskut ympäri saarta reittien varrella (aiheena esim. vastuullinen kuluttaminen, ihmisen vaikutus ekosysteemeihin, Korkeasaaren omat kestävyystoimet).
- Erilaisten tiedotuskampanjoiden myötä.
- Esitteinä ja tietoiskuina leikkipaikoilla, taukopaikoilla, ravintoloissa ja kahviloissa.
- Kannustimina ravintoloissa ja kahviloissa (esimerkiksi alennus valitsemalla kasvisruokavaihtoehdon).
- Interaktiivisina tehtävinä.
- Seikkailutehtävinä ja toimintoina, jotka kannustavat yhdessä tekemiseen ja oppimiseen.
- Tekemällä itse paikan päällä jotakin konkreettista luonnon hyväksi (esimerkiksi osallistumalla vieraslajitalkoisiin).
- Näyttelyt.
- Yleisölle järjestetyllä luennolla.
- Kuulumalla Korkeasaaren ekoklubiin tai muuhun vastaavaan yhteisöön.
- Jotenkin muuten, miten? _____

Liite 4. Kasvatus- ja viestintäideat perheille

Kasvatus- ja viestintäideat perheille

© Camilla Lång

Kasvatus- / viestintäidea	Selite	Motivoiva tekijä	Miten luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan kannustetaan?	Yhteys WAZAn kestävän kehityksen strategiaan
Bingo-lappu	Kuvien avulla luonnon monimuotoisuuden havainnointi ympäristöstä	Toiminnallisuus, Leikkimielinen kisailu - kuinka monta löydät?	Tietouden lisääminen, Eläintarhan ympäristön potentiaalin hyödyntäminen	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille taustoista riippumatta
Jumppaliikeohjeet leikkipaikoilla	"Tee samanlainen asento kuin eläin X" - auttaa samaistumaan eläimen fyysisyyteen	Toiminnallisuus innostaa oppimaan	Tunneyhteyden luominen	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille taustoista riippumatta
Luontokarnevaalit	Ylistävät luontoa ja kutsuvat mukaan suojelemaan, erityisesti perheille markkinoituna tapahtumana	Kannustaa yhdessä tekemiseen ja oppimiseen, vähentää sosiaalisten normien asettamia esteitä	Kannustaa vierailemaan, Lisää tietoutta luonnosta ja eläimistä	SDG 1, ei köyhyyttä: Saavutettavien tapahtumien järjestäminen paikalliselle yhteisölle
Osallistu eläimen virikkeellistämiseen -kampanja	"Lahjoita pallo eläimelle."	Hyvän tekeminen, Lapset osallistuvat mielellään heille konkreettisen teon kautta.	Vastuullisen teon mahdollistaminen vierailijoille, Epäsuora vuorovaikutus eläimeen, Tunteisiin vaikuttaminen	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille taustoista riippumatta

Korkeasaari

Kasvatus- ja viestintäideat perheille

© Camilla Lång

Kasvatus- / viestintäidea	Selite	Motivoiva tekijä	Luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan kannustava keino	Yhteys WAZAn kestävän kehityksen strategiaan
Viriketyöpaja	Tehdään yhdessä eläimille virikkeitä, esim. sidotaan heinäpalloja	Toiminnallisuus ja osallistuminen	Epäsuora vuorovaikutus eläimeen, Tunteisiin vaikuttaminen	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille
Korkeasaaren luontokerho perheille	Opitaan yhdessä perheenä luonnosta ja eläimistä, tutkitaan ympäristöä	Yhdessä tekeminen, vähentää sosiaalisten normien asettamia esteitä	Kannustaa vierailemaan, Lisää tietoutta	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille
Luontouutisten kirjoituspaja	Nuorille suunnattu harrastustoiminta, tuotosten julkaisu juttusarjana uutiskirjeessä tai nettisivuilla	Oman toimijuuden tukeminen	Yhteiskunnallinen ja yksilötason vaikuttaminen, Lisää tietoutta	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille
Valokuvauskerho ja tuotoksista rakennettu näyttely	Lapsille tai nuorille suunnattu toiminta, jossa luontoon tutustutaan harrastustoiminnan kautta valokuvaamalla. Kerhokertojen päätteeksi järjestetään valokuvanäyttely.	Yhdessä tekeminen, toiminnallisuus, osallistuminen	Yksilötason vaikuttaminen, Kannustaa vierailemaan, Lisää tietoutta, Eläintarhan ympäristön potentiaalın hyödyntäminen	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille

Korkeasaari

Kasvatus- ja viestintäideat perheille

© Camilla Lång

Kasvatus- / viestintäidea	Selite	Motivoiva tekijä	Luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan kannustava keino	Yhteys WAZAn kestävän kehityksen strategiaan
Istuta kasvi -kampanja	Annetaan vierailijoille mahdollisuus kasvattaa hyötykasvi esim. eläinten ruuaksi vierailun aikana	Mahdollisuus osallistua eläintarhan arkeen	Kannustaa vierailemaan, Osallisuus, Epäsuora vuorovaikutus eläimeen	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille
Mehiläisen merkitys posteri	Laspille kiinnostavalla tavalla visualisoitu tuotos pölyttäjien ominaisuuksista ja erityisesti merkityksestä	Oppiminen	Lisää tietoutta	SDG 15, maanpäällinen elämä: Tarjoa elinympäristöjä kotoperäisille selkärangattomille, kuten pölyttäjille
Kuinka meri pelastetaan esim. juliste Itämeren vesinikakkäiden esittelyn läheisyydessä	Lapsille kiinnostavalla tavalla visualisoitu tuotos keinoista, joita voidaan tehdä merien hyvinvoinnin edistämiseksi	Lähiluonnon hyvinvoinnista huolehtiminen kannustaa toimimaan	Lisää tietoutta, Eläintarhan ympäristön potentiaalinen huomioiminen	SDG 14, vedenalainen elämä: Viesti vierailijoille vesien suojelun tärkeydestä
Seikkailureitti, jossa lomakkeelle kerätään vastauksia eläimiin liittyviin kysymyksiin	Karttaan merkityt pisteet paikoista, joista löytyy vastaus lomakkeella esitettyyn kysymykseen	Toiminnallisuus	Lisää tietoutta, Eläintarhan ympäristön potentiaalinen hyödyntäminen	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille

Liite 5. Kasvatus- ja viestintäideat aikuisille

Korkeasaari

Kasvatus- ja viestintäideat aikuisille

© Camilla Lång

Kasvatus- / viestintäidea	Selite	Motivoiva tekijä	Luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan kannustava keino	Yhteys WAZAn kestävän kehityksen strategiaan
Itämeren ekosysteemien toiminta -näyttely	Ihmiskeskeisen näkökulman kautta tuodaan esiin ekosysteemimuutosten vaikutus sekä ihmisiin että eläimiin ja lisätään tietoisuutta ekosysteemien suojelun tärkeydestä	Oppiminen	Kannustaa vierailemaan, Lisää tietoutta, Käytännön vinkit	SDG 14, vedenalainen elämä: Informoi vierailijoita merien ja makeiden vesien ekosysteemien suojelun tärkeydestä
Eläintarhan vastuullisuusteot esim. julisteina saaren yleisillä infotauluilla	Jaetaan vierailijoille tietoa eläintarhan vastuullisuusteoista, esim. energiatehokkuudesta, jonka myötä voidaan saada aikaan muutoksia asenteissa ja aikomuksissa	Vierailijoille esitetyt aiheeseen liittyvät luvut ja esim. mahdollinen taloudellisen hyödyn korostaminen voisi motivoida vierailijaa kiinnittämään huomiota omiin valintoihinsa	Lisää tietoutta kestäviin elämäntapoihin liittyen	SDG 13, ilmastotekoja: Lisätään tietoisuutta siitä, mitä eläintarha toimijana jo tekee tai aikoo tehdä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi
Tietoiskut Korkeasaaren luonnon monimuotoisuutta lisäävistä teoista	Niittykukkaistutelmien, risuaitojen, istutuslaatikoiden ym. yhteyteen kerrottuna, miten kyseinen teko lisää konkreettisesti luonnon monimuotoisuutta	Sosiaalisen ympäristön luoma mahdollisuus oppia yksin tai yhdessä	Lisää tietoutta, Helppokäyttöiset vinkit omaan arkeen sovellettaviksi	SDG 13, ilmastotekoja: Lisätään tietoisuutta siitä, mitä eläintarha toimijana jo tekee tai aikoo tehdä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi

Korkeasaari

Kasvatus- ja viestintäideat aikuisille

© Camilla Lång

Kasvatus- / viestintäidea	Selite	Motivoiva tekijä	Luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan kannustava keino	Yhteys WAZAn kestävän kehityksen strategiaan
<p>Mitä sinä voit tehdä hillitksesi ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä? -konkreettiset vinkit</p>	<p>Jaetaan tietoutta vierailijan omaan arkeen sovellettavista käytännön vinkeistä kestäväan elämäntapaan liittyen esim. julistemuotoisina visualisoituina vinkkilistoina. Samassa yhteydessä voidaan tuoda esiin yllättäviä faktoja, kuten "yksi kestokassi vastaa noin 600 kertakäyttöistä".</p>	<p>Oppiminen</p>	<p>Lisää tietoutta, Konkreettiset vinkit, Linkitys vierailijan jokapäiväistä elämää koskevaksi</p>	<p>SDG 13, ilmastotekoja: Lisää kävijöiden tietoisuutta toimista, joita he voivat tehdä ilmastonmuutoksen hillistämiseksi, sopeutumiseksi ja vaikutusten vähentämiseksi</p>
<p>Ilmaston lämpeneminen -luento</p>	<p>Mahdollistetaan oppimiskokemus. Kerrotaan mitä ilmastonmuutos tarkoittaa, syyt, miten vaikuttaa ympäristöön ja ihmisiin, mikä ratkaisuksi</p>	<p>Oppiminen, Halu muuttaa omia käsityksiä, arvoja ja asenteita</p>	<p>Lisää tietoutta, Linkitys vierailijan jokapäiväiseen elämään, Konkreettiset vinkit yksilön vaikuttamismahdollisuuksista</p>	<p>SDG 13, ilmastotekoja: Lisää kävijöiden tietoisuutta toimista, joita he voivat tehdä ilmastonmuutoksen hillistämiseksi, sopeutumiseksi ja vaikutusten vähentämiseksi</p>
<p>Roskapihdit</p>	<p>Vierailun aikana mahdollisuus ottaa käyttöön roskapihdit ja osallistua ympäristön siistimiseen omatoimisesti</p>	<p>Ympäristöstä huolehtiminen</p>	<p>Mahdollistaa vastuullisten valintojen toteuttamisen paikan päällä</p>	<p>SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille</p>

Kasvatus- ja viestintäideat aikuisille

© Camilla Lång

Kasvatus- / viestintäidea	Selite	Motivoiva tekijä	Luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan kannustava keino	Yhteys WAZAn kestävän kehityksen strategiaan
Kestävät kalavalinnat julisteina ravintoloissa	Negatiivissävyisen lähetymistavan "vältä roskakalaa" sijasta positiivisen näkökulman kautta kestävämpien vaihtoehtojen tarjoileminen	Oppiminen	Lisää tietoutta kestäviin elämäntapoihin liittyen, Konkreettiset vinkit	SDG 2, ei nälkää: Puhu terveellisestä ruuasta
Ruoka-aineiden päästöjen vertailu julisteina ravintoloissa	Ravintolan ruokalistaan suhtautettu tietoisuus siitä, minkä verran aterioiden proteiinien päästöt eroavat toisistaan	Oppiminen	Lisää tietoutta kestäviin elämäntapoihin liittyen, Linkitys vierailijan elämään	SDG 2, ei nälkää: Puhu terveellisestä ruuasta. SDG 3, terveyttä ja hyvinvointia: Lisää tietoisuutta terveellisten ja kestävien elämäntapojen merkityksestä
Kasvisvaihtoehto alennettuun hintaan	Reilusti lihavaihtoehtoa halvempi hinta alueen ravintoloissa ja kahviloissa kannustaa kokeilemaan halvemmalla saatavaa vaihtoehtoa	Taloudellinen hyöty	Toiminnan esteen poistaminen, Vastuullisen valinnan mahdollistaminen	SDG 2, ei nälkää: Puhu terveellisestä ruuasta, Tarjoile kasvipohjaisia elintarvikkeita
Luonnon monimuotoisuuden lisäämiseen kannustavat tuotteet eläintarhan kaupoissa	Esimerkiksi niittykukkien ja yrttien siemenet, hyötykasvien taimet, eläinten pesäpönttöjen rakennustarvikkeet tai ohjeet voivat kannustaa suuntaamaan kulutustottumuksia kestävämpiin tuotteisiin	Helposti saatavilla oleva tuote innostaa, Halu tehdä tekemisen ilosta, Taloudellinen hyöty	Toiminnan esteen poistaminen, Kannustaminen luonnon suojeluun, Vastuullisen valinnan mahdollistaminen	SDG 2, ei nälkää: Myy taimia, siemeniä ja puutarhatarvikkeita

Korkeasaari

Kasvatus- ja viestintäideat aikuisille

© Camilla Lång

Kasvatus- / viestintäidea	Selite	Motivoiva tekijä	Luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan kannustava keino	Yhteys WAZAn kestävän kehityksen strategiaan
Korkeasaaren vieraslajitalkoot	Erilaisten Korkeasaarella tai lähiympäristössä tapahtuvien konkreettisten tekojen kautta osallistetaan vierailijoita luonnon suojaan	Taloudellinen kannustin: osallistujalle pääsylippu edullisemmin tai alennuskuponki saaren ravintoloihin, kahiviloihin tai kaappoihin	Vastuullisten valintojen tarjoaminen ja mahdollistaminen paikan päällä	SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille
Tapahtumapassi	Korkeasaaren tapahtumiin oikeuttava pääsylippu	Taloudellinen hyöty, Sosiaaliset suhteet ja yhdessä tekeminen	Kannustaa vierailemaan useamman kerran	SDG 1, ei köyhyyttä: Saavutettavien tapahtumien järjestäminen paikalliselle yhteisölle
Luontoon liittyvien ennallistamishankkeiden tai kiertotalousaloitteiden näkyväksi tuominen	Vierailijoille jaetaan tietoa erilaisista hakeista ja aloitteista, ja kannustetaan heitä allekirjoittamaan.	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	Toiminnan esteen poistaminen, Vastuullisen valinnan mahdollistaminen	SDG 3, terveyttä ja hyvinvointia: tue ekosysteemien ennallistamishankkeita. SDG 9, kestävä teollisuus, innovaatioita ja infrastruktuureita: tue ja toteuta kiertotalousaloitteita paikallisissa yhteisöissäsi.

Korkeasaari

Kasvatus- ja viestintäideat aikuisille

© Camilla Lång

Kasvatus- / viestintäidea	Selite	Motivoiva tekijä	Luonnon suojeluun tähtäävään toimintaan kannustava keino	Yhteys WAZAn kestävän kehityksen strategiaan
Kasvien istutukseen liittyvä vapaaehtoistoiminta	Jos eläintarhassa kasvatetaan itse ruokaa eläimille, tarjotaan vierailijoille mahdollisuus osallistua hyötykasvien ja yrttien istuttamiseen	Toiminnallisuus	Mahdollistaa vastuullisten valintojen toteuttamisen paikan päällä, Epäsuora vuorovaikutus eläimeen, Eläintarhan ympäristön potentiaalın huomioiminen	SDG 2, ei nälkää: Kehitä ohjelmia, jotka opettavat vieraille puutarhanhoitotaitoja. SDG 4, hyvä koulutus: Kehitä osallistavia mahdollisuuksia kaikille
Korkeasaaren roskapäivä	Siistitään Itämeren ympäristön rantoja, konkreettisten tekojen kautta osallistetaan vierailijoita luonnon suojeluun	Taloudellinen kannustin (pääsylippu edullisemmin), Sosiaaliset suhteet ja yhdessä tekeminen	Vastuullisten valintojen tarjoaminen ja mahdollistaminen	SDG 6, puhdas vesi ja sanitaatio: Edistä alueen vesien saastumisen vähentämistä
Saavu lihasvoimin -kampanja	Tulevaisuudessa, jos Korkeasaarissa tulee olemaan eri sisäänkäyntejä, voisi metrolla tai pyörällä/jaloin saapuville olla sisäänpääsy alennettuun hintaan	Taloudellinen kannustin	Vastuullisten valintojen mahdollistaminen	SDG 11, kestävät kaupungit ja yhteisöt: Kannusta kävijöitä käyttämään kestäviä kuljetusvaihtoehtoja eläintarhaan saapuessa